ספר

עלי זבח

עניני ברית מילה, מצוותה, סגולות
תורת היולדת, מתורתם של אבות,
ושמירות ליולדת ולנולד
שהתפרסמו ונפוצו בדברי הימים
מקהילות עם ישראל קדושים

יוצא לאור בחמלת ה׳ בקוצר הזמן
מאיתי המאסף והמלקט

אברהם יעקב סלמון
רב דקהל שטפנשט בארץ הקודש

לרגל
יומא דמהולתא לבני הנולד למזל טוב
הנועדה ליום שלישי שנכפל בו כי טוב
א׳ דראש חודש חשון תשע״ג

על ידי אוצר הספרים
דמכון תורת אמת - שטפנשט
פה בני ברק ת״ו

ספר

עלי זבח

עניני ברית מילה

וסגולותיה

◆

כל הזכויות שמורות

◆

יוצא לאור על ידי

מוסדות שטפנשט

רח' מהרש"ל 13 ב"ב

טלפון - 03-5790303

דוא"ל a5793030@gmail.com

◆

כריכה ושערים

סטודיו תדמית

עימוד

א.י.ש אשדוד

08-8650078

תוכן ענינים

שיעורי מצווה בפרשה

מצות פריה ורביה – גיל הנישואין בהלכה..... **יא**
מצות מילה ..... **יט**

סגולות

י"ג בריתות כנגד י"ג מדות הרחמים..... **כט**
קונטרס הסגולות מפתח של חיה – מספר ברית אבות ..... **לא**
קונטרס הסגולות – ליל שמורים – מספר ברית אבות.....**נז**
סגולות ללדת בניקל – **מהרה"ק מרוז'ין** זי"ע ..... **סז**
סגולת חגורת ספר תורה למפלת –
הרה"ק רבי **אליעזר זוסיא מסקולען** זי"ע..... **עא**
סגולות שונות לברית מילה.....**עה**
הרחת בשמים בברית מילה וסגולותיה ..... **עח**

ליל הוא"ך נאכ"ט (ברית יצחק)

סיפור סגולה ממרן **הבעש"ט** זי"ע..... **פז**
גירסא ב' לסגולת **הבעש"ט** זי"ע.....**צב**
גירסא ג' לסגולת **הבעש"ט** זי"ע – מתורגם לאידיש .....**צד**

תורת אבות

מערכת ליז'ענסק – מתורת הרה"ק בעל **הנועם אלימלך** זי"ע..... **קא**
מערכת בעלזא – מתורת הרה"ק **השר שלום מבעלזא** זי"ע..... **קיג**

מערכת בעלזא – מתורת הרה"ק בעל **הילקוט ישר מבעלזא** זי"ע ... **קלא**
מערכת רופשיץ – מתורת הרה"ק בעל **הזרע קודש מרופשיץ** זי"ע ... **קנג**
מערכת פיאטרא ניאמץ – מתורת **גאב"ד פיאטרא ניאמץ** זי"ע.....**קסג**
סיפור סגולה למקשה לילד באידיש נוסח פיאטרא ניאמץ .....**קסח**

אוסף קמיעות ושמירות ליולדת.....**קעג**

אליהו הנביא היה המוהל

בעת זקנותו דמרן החתם סופר, כשהיה מוהל, על פי רוב עשה רק החיתוך לבד, והפריעה עשה חתנו הג"מ דוד צבי עהרנפלד ז"ל, וקרה דאחרי שמל את הילד עקיבא יוסף שלזינגר והגיע שעת הפריעה חפשו את חתנו רבי דוד צבי ולא מצאוהו שם, ובלית ברירה עשה מרן ז"ל גם הפריעה, וכאשר גמר את הפריעה הרים ידיו ואמר, "ראו כי אין לי צפורן, אליהו סייע בידי". (תורת יחיאל ח"א עמוד י"ג)

הקדמה

אִסְּפוּ לִי חֲסִידָי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח
(תהילים נ - ה)

אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו.

לרגל השמחה כי רבה בהולדת בני למזל טוב ביום אסרו חג הסוכות הוא יום שמחת תורה לבני חו"ל, ולכבוד יומא דמהולתא הוא יום הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת, אקווה להשם שקובץ זה יספיק לצאת לאורה בעיתו ובזמנו, ואוכל לתת מזמור לתודה לבורא עולם גם 'בקרבן תורה' זה, וסמך לדבר שיש לקבע ההודיה בדבר של קיימא פרסמתי מקדמת דנא בהקדמתי לקובץ תורת אמת – שטפנשט ד', אודות ברכת לאה (בראשית כט, לה) 'ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה', ובגמרא (ברכות ז, א) מיום שברא הקב"ה את העולם, לא היה אדם שהודה לקב"ה עד שבאה לאה, וידועה קושיית העולם, וכי נח אברהם יצחק ויעקב שתיקנו תפילות לא הודו להקב"ה?

הרי הם הודו עוד מלפני לאה, ומאי רבותא בהודאת לאה שהייתה לדברי הגמרא ראשונה להודות?

ונתפרש שם בשם צדיקים בכמה אופנים, ולחד האופנים נתבאר שם בשם הרב דפרעשבורג זצ"ל דהגם שהאבות כשנעשה להם נס – הודו ושבחו לה', אבל לא עשו זכר לנפלאותיו, באופן זה שיהיה תמיד לנגד עיניהם הנס שעשה להם הקב"ה ולא יזוז מחשבתם, עד שבאה לאה והורתה הדרך הנכונה, על איזה אופן להכיר טובת ה' ולשבחו, ולהודות לו על נפלאותיו וחסדיו, תמד ותדיר. והשם יהודה היה מזכיר לכל את תוקף ההודיה של לאה על הנס.

ומעתה יאיר דרכינו בעשיית מזכרת נצח זו בהדפסת קובץ שבחי תורה, תורת אבות, ועניני תורת היולדת וסגולותיה, להיות למזכרת נצח,

להודות לבורא העולם, על כי זכר לנו חסדו ואמונתו, עד שיראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו.

גם זאת ועוד, מדברי דוד המלך למדים אנו כיצד להודות לבורא העולם כשירתו (תהילים קט, ל) 'אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו'. ועלה בליבי לדייק פירושו, כי לכאורה הפירוש הפשוט הוא דקודם אמר 'אודה בפי' דמשמעו בסתר, ואח"כ אמר 'בתוך רבים' דמשמעו לפני קהל ועדה, ואכן יעוין בפירוש הרד"ק שם שפירש שמדובר במעמד הודיה אחד, היינו דיודה בפיו בפני קהל ורבים. אך בתרגום נראה דמפרש באופן אחר: 'אודיי השם לחדא בפומי, ובימצע חכימיא אשבחניה', דנראה משמעותו דקודם יודה לה' בפיו ובליבו ואחר שיהיה ברור ומחוור לו הנס, ואז יוכל להודיעו ולהנחילו לרבים, ולא סתם רבים, אלא 'חכימיא' המה החכמים המבינים את תוקף ענין ההודיה להשם על כל תגמוליו עלינו.

❖

קראתי שם המחברת הזו "עלי זבח" על שם הפסוק - 'איספו לי חסידי כורתי בריתי', וכתב רבי דוד קמחי בפירושו הרד"ק על אתר: "ויש דרש כי על ברית מילה אמר, שהחזיקו ישראל בה בגלות. וכן אמרו רז"ל, מהו כורתי בריתי עלי זבח? ביום שישראל עושים ברית מילה, עלי זבח הם עושים, שעושים שמחה.

והנה דרש זה של רבינו הרד"ק מצינו שהובא אצל רבינו הבית יוסף (יו"ד סימן רסה) שהביא את פירושו של רבינו דוד אבודרהם בספרו (בהלכות מילה וברכותיה ד"ה ונהגו לעשות) וכן נהגו לעשות סעודה ביום המילה, ויש סמך לזה במדרש שאומר (בראי כא, ד) ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. ביום הגמ"ל את יצחק, שעשה משתה ביום השמיני שנימול. וכן משמע בכתובות (ח, א) שהיו עושים סעודה ביום המילה, דרב פפא סבר לברוכי שהשמחה במעונו, אי לאו משום דאיכא צערא דינוקא. וכן אמר דוד (תהלים נ, ה) איספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח ורבותינו ז"ל אמרו סעודת מילה, ומפרשים עלי זבח, זב ח' דם מילה, שהוא זב לשמונה ימים. ופירש ה"ר משה כהן שהטעם בזה,

שהקב"ה חפץ כפי היות שאר כוחות הנפש נמשכות ונגררות אחר הנפש המשכלת בעשיית המצות ובדרישת החכמה שיהיה להם חלק בשמחה, אשר תגיע לנפש המשכלת בעשות המצוה, או בהגיעהו לחכמה, וזה יהיה בעשותו סעודה במאכל ובמשתה.

וכן אמרו ז"ל כי כשאמר הקב"ה אל שלמה בחלום הלילה, שאל מה אתן לך, ושאל החכמה והמדע ונתנם לו, כאשר מבואר שם בפסוק שאמר אחר כן (מ"א ג, טו) ויקץ שלמה והנה חלום ויעש משתה גדול לכל עבדיו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שיהש"ר א) מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה ע"כ.

ויהא קובץ זה כזבחי תודה מנחת עני עולה לריח ניחוח לה'.

❖

הקובץ דנן נעשה בקוצר זמן ביותר, כפי שתחזינה עיניכם מישרים, והובאו בו בעיקר דברים שהיו איתי מן המוכן מקדמת דנא, ועל כן בודאי הדברים לא מושלמים ולא מוגמרים, אך לחביבות המצווה אשר לפני, הבאתי הדברים כפי אשר ישנם באמתחתי, ומהם:

מדור שיעורי תורה שנשאתי ברבים בבית מדרשינו בזמנים שונים ובזאת אביא את אלו הנוגעים למצוות פריה ורביה ובריתמילה שהזמן גרמא.

מדור סגולות והנהגות לימים שלפני הלידה ולימי שמונה, ובמקצת גם הנהגות טובות שלאחר מכן, והוא פרק נבחר מתוך חיבור שלם 'סגולת מלכים' שעמדי בכתובים, אשר לבקשת רבים משומעי לקחי הנוהגים לפקוד את קבר רבינו אדמו"ר הצדיק משטפנשט בתפילות הקבועות הנערכות שם מדי שבוע בשבוע, ונפשם בשאלתם, נכספה וגם כלתה נפשם לחצרות השם, להתקרב עוד לצור המחצבת, ולשאוב מלא חופנים תורה ודעת, ישועות ויראת ה' היא אוצרם. למענם ולבקשתם בא הליקוט הזה אשר עמדי בכתובים להאיר דרכם ולפלס נתיבותם בחמלת השם עלי, קובץ זה שכאמור בכתובים הולך וסובב מסגולת האדם עוד מטרם לידתו, ולכל מהלך חייו עלי אדמות עד בוא יום פקודתו, ואף ילווה אותו בסגולות ועצות, הן לעצמו והן לזרעו אחריו, מה יעשו בעלמא

הדין ובעלמא דאתי, הכל כאשר בינותי מפי ספרים וסופרים. אך לרגל קוצר הזמן וקוצר המצע הבאתי עתה רק פרק קצר המדבר מסגולות היולדת, מעט מסגולות הנולדים וסגולות מקיימי מצוות המילה בבחינת איזה חכם הרואה את הנולד.

מדור קמיעות ליולדת ליקוט ב"ן קמיעות ושמירות כמנין אליה"ו מלאך הברית שנפוצו בתפוצות ישראל כשמירה ליולדת ולכל עת מצוא, והאמת כי ברבות השנים נפלו טעויות למכביר בנוסחי צירופי האותיות וצורות הקמיעות השתנו ממקום למקום, ואף כשנשסתכל מקופיא נראה שהשמות הקדושים מצורפים מן הפסוק ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה, ובהרבה מקומות הוו'או והיו'ד נשתבשו, ועוד טעותים למכביר, אמנם מי אנחנו שנניח ראשנו בין ההרים לקבוע מסמרות חדשות בהילכתא דקמיעה, והנח להם לישראל דאם לא נביאים הם בני נביאים הם, ואם יוצאת אשה בשבת בקמיע שאתמחי גברא ואתמחי קמיעתו, מי אנחנו שנוכל לפקפק ולתהות בדבר שנתקבל והוחזק ברוב תפוצות ישראל, ולא אתכוון בזאת להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמעיר. זאת ועוד יש שאפילו שם נותן הקמיע שובש, כי ברוב המקומות נכתב שהקמיע ליולדת (כנראה הכוונה על צורת היד והשמות, ולא המשביע אני עליכם שזה נוסח החיד"א, ועוד מרבי אליעזר מגרמיזא בעל הרוקח), היא מרבי אליהו בעל שם, וכנראה ואולי שמשם נשתרבב לשמו של הבעל שם טוב. והנה למעשה המקור הקדום שנמצא מביא הקמיע הזה הוא בשער היחודים למהרח"ו שהביא בשם רבינו האר"י הקדוש זי"ע. ומשם אפשר וניתן לקחת הקמיע מבורר ומפורט די צרכו. וכבר מילתי אמורה בכאן דלא עת האסף המקנה עתה, ומה שהלב חושק הזמן עושק, ואולי יזכיני הא-ל חזון למועד מחקר ודיוק הקמיע הלזה, המסורה לנו מגדולי המקובלים ומייחדי היחודים, כי ראוי שהשמירה ליולדת זו תהיה מבוררת ומנופה מכל טעות ורבב.

מדור תורת אבות הוא פרק נוסף, והוא ליקוט על התעוררות האדם בקיום מצות המילה והנהגות האדם הקשורים לראשית יצירתו והולדתו, מאבותיו הקדושים של חתן השמחה הרך הנימול לשמונה, הנכנס זה עתה בבריתו של אברהם אבינו בעזרת ה' בשמחה רבה ולמזל טוב, הלא המה מרנא ורבנא הרה"ק רבי **אלימלך בעל הנועם אלימלך**, מרנא ורבנא

הרה"ק רבי **נפתלי מראפשיץ**, מרנא ורבנא הרה"ק **שר שלום מבעלזא**, ותפילה נוראה לזוכה לקיים מצוות ברית מילה שחיבר זקיני הגה"צ רבינו **מוה"ר שמואל טוביאס** זצ"ל אב"ד פיאטרא ניאמץ.

ותמכתי יתדותי על פי דברי הזוה"ק על הפסוק ישמח ישראל בעושיו הנודעים (ח"ג ריט, ב): ומנן דאית לון לישראל וכו': מאין לנו שיש לישראל לשתף את הקב"ה ושכינתו בשמחתם. הוא, כי כתוב, "ישמח ישראל בעושיו" (תהלים קמט, ב). שפירושו, שמחה ההיא של ישראל אינה אלא בעושיו. שואל, "בעושיו", והרי היה צריך לומר "בעושו". ומשיב, אלא אלו הם הקב"ה ושכינתו ואביו ואמו, שאף על פי שמתו, הקב"ה עוקרם מגן העדן ומביא אותם עמו לאותה שמחה, לקחת חלק בשמחה עם הקב"ה ושכינתו. ו"בעושיו", פירושו, כמו שאתה אומר, "העושו יגש חרבו" (איוב מ, יט). מפירוש הסולם פר' קיט - קכ

וביסוד ושורש העבודה (שער הכולל פט"ו) פירש: 'דכשעושה סעודת ברית מילה לבנו, או סעודת בר מצוה, או בית חתנות, וכיוצא, איזה שמחה של מצווה, באים האבות מגן עדן, לראות בשמחתו ולשמוח עמו.

❖

ואני תפילה לנורא עלילה, תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון, שנזכה אנחנו וצאצאינו יחד עם זוגתי הרבנית הצדקת מרת אסתר חיה דבורה תחי' בת קדושים שזכרנו לעיל, להיות עוסקי תורתיך, לומדיה ומפיציה ברבים לשמה, כל הימים, אמן כן יהי רצון.

וכברכת יעקב (בראשית מח, כ) 'ויברכם ביום ההוא לאמור, בך יברך ישראל לאמר, ישימך אלהים כאפרים וכמנשה', ופירש שם היונתן בן עוזיאל: ובריכינון ביומא ההוא למימר, בך יוסף ברי יברכון בית ישראל ית ינוקא **ביומא דמהולתא** למימר ישוינך כאפרים וכמנשה. היינו שאמר לו יעקב ליוסף דמעתה ועד עולם, תהיה הברכה ביום שיכניסו התינוקות בבריתו של זקנו אברהם אבינו, בך יבורך ישראל, וסוד הברכה הזו נראה לומר על פי מש"כ בחתם סופר (תקצ"א): "דהנה אפרים היה תלמידו של יעקב עומד ומשמש לפניו בישיבה, ומנשה היה שר ממונה על בית

יוסף, וחשב יוסף כי יהיה כיששכר וזבולון זה בעל תורה וזה בעל גדולה", היינו שביקש יעקב לברך את בניו אחריו, דביומא דמהולתא, שיזכו הנחתמים באות ברית קודש להתברך ולאתעביד לאילנא רברבא, תורה וגדולה על שולחן אחד, וראה שם דיוק נפלא למה זבולון הוקדם ליששכר בברכת יעקב ובברכת משה ובדגלים, ומלאכת המשכן הקדים שולחן למנורה, וכאן ישימך אלקים כאפרים שהיה עמוד התורה לפני מנשה שהיה עמוד הגדולה, דאמנם יששכר היה בעל תורה לבד וזבולון היה בעל גדולה לבד, ואכן יוסף חשב שגם בבניו אין לזה מה שיש לזה, ובירכו יעקב אבינו שלא יהיו צריכים זה לזה, שיהיה בשניהם באפרים ובמנשה גם תורה וגם גדולה במקום אחד.

❖

אזכיר לטובה את חברי המכון 'אוצר הספרים תורת אמת שטפנשט', את כל צוות העורכים ומגיהים, ובראשם את איש אמונות רב תבונות רבי **ישראל ליפשיץ** הי"ו, העומדים לימיני בכל מפעלות העריכה וההוצאה לאור, בזכותם זוכים אנו לראות יוצאים לאור עולם, כתבים וגנזים שהיו ספונים זה עידן ועידנים, ובליקוטי דברים יקרים מפז ומפנינים, לכל מועדי וחגי מוסדות שטפנשט במעגל השנה. ישלם השם פעלם וזכות הרבים תליץ יושר עליהם ועל זרעם, מעתה ועד עולם.

יהי רצון, ובזכות קיום המצווה באומר בכתב ובמעש. על כן בשכר זאת, א-ל חי חלקנו צורינו, צווה להציל ידידות שארינו משחת, ובזכות חתני מולות דמים, נתבשר בבשורות טובות וניחומים, לעם אחד מפוזר ומפורד בין העמים, אך ששון ושמחה ישמע בבתי ישראל, ונזכה לשמוע קול פעמי משיח גואלנו, בקול מבשר ואומר, הגיע זמן גאולתכם, בכלליות ובפרטיות, אמן ואמן.

בתוך ימי השמחה עש"ק שבת בראשית

כ"ו תשרי תשע"ג

אברהם יעקב סלמון

עורך זו המחברת והמלבה"ד

שיעורי מצוה בפרשה
על פי
ספר החינוך

מצות פריה ורביה

◆

מצות מילה

שיעורי מצווה - בפרשה

על גיל מצוות הנישואין ותפילת אנשי כנה"ג לזכות לבנים כשרים - בהלכה ובאגדה

מתוך שיעור בספר החינוך שנאמר בבית מדרשינו

בספר החינוך על המצוה הראשונה שבתורת משה היא מצוות פריה ורביה מביא וז"ל: **משרשי מצוה זו שיהיה העולם מיושב, שהשם ב"ה חפץ בישובו כדכתיב לא תהו בראה לשבת יצרה, והיא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצות בעולם, כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת. וחייב אדם להשתדל בה משהוא ראוי לה, והוא הזמן שנתנו חז"ל לישא אשה, והמבטלה ביטל עשה, וענשו גדול מאוד, שמראה בעצמו שאינו רוצה להשלים חפץ השם לישב עולמו.** עכ"ל.

והמחבר בשו"ע אהע"ז סי' א' סעיף ג' פסק בזה"ל: מצוה על כל אדם שישא בן י"ח, והמקדים לישא בן י"ג מצוה מן המובחר, אבל קודם י"ג לא ישא, ובשום ענין לא יעבור מעשרים שנה בלא אשה. ומי שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא בית דין כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה, ומיהו אם עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויתבטל מן התורה מותר להתאחר.

מתוכן דבריו נלמד ששלשה זמנים נאמרו במצוה זו, הזמן הרצוי הוא בן שמונה עשרה, זמן נוסף לישא אשה מבן י"ג (כשאר חיוב כל המצוות) הוא בגדר מצוה מן המובחר, והתאריך האחרון

הוא בהגיע האדם לגיל עשרים שאז כופין אותו על כך, פרט אם הוא עוסק בתורה ומפחד שלא יבטל הימנה, שאז מותר לו להתאחר, (ולא קבע בשו"ע עד מתי מותר להתאחר, פרט למי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי כהגמרא ביבמות (סג, ב) דבן עזאי אומר דמי שלא עוסק בפו"ר כאילו שופך דמים וממעט הדמות אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים, ויש נאה מקיים ואין נאה דורש, אתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להם מה אעשה ונפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים, ויעוין בסוטה ד, ב והאיכא בן עזאי דלא נסיב, ובכתובות סג, א הגמרא אומרת שבת רבי עקיבא הייתה אשתו ונתנה לו לילך ללמוד תורה ובתוסד"ה ברתיה דר"ע דן שם אי נשא אשה אי קדשה באירוסין ולא נשאה).

יסוד שלשת הזמנים דנן מצינו בגמ'; הזמן של בן שמונה עשרה מופיע במסכת אבות (פ"ה מכ"א) בן שמונה עשרה לחופה, וניתנו לזה מספר טעמים בפשט וברמז. ויצוין שבספר "מדרש אבות" המבוסס על לקט מכל ספרי חז"ל על המשניות שבמסכת אבות לא הביא שום אסמכתא והשוואות משאר ספרי חז"ל לזמן זה.

הזמן של בן י"ג לחופה, כתב הטור באהע"ז שם, שיסודו מגמ' יבמות (סב, ב) שיש להשיא את הבנים סמוך לפרקם, וגם בירושלמי שם דיש להשיאן בקטנותן, וכן הובא במדרש איכה רבתי (א, ב) שהיו משיאין ילדיהם בקטנות, ובשו"ע לא הסכים לזה כנ"ל (ואולי כוונתו בקטנות לגיל י"ג).

הזמן האחרון לנישואין שלמדנו הוא של בן עשרים לחופה, שאז הוא עובר על מצות עשה זו כל יום ויום, והוא מהגמ' בקידושין (כט, ב), דרב הונא לטעמיה דאמר בן עשרים ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה, בעבירה סלקא דעתך, אלא אימא כל ימיו בהרהור

עבירה. אמר רבא וכן תנא דבי רבי ישמעאל עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומצפה מתי ישא אשה וכו'.

ולמעשה שקלא וטריא בפוסקים על הזמנים האמורים, אם הכוונה בתחלת שנת הי"ג, או הי"ח, או בסופם. אמנם על מה שדנו בכוונת המשנה באבות יש להתייחס גם לשאר הנושאים המוזכרים שם, כגון בן חמש למקרא, ובן עשר למשנה, ובן ט"ו לגמרא, אם הכוונה לתחילת השנה או ליום השלמתה. דבאמת מצינו גירסא בראשונים בתחלת המשנה דנן בן שלש לאותיות [ראה מאירי בפירוש המשנה שם], ולא נחלק אדם אם הכוונה לתחילת השנה או לסופה. ובספר אור החיים הקדוש על התורה (ויקרא יט, כג) כתב וז"ל: ואמר ג' שנים יהיה לכם ערלים, פירוש אטומים שלא יצא מהם צפצוף תורה, שהוא פרי מאכל, שעד שלש שנים אין התינוק יכול לדבר, ובשנה הרביעית שהתחיל לדבר ילמדו לומר, תורה צוה לנו, שמע ישראל, וזה יקרא קודש הילולים, ובשנה החמישית תאכלו את פריו כמאמרם ז"ל בן ה' שנים למקרא וגו'.

אמנם יעוין בפירוש מחזור ויטרי על פרקי אבות שם פירש שבשנתו השלישית יגמל התינוק, שכן דרכו לינק כ"ד חודש, ובשנה הרביעית יעמידוהו על הספר, או ילמדוהו תורה על פה, תורה צוה לנו, כדי להשגירו בפיו, ושנת חמש יחזיקוהו על המקרא וכו', יעוש"ה באורך, ולפי דבריו הכוונה גם בזמנים אלו על משך השנה.

ועל הטעם שקבעו חז"ל הזמן לבן י"ח, ולא לבן י"ג ככל המצוות, כבר עמדו בנו"כ השו"ע אבהע"ז שם בחלקת מחוקק ובבית שמואל, ותו"ד דכיון דמסקנת הגמ' בקידושין (כט, ב) שקודם ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, לכן צריך שיהיו לו איזה שנים ללמוד תורה לפני הנישואין, ומכיון דהתחלת לימוד גמרא הוא מבן ט"ו ואילך כדאיתא באבות שם, בן חמש עשרה לגמרא, לכן לא ישא אשה עד שיהיה בן י"ח.

ולפי דבריהם מי שאינו עוסק בתורה, חיובו מתחיל מבן י"ג, ואז עובר כל יום (פרט אם נאמר כהרדב"ז בספר המצוות סי' קכ"ב והביאו המהר"ם שיק על המצות שבגיל י"ג עדיין אינו ראוי כ"כ להוליד, וא"כ אין כאן עדיין חיוב מצוה ברור).

והנה בשו"ע הרב (הלכות ת"ת ריש פ"ג ובקונטרס אחרון שם) האריך לברר הא דהגבילו זמן הנישואין לגיל י"ח–כ' כדי שיספיק ללמוד את יסודות התורה, ובאחרונים נחתו לפרט האופנים אמאי יספיקו לו השנים מבן עשר עד הנישואים לפי הזמנים הנ"ל ללימוד התורה.

ומקום יש להעיר בלשונו של המחזור ויטרי בפירושו על מסכת אבות הנ"ל וז"ל: י"ח פעמים כתיב 'אדם' בספר בראשית, עד שנזדווגה לו חוה. ואף דרך ארץ כן הוא. ומידה שוה היא זו, כדאמר רב חסדא בפ"א דקידושין: האי דעדיפנא מחבריא משום דנסיבי בר שיתסר, ואילו נסיבי בר ארבסר הוה אמינא לשיטנא גירה בעיניה. ואע"ג דאמר בלולב הגזול לא לימא איניש לשטן גירא בעיניה דילמא אתי לאיגרויי ביה, לפירוש הקונטרס לא קשי מידי דפ"א דקידושין דשטן דהתם הוא יצר הרע, ואף למפרש שטן ממש הכי פירושו יכילנא למימר אע"ג דלא עבידנא. ואעפ"כ אין זו דרך ארץ, שהרי ממהר לישא אשה יותר מדאי, שכן ריחים בצוארו ואי אפשר לו לעסוק בתורה, אלא יעסוק ג' שנים ואחר כך ישא אשה, כמו שפירשו חכמים בהכל שוחטין שאין עסק פחות מג' שנים קרוי עסק ואפילו בדבר קל, כדכתיב ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים, ולהמתין עד עשרים שנה אי איפשר דאמר רב הונא כיון שעמד אדם עשרים ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה. ע"כ.

והנה מסוף דבריו יש להסיק שני דברים, הא' שהוא נותן רק את הזמן המצומצם ביותר למאמרם ז"ל הנ"ל, ילמד תורה ואח"כ

ישא אשה, ומאידך יש להעיר אל הסגנון שהלימוד חייב להיות בבחינת עוסק בתורה וכלשון הט"ז בשו"ע או"ח סי' מ"ז סק"א וכדמסיים שם בסוף הס"ק '...ונמשך ממנו שעיקר מעלת עוסקים בתורה דווקא דרך טורח ויגיעה, ואל זה כוונו בברכת לעסוק בדברי תורה'.

וגם על סיום דברי השו"ע הנ"ל, בענין המתאחר בגלל עסקו בתורה, והוא מתיירא שמא על ידי נישואיו, יצטרך להבטל הימנה, האריכו לדון בגדרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ויש לרדת לעומקה של הלכה זו בכל מקום וזמן לפי ענינו, מדלא מצינו היתר גורף בזה, וכלשון ספר החינוך הנזכר שמצות פרו ורבו היא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, ובודאי שגם מצות תלמוד תורה בכלל.

ובחזון איש על מסכת קדושין (כט, ב) כתב וז"ל: דלפי מה שאמר רב הונא דאחר כ' כל ימיו בהרהור עבירה, אין היתר ליאחר יותר מכ', אפילו בשביל תורה, וצ"ע בפוסקים עכ"ל. וכפי הנראה זו גם כוונתו באגרותיו (ח"ב סימן קלה) בזה הלשון: רצוני להעירך מן המשנה ומן הגמ' להקדים הפרק, ובי"ח שנה יש חיוב, וכן נהגו דורות הרבה ויש מאחרין מפני עסק התורה, אבל אין דרך זו רק ליחידים.

ובשו"ת פאת שדך להרב מונק רב הקהילה החרדית בחיפה (ח"א סימן קיא עמ' רכ"א) במוסגר שאיחור הנישואין התחיל בזמן הגזירות של הצבא, ולא מפני טעמים אחרים שאומרים.

ועתה משבירדנו בקיצור וביסודיות את גיל המצוה הראשונה דנישואין בכדי לזכות לקיים את המין האנושי במצוות פריה ורביה, נוסיף בה מילתא מענין לענין: בסה"ק נגיד ומצוה לרבי יעקב חיים צמח תלמיד האר"י מובא שבהיכל נוגה בגן עדן יש ראש ישיבה בהיכל נוגה סתים וגניז וטמיר בהיכל קן צפור, והוא רב גדיאל

נער, וכל עמקי התורה וסתריה הוא מגלה, ועל ידו נגלין וכל הצדיקים תאותם עליו. וכל הצדיקים שבגן עדן מתאוים לראותו, ושומעים ממנו עמקי התורה וסתריה. בשעה שהוא מוציא אותיות שם המפורש מפיו, בולטות האותיות ונוצצות למעלה על ראשו, וכל הצדיקים שמחים עמו, והוא נופל על פניו וגועה ובוכה על שלא זכה להיות לו בן בעולם הזה. ויהושע בן יהוצדק כהן גדול עומד עליו ואוחז בו ומעמידו על רגליו, ואומר לו, קום לך, חוורי חוורי הם בניך וכו'.

ובספר שו"ת הד"ר [- הילולא דרבי] מביא עובדא זו ומתקן הגירסא, דצ"ל חמרי חוורי, הנרמז לסודות התורה, על דרך כי טובים דודיך מיין, והא דיהושע בן יהוצדק כה"ג מנחמו י"ל משום דכתיב ויהושע כהן גדול לבוש בגדים צואים, ועומד לפני המלאך, ודרשו ז"ל שלא נהגו בניו כשורה על כן שפיר שפרה עליו לנחמו.

ויסודו ע"פ לשון הגמ' ברכות (י, א) אמר לה ההוא צדוקי לברוריא כתיב רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני, אמרה ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא, דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה', אלא מאי עקרה לא ילדה, רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנום כותייכו עכ"ל הגמרא, והכוונה שאדם אינו בטוח איך יתנהגו בניו ועל כן אין לו לאותו רבי גדיאל להצטער.

והנה איתא שם בגמ', שהקב"ה הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו הנביא, לך ובקר את החולה ואמור לו כה אמר ד' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו', מאי כי מת אתה ולא תחיה, מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה לעולם הבא, אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה, ענה לו חזקיהו: א"ל משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בגין דלא מעלו,

אמר ליה ישעיהו הנביא בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד.

והגם דלכאורה שני המאמרים סותרים אהדדי דדברכות בשיחת ברוריה עם הצדוקי חזינן דמחה היא כביכול שלא ילדה כנסת ישראל ילדים הראוים לגיהנום ומתשובת ישעיהו הנביא לחזקיהו המלך משמע דאין להסתכל על תוצאות הוולדות אלא חיוב לקיים מצוות פו"ר ותמים תהיה עם ה' א'לוהיך אבל התשובה וההסבר פשוטים, שכל אדם מצווה על מצוות פריה ורביה, ואותה עקרה שלא נפקדה למרות שנישאה לאיש ועסקה במצות פריה ורביה [דאל"ה מהיכן ידעה שהיא עקרה] עליה לשמוח שלא ילדה בנים לגיהנום, וזה הכוונה בתנחומים שנחמו יהושע כהן גדול לרב גדיאל שם בעלמא דאתי, שמכיון שהוא נסתלק בילדותו מן העולם ולא היתה לו האפשרות לקיים מצות פריה ורביה אין לו להצטער, מכיון שראינו שלמרות שישעיהו הנביא השיא את בתו לחזקיהו המלך בכל זאת אירע מה שאירע, כדאיתא בהגהות הב"ח בברכות שם דלבסוף הוא נשא אשה ונולדו לו מנשה ורבשקה, ועיין גם במס' יבמות דף מ"ט ע"ב דמנשה הרג את ישעיהו.

ובאותו מאמר דחזקיה וישעיה שהזכרנו כבר דקדקו המפרשים, למה נתחייב חזקיהו המלך מיתה בידי שמים, על אי קיום מצות פריה ורביה, דלא מצינו על זה חיוב מיתה, ולפי דברי ספר החינוך שבראש דברינו יש לומר, דהוא משום שכל מצוות התורה תלויים בה, וראה בפירוש עיון יעקב על העין יעקב שם בברכות שהטענה היתה על מיעוט זרעם של מלכות בית דוד כמ"ש: "ובפרטות מלכות בית דוד לא נכון למעט זרעם".

האם תיקנו אנשי כנה"ג תפילה על בנים טובים

ובזה ידוע מאמר צדיקים על מה שכתב הרמב"ם (בפ"א מה' תפילה ה"ד) שעזרא הסופר ובית דינו סדרו נוסח התפילה, ובברכות אמצעיות נכללו כל הבקשות של צרכי בני אדם, והקשו היכן מצינו בקשה על בנים טובים, ואומרים בשם צדיקים שתירצו לשואלים למה לא תיקנו אנשי כנה"ג תפילה לחינוך וגידול הילדים, דהדברים רמוזים בתפילת השמונה עשרה במילים "לדור ודור נספר תהלתך" שבברכת מודים, דשם יש לכויין על בנים טובים.

אמנם עדין יש לדקדק, דהלא לפי לשון הרמב"ם שם, נכללו כל תפלות ישראל בברכות אמצעיות בדווקא, ויש לפרש על פי לשון הפסוק (תהלים קכז, ג) הנה נחלת ד' בנים שכר פרי הבטן, ובתרגום שם הביא: הא אחסנת ד' בנין כשרין אגר עובדין טבין ילדי דמעא, ועיין במפרשים, שהבנים הם שכר המעשים הטובים, וזו הכוונה בלשון ברכת 'על הצדיקים' - ותן שכר טוב [- אלו הבנים], לכל הבוטחים בשמך באמת [– שהם זכאים לכך מצד מעשיהם הטובים], ושים חלקנו עמהם [– אע"פ שלא תמיד אנו ראויים לכך], הרי שיש לנו גם בקשת הבנים הטובים גם בברכות האמצעיות.

ובזכות שנתפלל על בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות לא נצטרך לדאוג ולחשוש כחזקיה המלך, ויהי רצון שנהיה ראויים לקיום המצוות, ולקיימן בשלימות ובהידורן כפי שנצטווינו, אמן וכן יהי רצון.

(מתוך השיעור השבועי הנאמר בבית מדרשינו בין קבלת שבת לערבית, בספר המצוות להחינוך, פרשת בראשית תש"ע)

מצות מילה ומצות קרבן פסח
ההקשר ביניהם בהלכה ובאגדה

מתוך שיעור בספר החינוך שנאמר בבית מדרשינו

בספר בראשית יש ג' מצוות מעשיות בלבד, לעומת שפע סיפורי צדיקים מתולדות האבות הקדושים ותהלוכותיהם, וכדברי רש"י עה"פ (בראשית מד, מב) 'ואבוא היום אל העין', יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, הרי דלפעמים משיחתן של עבדי אבות ניתן ללמוד תורה שלימה ולימוד השכל להנהגות האדם בחיי היום יום ובפרט לחיזוק האמונה וכידוע דרבי אברהם בן הרמב"ם היה לומד בכל ליל שבת ספר בראשית לחיזוק האמונה. ועתה נתחיל ממצוה שיש לה קשר למצוה היחידה המופיעה בפרשת בראשית מצוות פו"ר, דמצות המילה היא חלק ממצוה זו.

❖

בספר החינוך לפרשת לך לך מונה ומפרש את מצוה ב' שמתחילת התורה: **לך לך יש בה מצות עשה אחת והיא מצות מילה, שנאמר** (בראשית יז, י) **'זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר'. ונכפלה בסדר אשה כי תזריע דכתיב** (ויקרא יב, ג) **'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', והרבה מצות כמו כן נכפלו בהרבה מקומות בתורה, והן לצורך כמו שפירשום חז"ל.**

משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, ולהבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם,

אשר מוצאם ומובאם איננו שוה. ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף, כמו שאמרנו. והעם הנבחר חפץ השם יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו. ואין בכל התורה מצות עשה שחייבין בביטולה כרת כי אם זו ושחיטת הפסח. ע"כ. ושפתיו ברור מללו שיש קשר בין שתי מצוות אלו, ולכאורה לא רק בעונש הם שווים דמדה טובה מרובה וגם בזכות קיומן יש להם צדדים שוים וכפי שנבאר מעט בס"ד.

הנה יסוד זה של שלמות האדם והענין שעל האדם לקיים בעצמו את הפעולה של השלמת צורת הגוף ע"י קיום מצות מילה מצאנו במדרש תנחומא (תזריע פ"ה) אמר לו טורנוסרופוס לרבי עקיבא אם הקב"ה חפץ במילה למה אינו יוצא הוולד מהול ממעי אמו, אמר לו רבי עקיבא ולמה שוררו יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכו, ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול, לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא את המצוות לישראל אלא לצרף אותם בהם וכך אמר דוד 'כל אמרת ה' צרופה' (בתהילים יח, לא כתוב 'אמרת ה' צרופה', ובמשלי ל, ה כתוב 'כל אמרת אלוה צרופה').

ולעומת זה גם ביציאת מצרים הוזכר יסוד זה של שלימות עם ישראל ושלימות הבריאה כולה, כלשון המהר"ל בספר גור אריה פ' משפטים (שמות כב, ל) כי כשיצאו ישראל ממצרים יצאו במעלה שכל הנמצאים נמשכים לה, אז יצאו בהסכמת כל המציאות, להורות כי יציאת מצרים שלימות מציאות צורת העולם בכללו.

והנה באחידות זו בין שתי מצוות אלו מצינו כמה התיחסויות בש"ס ובפוסקים, הגמ' בברכות (יט, ב) הרי שהיה הולך לשחוט את

פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יחזור ויטמא, אמרת לא יטמא וכו', לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה.

וברש"י שם פירש שני פירושים וז"ל: הואיל ועונת שחיטת הפסח היא, וחלה עליו חובת הפסח שהוא בכרת, אם יטמא יבטל מלעשות פסח. ולמול את בנו נמי מצוה שיש בה כרת היא. ואית דאמרי בערבי פסחים נמי קאמר, דמילת זכריו מעכב הפסח.

ובספר צל"ח כאן דקדק דאיך ניגמר מפסח ומילה דיש להם תשלומין, דפסח יכול לעשות פסח שני ומילה אף שחביבה בשעתה מכל מקום אינה נדחית לגמרי ויכול למול אחר כך, וכמו שפירש"י במסכת זבחים דף ק' ע"א בד"ה דלמא, דלהכי דחה עשה דלא יטמא עשה דפסח אפילו אחר חצות אף שיש בו כרת משום דיש לו תשלומין בשני. ומכח קושיא זו פירש דהך סוגיא אזלא כמאן דאמר בפסחים דף צ"ג ע"א דפסח שני תקוני לראשון לא מתקן ליה, ופירש"י שם ד"ה תשלומין דראשון שאם הזיד בראשון אפילו עשה את השני חייב כרת, א"כ לא שייך כאן לומר לפי שיש לו תשלומין בשני, שהרי אינו מועיל תשלומין אלא לענין מאן דלא חזי בראשון תו לא עביד בשני, אבל אינו מועיל בשום ענין לפטור כרת של הראשון.

ובמפרשים שם דייקו בלשון הגמ' אם הכוונה על כל מצוה בפני עצמה דהיינו או מילה או קרבן פסח, או שנזדמנו אצל אדם אחד שתי המצוות כאחד, ולשון רש"י מוכיח באמת שיש כאן שני אופנים, לפירוש הראשון המשמעות הוא רק לדין הקרבת פסח, ואילו מילת בנו היא מצות עשה שיש בה כרת אבל החיוב על הילד עצמו לכשיגדל. ואילו לפירוש השני ברש"י הגמרא דנה כאן באופן שנזדמנו לו שני המצוות כאחד. ואכן בספר דרו"ח להגרעק"א כתב שבתוס' ד"ה אמרת נראה שמפרשים כלשון ראשון שברש"י ולדעתו הפירוש השני עיקר.

גם הצל"ח פירש בשיטת רש"י הנ"ל שהציבור היה רובו בטומאה והפסח קרב בכה"ג, וטומאת קרובים לא היתה מעכבתו משחיטת הפסח, ורק מילת בנו היא שמעכבתו, ומהאי טעמא אסור לו להטמא לקרובו ולדחות מילת בנו, משום שזה ימנע ממנו את מצות הקרבת הפסח. (וע"ע ברש"י סנהדרין דף ל"ה ע"א ברש"י ד"ה לאחותו, ובזבחים דף ק' ע"א ד"ה למול ובהמשך הענין שם).

ומצאנו דימוי נוסף בענין שלפנינו בשו"ת מהרש"ל (סימן ע) באונן שיש לו בן למול אי שרי למולו בזמן אינוותו, ושם מביא גם סוגיא דברכות הנ"ל ולדידיה מהראוי למולו לפני הלויה ואף שהוא פטור מכל המצוות מכמה טעמים. חדא מדמלין את הרך הנולד בבית הכנסת לפני הוצאת המת וזמנו קבוע לפני עלינו, וגם מכיון דכל פטורו היא משום שצריך להתעסק עם המת וזה הוא כבודו שפטור ממצוות אחרות, מכל מקום הרי יש כאן מי שיתעסק. ולמסקנא ס"ל דלא בכל מילי אמרינן אונן פטור מכל המצוות, ובודאי חייב במצוות פרטיות כי האי, אלא שהקילו חכמים עליו ופטרוהו מתפילה ומכל המצוות, מאחר שהוא עסוק במצוה זו של מת, והכא שאינו מבטל שום דבר מענין צרכי מתו, במה שמוליך בנו לימול ולהכניסו בברית, פשיטא שחייב, בפרט שהזריזים מקדימים למצוה.

(ובשו"ת נודע ביהודא (מהדו"ק או"ח סימן כז) פלפל בדבריו ובליקוטי הערות שם ציינו למש"כ שאר פוסקים בנידון דידן, ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סימן פה) מביא חילופי מכתבים בנד"ז, וע"ע ביו"ד סי' שמ"א בט"ז סק"ו בשם רמ"א בכת"י).

והנה הנימוק דיש לאונן למול את בנו דלא נפטר ממצוות שיש בהם כרת אינו מוזכר אפילו ברמז בשו"ת מהרש"ל הנ"ל ורק בנודע ביהודא מזכיר פרט זה ודו"ק.

ובספר ישועות יעקב או"ח סי' ע"א סק"ב חקר אם הא דאונן פטור מכל המצוות שבתורה, אם הוא מן התורה או מדרבנן אלא שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, ושם הביא גם דברי מהרש"ל הנזכר וסוגיא דברכות, ונוטה לצדד שהאונן לא נפטר מכל המצוות. ויש להעיר ללשון הטור יו"ד סי' שצ"ח שכתב בזה"ל "אונן אינו אסור ביום ראשון מן התורה אלא באכילת קדשים ומעשר שני, ועוד החמירו בו חכמים לאוסרו בדברים המפורשים בפרק מי שמתו", (ועיין גם בתוס' ברכות דף ט"ז ע"ב ד"ה אנינות וכו' ול"ה בישועות יעקב שם).

❖

ולסיום יש בנותן טעם להביא את לשון המדרש רבה בשיר השירים (ה, א) עה"פ באתי לגני אחותי כלה, ע"פ פירושו של בעל תורה תמימה בספרו תוספת ברכה ח"ג וז"ל: אחותי – שנתאחו (שנתחברו ונדבקו) לי במצרים, בשתי מצוות, בדם הפסח ובדם המילה, הדא הוא דכתיב (יחזקאל טז, ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי', זה דם פסח, ואומר לך בדמיך חיי (כך כפול הלשון בפסוק זה) זה דם המילה.

ובסיום דבריו הוא משייך מדרש זה לדרשא דלאחותו הנ"ל בגמ' ברכות.

❖

מדאתינא להכא אזכיר את מאמר זקיני הגה"צ אבד"ק פיאטרא ניאמץ זצ"ל במאמר פסח מצרים הנדפס בקובץ שלהבת שמואל א' עמ' י"ט בשייכותם של ענינים אלו, והוא מהערותיו להגש"פ באר חיים מרדכי בענין פסח מצרים ודם המילה על פי דברי הרמב"ם בג' דברים נכנסו ישראל לברית במילה בטבילה וקרבן

וחידש שם דכל ענין איסור מילה בלילה נאמר לאחר מתן תורה וקודם לזה הותרו למול בלילה וגם אברהם היה מותר למול בלילה או משום דזה מילה שלא בזמנה וי"א דהותרה בלילה או משום דרק לאחר מתן תורה נאסרה המילה בלילה. ובדבריו הביא להקשות איך יכלו לאכול מפסחו של משה אחר שנימולו דלכאורא לא נמנו על פסחו והפסח אינו נאכל אלא למנויו, וכעין זה הקשה באור החיים הקדוש (שמות יב, מג) וז"ל: וראיתי מדרש רבותינו (שמו"ר יט, ה) שהוציא ה' רוח מגן עדן ובישם את פסחו של משה ונתקבצו כל ישראל ואמרו לו למשה רבנו בבקשה האכילנו מפסח שלך, [היה אומר הקב"ה] (א"ל) אם אין אתם נימולים אין אתם אוכלים דכתיב זאת חקת הפסח וגו' מיד נתנו עצמן ומלו וכו' ע"כ, (וכאן מסביר האוה"ח שעפי"ז מיושב קושיתו עה"פ ואינו נוגע לענינינו אנו).

וקשה לדברי המדרש איך יכול ליתן להם מפסחו והלא אין הפסח נאכל אלא למנוייו - ואולי שאמר להם כן כדי שימולו וכשימולו יהיה כמו כן פסחיהם כפסחו של משה מבושם וראיתי ראיה לדברי המדרש שלא רצו למול, ממה שאמר ביחזקאל (כ ח) וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי וגו' ואמר לשפוך חמתי עליהם וגו' בתוך ארץ מצרים, הרי שלא קבלו עשות מצותיו יתברך.

מכאן נשמע דהמילה של עם ישראל במצרים הביאה עליהם קדושה עילאה עד שפסחם שלהם נעשה מבושם כפסחו של משה.

❖

סעודת הברית כסגולה לתעניות הרבה

ונסיים בדבר טוב: ידוע מאמר העולם שסעודת פדיון הבן שקולה כנגד פ"ד תעניות. ראה בספר שדי חמד (מערכת ס' – סעודת

פדיון הבן, כלל נד) שכתב בזה"ל ובהיותי בעיה"ק ירושלים ת"ו הזמינו אותי לפדיון הבן ולא הלכתי, ואמרו לי שיש בספרים דסעודת פדיון היא עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה.

שוב ראיתי בשו"ת הד"ר שכתב שהעולם אומרים שסעודת פדיון עומדת במקום פ"ד תעניות כמנין אהח"ע (כנראה שכוונתו לאותיות מוצא הגרון ולא מצאתי שיפרשו הענין וכוונתו), כמו שמתענים בימי השובבי"ם, ע"ש. ונראה שאין מקור לזה רק שיחה נאה בפי הבריות בעניני פדיון, ע"כ. ועיין בספר טעמי המנהגים בעניני פדיון בכור מה שהביא בענין זה.

וראה זה מצאתי בספר ברוך אברהם להמקובל מהר"א מני זצ"ל בליקוטים אות פ"ה שיש שייכות למנין זה גם לברית מילה וז"ל: במזמור ו' בתהלים שהוא למנצח בנגינות על השמינית וכו', יש פ"ד תיבות עם פסוק למנצח וכו'. ועם הכולל בגימטריא מיל"ה, לרמוז שמזמור זה מדבר על המילה, כמו שאמרו רז"ל מנחות דף מ"ג ע"ב על המילה שניתנה בשמיני, ועיין בספר מנות הלוי דף קצ"ג ע"א וע"ב שדרש מזמור זה על ו' מעלות שיש במילה יעו"ש.

ואפשר שלכן מזמור זה הוא הששי בתהלים, לרמוז אל ו' המעלות וק"ל. גם יש במזמור זה פ"ד תיבות, כנגד פ"ד תעניות שצריך להתענות לתקן פגם הברית כמ"ש האר"י ז"ל. ע"כ.

ויהי רצון שנזכה לקיים המצוות כתיקונם ושיגינו עלינו מכל צער ונזק אמן כן יהי רצון.

(מתוך השיעור השבועי הנאמר בבית מדרשינו בין קבלת שבת לערבית בספר המצוות להחינוך, פרשת בראשית תשע"ג)

סגולות והנהגות

לימים שלפני הלידה

ולימי שמונה

סגולות ליולדות, לנולדים, ולמקיימי מצות המילה

ברית מילה נכרתה בי"ג בריתות כמו י"ג מדות הרחמים

במשנה נדרים תנן (פ"ג מי"א) 'גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות' וכתב עלה בפירוש התוספות יום טוב שם - שנאמרו בפרשת מילה ומנאן הרמב"ם בפירושו**א**, וזיל קרי ביה רב. אבל קשיא לי שאין כולם מורים על כריתות ברית, כמו 'והיה לאות ברית' 'את בריתי הפר', שאינם אלא כמו סיפור דברים. ועוד למאי נפקא מינא כרת ה' י"ג בריתות דכיון דהחזיק דבריו בברית אחת כבר נתקיים, ומה לי עוד יותר.

לכך נ"ל דודאי שאלו הי"ג בריתות שבפרשת מילה לא באו כולם על כריתת ברית, אבל הענין שממספרם וממנינם אנו יודעים שנכרתו עליה י"ג בריתות, כלומר שלכך באו במספר י"ג לומר לך שזאת המצוה שקולה וגדולה, וברית כרותה עליה כמו שנכרת ברית על הי"ג מדות שנאמרו למשה רבינו ע"ה, ושם נאמר (שמות לד, י)

א. פירוש המשניות להרמב"ם נדרים פ"ג מי"א: וי"ג בריתות, הם מלת ברית, ובריתי הנכפלים במצות הש"י לאברהם אבינו בברית מילה במעמד אחד בפני עצמו, ואלו מניינם: א) ואתנה בריתי ביני וביניך (בראשית יז, ב). ב) אני הנה בריתי אתך (שם פסוק ד). ג) והקימותי את בריתי ביני וביניך (שם פסוק ז). ד) לברית עולם (שם). ה) ואתה את בריתי תשמור (שם פסוק ט). ו) זאת בריתי אשר תשמרו (שם פסוק י). ז) והיה לאות ברית ביני וביניכם (שם פסוק יא). ח) והיתה בריתי בבשרכם (שם פסוק יג). ט) לברית עולם (שם). י) את בריתי הפר (שם פסוק יד). יא) והקימותי את בריתי אתו (שם פסוק יט). יב) לברית עולם (שם). יג) ואת בריתי אקים את יצחק (שם פסוק כא). הנה אלו י"ג בריתות נכפלו בזה הדבור, ואז נסתלק ממנו הדבור כמו שאמר אחר כך (פסוק כב) 'ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם'.

'הנה אנכי כורת ברית', והוא מוסב על כל מדה ומדה שאין שום אחת מהן חוזרת ריקם, והרי שם אותו הברית הוא כולל י"ג בריתות, ברית לכל מדה ומדה, וזהו שנכפלו הבריתות במילה י"ג פעמים להורות שגדולה היא ושאינה חוזרת ריקם כמו כל הי"ג מדות שהברית על כל אחת ואחת והן י"ג.

ואות אמת על פירוש זה שכן אלו י"ג לא באו כולם בפרשה א', אבל יש הפסק פרשה ביניהם, והיו"ד מהם בפרשה א' והג' בפרשת אחרת, כמו הי"ג מדות עצמן כפי הסדר המפורסם בהם שהג' מהם שמות שאינם נמחקים, והשאר כינויים ונמחקים. ואצל אברהם אבינו ע"ה נאמרו בהדרגה ממטה למעלה כי כן השגת כל משיג מן המאוחר אל הקודם. ולמשה רבינו ע"ה נמסרו כסדר תפלה להמשיך שפע שבע רצון ממעלה למטה. אבל אף על פי שבאו הי"ג בריתות שבמילה בב' פרשיות, מכל מקום היתה נבואה אחת, שלא נסתלק הדבור ממנו עד אחר כל אמירות הי"ג בריתות, אח"כ נאמר (בראשית יז, כב) 'ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם', ונמצא שכולם נאמרו בדבור אחד ובמראה אחת, וזה מפני האחדות הגמור.

קונטרס מפתח של חיה

מתוך ספר ברית אבות לרבי שבתי ליפשיץ מונקאטש, תרנ"ח

סגולה שלא תפיל ולדה

א. מה שנוהגין הנשים לעשות סגולה לאשה מעוברת שלא תפיל פרי בטנה, שתעשה מפה חדשה לס"ת והמפה הישינה תיטול לעצמה לכרוך בה את בטנה, שקבלה בידן שזה שמירה וסגולה להגן על האשה שלא תפיל. וגם אין לוקחת המפה לחלוטין אלא כורכת בה את בטנה לעת שצריכים ואח"כ מחזירה אל הקדושה, ע"ז נשאל למרן הגה"ק בשו"ת אבני צדק חאו"ח סי' י"ג ושקיל וטרי בזה, ומסיק דעתו הגדולה שם להתיר ולמד זכות על מי שעושה כן, ע"ש. וכעין זה כתב בשו"ת צמח צדק סי' י"ג ע"ש. ועיין בט"ז יור"ד סי' קע"ט ס"ק ח' ובפ"ת שם אות ד' מ"ש בזה בשם הבאר שבע לפרק חלק ד' ק"א עיי"ש[ב]). ואחרי מופלג מצאתי בספר שערי ירושלים שער ט' שכ' שם שכן הוא המנהג במדינות ספרד, ע"ש. ועיין בשו"ת טוטו"ד חליתאה ח"ב סי' מ"ז ובשו"ת תשורת ש"י מה"ק סי' קל"ה שהשיבו ג"כ להתיר. ועיין בשו"ת חות יאיר סי' קס"א, ודו"ק. ועיין בירושלמי פ"ב דמס' סנהדרין ופר"ד דרוש י"ב וצ"ע. ועיין בשו"ת כפי אהרן חלק או"ח סי' א' ע"ש. ועיין בט"ז או"ח סי' תק"ס ס"ק וא"ו ובפרמ"ג במ"ז שם ודו"ק. פלא על מרן הגה"ק ז"ל שלא זכר שם מהט"ז הנ"ל.

ב. ולולא דמסתפינא הי' נראה לי לומר, דזאת היתה הכוונה של הגירס' הישנה ברש"י ז"ל במס' שבת ד' צ' ע"א במשנה שם שמצניעין אותו לרפואה ע"ש דלא נודע על מה קאי גירסא זו, ולפי הנ"ל א"ש דאפשר לומר דקאי על מקק מטפחותיהם והבן. וצ"ל לפי"ז דיש טעות הדפוס ברש"י שם וצ"ל דיבור זה אחר דיבור המתחיל שמצניעין, ע"ש והבן.

נכנסה לחודש התשיעי

ב. יש מקומות שנוהגין שמי שנכנסה אשתו בחודש ט' לעיבורה הוא זהיר לעשות בחודש ההוא מצות פתיחת ההיכל, והוא מנהג יפה ויש לו סמך עד"ה (עבוה"ק בחלק מורה סי' ג' אות צדי"ק).

אם שמעה קול התינוק בוכה

אשה ששמעה קול הולד שבבטנה בוכה, עיין בספר זכר דוד מאמר א' פע"ה ד' ר"ה מ"ש שם התיקון לזה, ומפני אריכות דברים לא העתקתי, ולדעתי ראוי ונכון לשאול על דבר זה מפי צדיק מפורסים וכאשר יגזור ויאמר כן יעשו.

לומר תפילת החיד"א

ג. כשנכנסה האשה בחודש הט' לעיבורה יהי' הבעל זריז להתפלל התפלה שיסד מרן הגאון החיד"א ז"ל שנדפסה בספרו המפואר עבוה"ק בחלק סנסן ליאיר. ובפרט אם השנה היא שנת מעוברת. כי בשנת מעוברת מסוכן ח"ו כל מעוברת ומניקת כמ"ש בלבוש סי' תרפ"ה ובס' ידי משה על המד"ר סו"ס לך ע"ש.

להתענות

ד. כ' בסידור שלה"ק וז"ל, כשאשה נכנסת בחודש הט' לעיבורה ראוי שיקבעו שניהם תענית [אם אפשר לה], ולעת ערב קודם אכילתם יתנו צדקה לעניים הגונים, ויפשפשו במעשיהם, וישימו פניהם אל הקיר זה בזוויות זו וזו בזוויות זה ויתפללו עננו ד' עננו ביום צום תעניתנו וכו' עד ואני אשמע. עננו ד' עננו עננו אלקינו עננו וכו' מי שענה עד ובזמן קריב, רחמנא רחם עלן כל יולדת

בנות ישראל ובכללם אמתיך אשתי מרת פב"פ הנני מפילים תחנוננו לפניך רחום וחנון כי רוב רחמיך ובידך ג' המפתח הזה של חי' ולא מסרת לשליח, ובכן זכור רחמיך ד' וחסדיך ד' אלקינו החפת חיים לפקדה בישועה ורחמים, ותלד בריוח זרע של קיימא וכשר מסטרא דקדושה [והיא תאמר לפקדני ואלד]. דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל אמר מן המיצר קראתי יה עננני במרחב יה ד' לי לא אירא, למנצח מזמור לדוד יענך ד' ביום צרה וכו' עד יעננו ביום קראנו. מי ששמע תפלת דוד המע"ה היא ישמע תפלתנו בזכות האבות והאמהות. מי שענה לאימותנו הקדושות שרה רבקה רחל ולאה וחנה ולכל צדיקות וחסידות היא יעננו, יהי' לרצון אמרי פי וכו' ע"ש.

נדרי צדקה בעת צרה

ה. אשה שנדרה בימי עיבורה ליתן חלוקה לעניים ולהתפלל עליה ולעשות לה פדיון, אסור לקבל הימנה בלי ידיעת הבעל (נוב"ת חיור"ד סי' קנ"א) ואם נדרה בעת שהיתה מקשה לילד ליתן את המלבוש שלה לביהכ"נ לעשות ממנה מעיל מיקרי נודר בעת צרה (שמקבלין ממנה), ועיין ש"ך יור"ד סי' רכ"ח ס"ק ס"ג. [ועיין שו"ת יד יוסף סו"ס צ"ב מ"ש בשם מהרש"ל ביש"ש במס' גיטין פ"ד סי' מ' ע"ש. ועיין בספר מנחת פיתים סו"ס רכ"ח שהביא בשם שו"ת גבעת פינחס סי' ס"ה שכ' דהנודר בעת צרה ח"ו אין להתיר דיש ח"ו סכנה בדבר ע"ש. ועיין בשו"ת בית שלמה מה"ת סי' ק"ו, עכ"ל. ובאמת כ"כ היש"ש הנ"ל בשם ריה"ח ז"ל ע"ש. ועיין עוד בשו"ת ח"ס חיור"ד סי' יו"ד, ובשו"ת מהר"ם שיק חיור"ד סי' ר"י וסי' רי"ז שחולק על הנוב"י ע"ש. ועיין בשו"ת מהרי"א חיור"ד סי' ט' ע"ש]. אבל הבעל ודאי דיכול להפר וא"י לא שום פתח ולא שום חרטה (נוב"ת שם סי' קנ"ט).

משעת העיבור מקרי בן

ו. הנודר שלא לשתות יין עד שיהי' לו בן, משנתעברה אשתו מותר לו לשתות, אף שעדיין לא נולד מיקרי בן כמ"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה. אבל אם נודר עד שהי' לו זרע אסור לו לשתות עד שנולד, דזרע לא מיקרי עד שנולד שנאמר כי שת לי אלקים זרע אחר, וכן יראה זרע יאריך ימים (יש"ש פ"ק דיבמות סי' יו"ד הובא בהגהות יד שאול סי' רי"ז ע"ש).

לומר הפסוקים המתחילין באות נון

ז. כל אשה כשהיא מעוברת אם אומרת הי"א פסוקים מתחילין בנו"ן ומסיימין בנו"ן תהי' בטוחה שלא ישלוט שום עינא בישא על ילדי' (ספר קב הישר ח"א פ' ל"ב).

הבאת ספר תורה ליולדת

ח. אין להביא ס"ת אצל יולדת המקשה לילד כי אם עד הפתח החדר של היולדת, [ולא לסגול' כי אם זכות התורה יגן עליה], אבל לא ליתנה לידה ולא לידי אחרת משום בזיון, ולא לפתוח, (ת' חב"י סי' ע"א הובא בפ"ת סי' קע"ט אות ד' ובגליון רש"א סי' רפ"א ועיין בעיקרי הד"ט סי' כ"ו אות כ"ג ע"ש). שוב בא לידי ספר באר שבע וראיתי שם שכ' בחידושיו לפ' חלק שכן מנהג העולם להניח ס"ת על האשה המקשת לילד או לקרות עליה פסוקים משום שיש בה סכ"נ, ע"ש. ולפום ריהטא דבריו נכונים מאוד ולא ידעתי מה טעם של החב"י שהשיג עליו. ואפשר שהדבר תלוי במ"ש הגאון ז"ל בתוס' יו"כ בפ' יו"כ במשנה מי שנשכו כלב שוטה בפלוגתא שבין הרמב"ם לרש"י ז"ל, ואפי' לפי שיטת הרמב"ם ז"ל באיסור דרבנן מותר, ואפשר ה"נ כן, ודו"ק. וכעת מצאתי בשו"ת מהרי"א ז"ל בחיור"ד סי' רפ"א שהקש' ע"ז שאם בהבאה ס"ת לביתה ליכא בזיון מאי

בזיון איכא באחיזת יד בס"ת, והא אפי' נשים נדות מותרים לאוחזו כמ"ש בש"ע סי רפ"ב סעי' ט', וצ"ע עכ"ד. ואפשר לומר דאם יתנו הס"ת ליד האשה יהי' נראה שהס"ת הוא כשאר חפץ של סגולה שאינו מועיל עד שישאו אותו מי שצריך לו או לפתחו דוקא, ובאמת אין עושין כן רק משום שזכות התורה תגן עלי', וזאת היתה כוונת הגאון ז"ל שכ' משום בזיון התורה, והבן. וענין סגולה זו נראה לי באפשר כי נודע הוא שכ"פ יקרה שהיולדת היא מקשה לילד ע"י מכשפות שעושין כשוף להיולדת, עיין בספר נשמת חיים מ' ג' סו"פ כ"ג מעשה נהורא בענין זה ע"ש, ועיין עוד מעשה נהורא בס' צפנת פענח להגאון המקובל המפורסים מו"ה אליהו ג"מ זלה"ה במאמר ט"ו שהשביע הטומאה בקדושת ס"ת, וכ' שם דאין זה דומה להשבעת השמות ולמלאכים וכדומה דזה פשיטא דאסור אפי' לזכור מלאכים בשמותיהן אסור, אבל אין זה מניעה לומר אני משביעך בקדושת ספר תורה וזה הוא היתר גמור, ע"ש. וא"כ חוששין במקשה לילד שמא הוא מתקשת ע"י כישוף ח"ו ע"כ מביאין ס"ת להחדר שלה וע"י קדושת הס"ת עי"ז בורחין כל הטומאות והכישופים כן נראה לי בזה.

אמירת מזמור יענך ה' ביום צרה

ט. מה שאומרים קפי' מזמור לדוד יענך ד' ביום צרה למקשה לילד, אין לשנות לומר המזמור בלשון נקבה כמו שנדפס באיזה ספרי תהילים, דאיסורי קעבדו לשנות, וזהו עפ"י הדין. מלבד כי עפ"י סוד הכל צרופים ורמזין ורזין עלאין, והמשנה ח"ו פוגם, ושומר נפשו לא ישנה אלא יאמר המזור כמו שהוא בנקידתו וטעמיו ועליו תבא ברכת טוב (ספר זכור לאברהם הספרדי ח"ב חאו"ח אות למ"ד משם הרב יוסף אומץ סי' עיי"ן), ועיין בת' מאיר נתיבים וצל"ח על מס' ברכות ד' כ"ז וע"ש במאיר נתיבים מ"ש בשם האריז"ל.

סגולות למקשה לילד – מהחתם סופר

י. סגולה למקשה לילד שמעתי בשם מרן הגאון הח"ס ז"ל שיקראו לבית היולדת את האיש שהי' עולה למפטיר ביום א' של ראש השנה. ושמעתי שהוא בדוק ומנוסה.

קמיע למקשה לילד

יא. עוד סגולה למקשה לילד ליקח קלף צבי ויכתוב עליו השם **קו"ף וק"ף ופ"ק** ויקשר לה על טבורה, וילחוש לה באזנה הימנית צא צא צאן אתה וכל העם אשר ברגליך (ספר רזיאל הקדוש). ובספר רבינו בחיי פ' בא כ' וז"ל ללחוש לה באזנה [הג"ה עיין בתוס' מס' סוטה ד' י"א בד"ה שהיתה והבן] הפסוק צא אתה וכל העם אשר ברגליך עם השם הקדוש היוצא מהפסוק והשם הזה ידוע לבעלי שמות ומפורסים בנקודה עכ"ל. וכוונתו על השם הקדוש הנ"ל.

לשאת אבן רובי"ן

יב. אבן שהוא אדום הנקרא רובי"ן טוב לאשה המקשה לילד. וכל אשה הנושאות אותם אינה מפלת לעולם נפלים (ר"ב ז"ל פ' תצוה), הנולד בלי חבלי יולדה כל כך סימן יפה לו (ספר מדת"ל ענף הזהרה).

לחש למקשה לילד

יג. עוד סגולה למקשה לילד ללחוש לה באזנה ז' פעמים לחש זה. מיכאל השר הגדול שמע קולות וצעקות ושאל להקב"ה מה הקולות והצעקות אשר אני שומע א"ל הקב"ה אשה יולדות וצועקות לך ומור לה צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא וכו' ויאמר הפ' צ"א פעמים ואח"כ ילחוש לה באזנה הימנית קור"י קור"י ובאזנה השמאלית צא צא צא ומיד תלד. ולאשה המפלת נפליחתלה עלי' עקב חולדה ולא תפיל לעלם ודבר בחון הוא (ספר ימלט נפשו).

סגולה שיתקיים הולד

יד. עיין בספר הקדוש שם טוב קטן שכתב וז"ל, הא לך סוד גדול לאשה שבני' מתים ר"ל, כשנכנס בחודש ט' לעיבורה תלך למקום שהכלבתה ילדה, ותעמוד רגל הימנית על כלב קטן אחד, ותאמר ג"פ קח לך המת ותן לי החי, ואח"כ תיקח האשה אותו הכלב הקטן שדרסה עליה ומניחה בחיקה על בשרה ותשים ראשו לצד ימינה ורגלו לצד שמאלה, ותלך עם אותו כלב הקטן להנהר ותתיר חגורה כדי שיפול הכלב בעצמו להנהר, ותאמר עוד ג"פ קח לך המת ותן לי החי, עכ"ל.

ברכה בבית הכנסת בשבת בטרם הלידה

טו. מקשה לילד בשבת מותר לברך אותה בביהכ"נ, שהתינוק הוא צדיק ויכריע כל העולם לכף זכות (מג"א סי' רפ"ח בשם מהר"י ז"ל בביאורי הסמ"ג). ועיין במס' ב"ק ד' פ"ג ע"א, ובמס' סנהדרין דף ק"ו ע"ב ודו"ק. (ועיין בשו"ת מחנה חיים ח"ג חאו"ח סו"ס מ"ז).

בקשת רחמים ברבים

טז. אשה שיושבת על המשבר אם בני אדם יודעים מזה אזי יבקשו רחמים עלי' ועל הילד שיולד במזל טוב (ספר חסידים סי' תתפ"ז).

לנדור סעודה לאליהו הנביא

יז. עוד סגולה למקשה לילד מצאתי בספר מדרש אליהו דרוש יו"ד פ' י"א שכ' וז"ל, שיקבלו עליהן הנשים בעת לידתן לעשות סעודה של אליהו זכור לטוב, פי' לעשות סעודה לעניים ולת"ח בכל שנה ושנה כשיעזור להם השי"ת להנצל מן הצרה, ונקראת סעודה של אליהו ז"ל ע"ש שנעשה נס בה לעניים ולת"ח בפתע פתאום בקוראם להם לאכול להשיב נפשם, ואליהו זכור לטוב מוכן ונראה

אל הנס כמו שמצינו בתלמוד, ובודאי אליהו ז"ל וכל המלאכים מתלוין באותה סעודה באים לשמוע קול מספור גדלות השי"ת וכו', וע"ש זה לקראת סעודה של אליהו הנביא זל"ט ע"ש. ועיין בס' זל"א בחיור"ד אות א' בערך אליהו שכ' וז"ל, ויש שנוהגין לעשות סעודה אלי' הכהן ז"ל בס' מדא"ל דחה דברי המערער וקיים המנהג ע"ש טעמו, ויש להשיב קצת כאשר יראה המעיין ודו"ק הרב שיו"ב יור"ד סי' קע"ט אות יו"ד סי' קע"ט אות יו"ד, עכ"ל. ואני בעניי לקוצר השגתי הפכתי בדברי הרב מדא"ל ז"ל ופרשתי ידי יד כהה לכל צד ולא מצאתי דבר מה להשיב עליו. ועיין בשו"ת חיים ביד סו"ס ל"ד שמסייע ג"כ לדברי הרב מדא"ל וכתב שם שאין שום איסור בזה ע"ש. ויש עוד כדמות ראי' לזה ממה שנודרין בעת צרה מעות לקופות רמבעה"נ ואומרים שיעזור ד' בזכות ר"מ בעה"נ והמעות מחלקין לעניי עירי א"י הקדושה. [ועיין בלקוט שו"ת ח"ס סי' כ"ז בד"ה יען, ובשו"ת מהרי"א ז"ל חיור"ד סי' שט"ו בד"ה על, ובס' שדי חמד כללים מערכת ארץ ישראל אות ז' ע"ש], הרי שמבקשין שבזכות הצדקה יעזור ד' בעת צרה.

סעודת הושע בן בארי

ועיין בס' בארות המים מ"ש בשם ס' לקו"ת והש"ס בפ' אמור וז"ל, סגולה בדוקה קבלה בידינו מהרה"ק ציי"ע מלובלין זי"ע באם יש לאדם ח"ו חולה בתוך ביתו, יקבל ע"ע אשר בעת ישיב החולה לאיתנו הראשון, אזי יעשה סעודה ביום ג' הראשון מימי השבוע לנשמת הושע בין בארי עבור ת"ח ויראי ד', ויותר טוב שיקבל החולה בעצמו הקבלה, וקודם הקבלה יאמר המקבל הב' פסוקים מישעי' קפיטל ח' (פסוקים יט-כ) 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים המצפצפים והמהגים הלא עם על אלהיו ידרוש בעד החיים אל המתים, לתורה ולתעודה אם לא יאמרו כדבר הזה אשר אין לו שחר' ע"כ. וידוע מהרה"ק מופה"ד ציי"ע מוהר"ם זוסיא

מהאניפאלי זי"ע תמיד בעת שחלה ונפל למשכב אמר הפסוק (תהלים קיט, קיז) 'סעדני ואושע' והי' מפרש סעדני היינו עשו סעודה עלי בשבילי לת"ח וירא ד', למען ואושע מחליי. ובל"ס כי הוא ז"ל היתה כוונתו להנ"ל, ודברי שניהם ממקום אחד קדוש יהלכו, עכ"ל. ולדעתי אפשר לומר דהסגולה הזו יועיל ג"כ למי שהוא צריך לישועה מאת השם על בנים, וקצת סמוכין נראה לי מיבמות (ד' יב"ק ע"א) השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה. וכ' התוס' (ד"ה יעשו) בשם ר"ח פי' יעשה סעודה ויפייסה, וכן בירושלמי, עכ"ל. דלכאורה קשה במאי יפייסה, אי בזה שיעשה לה סעודה וכי בזה לבד תקבל פיוס, אבל לפי הנ"ל א"ש שיעשה סעודה עבור ת"ח ויראי ד', ועי"ז יהי' להם ישועה, ובזה תקבל פיוס. וזה שכתבו וכן בירושלמי, והיה צ"ל 'וכן הוא בירושלמי', והפי' הוא וכן בירושלמי נוהגין כן, והשי"ת **יענ**נו **ב**יום **ק**ראנו אמן. שוב מצאתי בס' זב"ל בח' המלואים סי' א' שהעתיק מנהגי יהודים שבמדינות אפריקע הצפונית וז"ל, ילד זכר כי יולד יתנהגו ע"ז האופן, מיום הולדו עד יום ח' בכל לילה ולילה יעשה אבי הילד משתה ושמחה לאוהביו וקרוביו, ומשתה הראשונה נקרא סעודת אליהו וכו', ע"ש.

סגולת מרקחת האתרוג

יח. עוד סגולה למקשה לילד, שתאכל האתרוג של מצוה שעושין ממנו מרקחת, שאומרים שהוא סגולה שתלך בריוח ולא בצער, ויצא הולד בן קיימא לחיים טובים ולשלום כשאוכלת ממנו באותו שעה (ספר או"ח סי' תרס"ד אות ח' בשם ס' יפה ללב).

סגולת סעודת מלוה מלכה

יט. עוד סגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן, הוא שיאכלו בכל מוצאי ש"ק איזה דבר לשם מצות מלוה דמלכה, וגם יאמרו בפה

מלא לשם מצות סעודת מלוה מלכה, ועי"ז ילדו בנקל בעזה"י (ספר דברי יצחק בשם הרה"ק רבי רב אלימלך זי"ע).

אמירת מזמור לתודה והדלקת נר בית הכנסת

כ. עוד סגולה למקשה לילד לומר מזמור לתודה. גם סגולה גדולה לעשות חסד הרבה דהיינו להרבות בצדקה וגמ"ח (ספר לקוטי עצות אות בני). ועיין בס' הקדוש מעיב"ק מ' ש"א פ"ה וז"ל, ראיתי כי לאשה המתקשת לילד מביאים לה ע"י בעלה נר של ביהכ"נ ומשתדלה עמה שהיא בעצמה תדליק אותה, וזה כדי להזכיר לה זכות הדלקת הנר שחובה עלי' להתפלל בהדלקת נר שבת ושבת ויו"ט ויו"כ ועל חי' בעלה ועל בני' שיזכו לתורה [כדאי' בזוה"ק פ' בראשית ד' מ"ח ע"ב], וכן היא תהרהר אז בתשובה על ג' עבירות שעליהן מתות בשעת לידתן, עכ"ל. אבל לא ידברו עמה בעון שעשתה (ספר חסידים סי' תפ"ז).

איסור כתיבת קמיע קודם זמן הראוי

כא. בספר מדרש תלפיות ענף חקים כתב בשם הקדמה לס' יצירה וז"ל, הכותב קמיע למקשה לילד קודם הזמן עתה, פעמים שהוא הורג ב' נפשות ופעמים שגורם לנולד ימים רעים וצרות משונות זו מזו והאלקים דמו יבקש, וביאר זה עד"מ, נאמר כי עיבור זה ראוי להולד ביום פ' שנתמלאת הלבנה [עטרה] ובנשיאותה בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ובנשיאות שם חדשי בר המשביר, והולידו טרם שנתמלאת הלבנה, ובהיות מביט אלי' משונאי' ומבטלה כחה, הנה הילד ההוא שנולד בזמן ביטל כח חיותה ומת בימים מועטים ודמו מיד זה הפושע מבקש אלקים, כי ביטל גזירות יוצרו, והמית את הנפש הזאת והולידו בלא זמנו, וגורם לו ליקח ממון שאינו שלו, לישא אשה שאינו שלו, כש"ד שינה עלי' סדרי בראשית וכו'.

וסיים ע"ז הגאון הנ"ל בזה"ל, ותימה על גדולי עולם שכתבו קמיעין למקשה לילד, ואולי האיסור הוא לעשותה למקשה לילד, כלומר שמתאחרת לילד אע"פ שמצטערות, אמנם אם היא קרוב מאוד למיתה הוא מסיבת צער הולד, אז יש לילד דין רודף, וצריכין לעשות כל דבר כדי שתולד ותנצל א"ע, ועל הצורך הזה כתבו גאוני עולם קמיעין למקשה לילד, עכ"ל.

סוגי מאכלים ללידה קלה

כב. טוב ליקח לפת שקורין פעטרישקע ולכתוש אותו היטב, ויזלף עליו חומץ יין ולסחוט המוץ, וליתן להאשה היושבת על המשבר שתשתה מזה לערך ה' כפות או יותר, כי עי"ז תלד מהרה בלי צער (ספר רפואות).

עפר ממפתן הבית

עוד סגולה יקח עפר הנמצא תחת מפתן הבית או בתוכו, וישום בסמרטוט של צמר על טבורה ויצא הולד מיד, ותיכף תסירהו. או להשקות אותה חלב מאשה אחרת ויועיל (ספר ילקוט משה).

עצות לרפואה

כג. כשיקרה למעוברת קושי הלידה, ראוי שתכנס במים שנתבשלו בהם זרע פשתן ושעורים קלופים, ותדחה ידי' על ב' צדדי' וחלצי', ותמשח יריכה ושפל הגוף בשמנים רכים מרטיבים ומתיכים, כמו שמן שומשים ודומיהם, ותלך בנחת במקום מורד ומדרון, ותשתה כרכום שחוק ומזוג במים, או חלב כלבינא, או שמן בטנים במים חמין, או מים חמין לבדם, או מיץ כרושין, ושארתו תטבול בו צמר לא כובס ותכניסו ברחמה, ותתפיש בין שיניה קרן צבי או של עז או אבן המושכת הברזל או אבן שיצא ממנה האש. ואם מת ולדה

תוך מעי' תשתה חלב כלבתא עם מזון או יציאת החמור, או עצירת בצלים, או תתעשן בצואת החמור או בגפרית. וכ' הארוסטי אם תכניס ברחם תרמסים מרים שחוקים מעורבים בדבש יגיר דם נדות ויוציא העיבור, וכן אם תכניס פלפל ברחמה ותתעשן בו.

ואם יצא הולד ונשאר שם השליא, תתעשן בעין דג מליח או בצפרני סוסים או בזבל כלבים או בחרדל, או תשת חלב אשה שילדה זכר אם הוא זכר או של נקבה אם ילדה נקבה, או תתעשן בדגים מלוחים.

ואם הוציא הולד ראשו ונחנק, תבשל צמר גפן בשמן זית ותכרך סביב גרונו של הילד ויצא מיד. כשיצא הולד מבטן אמו יחתכו טבורו למעלה בד' אצבעות, ואם יתנהו לתרנגול לאכול מה שיוליד אחריו יהי' זכר. ואם לתרנגולת יהי' נקבה. ויקשרנו בצמר נקי שהופתל פתילות, וישום עליו חתיכה טבולה בשמן, ואחר יסיכו הילד בשמנים הקובצים. וכ' גאלינוס נאות למלוח בשרו במלח שחוק או במי מלח, לפי שאז עורו רך.

ואם יגיע בו דבר יזיק לו ובזה יתקשה קצת עורו ויחזק גדלו, אמנם תזהר שלא תמלא אפו ופיו. וראוי למי שאפשר לו שבתחלת הולדו לא תניק אותו אמו עד שיעברו מיום הלידה כשמונה או עשרה ימים, כי אז יתיישר מזגה ויהי' חלבה ממוצע וטוב (ספר שבילי אמונה).

אמנם החכם בספר רופא הילדים כ' שאדרבה ראוי להיולדות להניקו תיכף אחר משך ששה שעות, וכ' שם טעם נכון שמזה יבא טובה להיולדות וגם להילד, ע"ש והיטב אשר דבר בזה. ועיין עוד הרבה סגולות ורפואות למקשה לילד בספרי סגולת ישראל מערכת מ"ם, ע"ש.

יין וחלב כסגולה

כד. סגולה לאשה שלא תפיל פרי בטנה, לשקות אותה ג' ימים בערב ובבקר כשהוא הרה מחמורתה מעוברת.

עוד סגולה ליקח קוראל"י אדומים ולבנים ולכתוש אותם ולערב העתר עם יין בביצה, ותשתה ג' ימים ולא תפיל.

חגור מעור נחש

ואשה המפלת נפלים, אם תשא אצלה על חגורה אשר תחגור בה על בשרה כל ימי הריונה עור נחש הנקרא ריז"ן שלא"נק לא תפיל (ספר הברית מאמר י"ד פ"ז).

זהירות בהנחת הנולד על הקרקע וקמיע שלא ינזק

כה. סגולה לקיים בנים, דבר בדוק ומנוסה נפלא, כשיולד הלד לא ינוחו אותו על הקרקע כל ז' ימים ולילות רצופים לא הוא ולא בגדיו, ודבר בחון הוא. ואם יכתוב עליו שמות אלו ויקשרם במצחו דהיינו **שנג"פ אג"פ נג"פ** לא ינזק לו שום דבר (ספר ימלט נפשו).

סגולה מקב הישר

כו. סגולה לתינוק הנולד שלא יקרה עליו שום חולי נכפה ר"ל, מיד כשנולד ישימו בפיו ברית קודש של ילד שלא ראה קרי, יהיה ניצול מחולי נכפה כל ימיו (ספר קב הישר ח"א פ' נ"א).

סגולה להרבות חלב אם

כז. סגולה להרבות חלב אם להמניקת שתוכל להניק הולד בשפע רב, אמר הרה"ק מהר"צ מרומנאב זי"ע, שתאכל המניקת מאכל של קמח רעטשינ"א מבושל עם חלב הרבה, ותשים בתוכה עשב פעניכל הנקרא בלאטיין פאעניקולי.

להשיב רוח הנילוד עם לידתו

כח. הנה מצוי מאוד בכמה ילדים אשר בעת שיוצאים מרחם אמם נולדים באין רוח חיים מתעלפים כמתים, ורק אחר רוב עמל והתנועעות בגופם שבה רוח אפם, ולפעמים מתארך עד שעה ושתים.

כתב בספר נשמת חיים החדש אות ז' וז"ל, והנה חקרתי בענין זה אצל הרופאים מאיזה דבר באה ההתעלפות, ואמרו לי שיש הרבה סיבות לזה, יש מהם מחמת שהאם חלושה בטבעה ונחלש הולד בבטנה, ובעת הלידה מתגברת חולשתו ומתעלף. ויש שמחמת שאין להם מים כפי המדה שצריך לה, כי הילד מונח בתוך אמו כמו בספל מים, וכאשר נחסר לו מים נחלש מאוד עד שמגיע להתעלפות בעת לידה.

ודאקטיר מפורסים אמר לי שההתעלפות באה גם מחמת שהמקור של הנשימה הוא במוח שממנו יוצא הנשימה אל הלב ושארי האברים, ובעת שנולד יארע שמוחו נלחץ מאוד עד שנסתם מקור הנשימה, וע"י התנועעות והזריקות שעושין להילד מרגיש הילד כאב רב ומתחיל לצעוק, וע"י כח אלקי מגיע ההרגש להמוח שמשם מקור הנשימה ואז שבה רוח חיים לאפיו.

גם הננו להעתיק מ"ש הרופא בס' רופא הילדים אודות זה וז"ל, באם נולד הילד חלוש או במות מדומה (שיינטאד), אז יחושו מהר לעורר חיות הילד ולאמץ כוחו. אם הילד אחרי צאתו מרחם בל נראו בו עודנה סימני חיים, אזי הדבר בספק עדיין אם הוא באמת נולד מת או הוא רק בתואר מות מדומה. המילדת גם שאר הנשים הנצבות על היילדות מחויבות לזכור מן המת מדומ' ולהשתדל בכל היכול' לנסו' ולבחון בכל מיני ניסיון אולי יצלח בידן להשיב רוחו אליו. אכן אך אז יוכלו ליאש עצמן שלא לעשות שום מבחן, [א]

אם הילד נולד טרם השלים בנין גופו כיאות. [ב] או אם נראו בו סימני רקבון הגוף. הסבות אשר בעבורן יצא הולד מרחם בתואר מת הנקרא מת מדומה: [א] יצא בלא עת ללדת עדין. או שבנין הילד בגופו הוא חלוש באבריו. [ב] מסיבת חליים כבדים אשר חלתה אמו במשך ההריון. [ג] אם נדחק חבל הטבור וזה יקרה בילד אשר יצא מרחם ברגליו ראשונה. [ו] מקבוצת ליחות בקנה שאיפת האויר של הילד לָופטרעהר. עוד כתב שם וז"ל, ראיתי מן הצורך להבין ולהורות להבדיל בין שני מיני מות למען ידעו איך להתנהג באופן הראשון ובאופן השני, האופן הראשון מן מות מדומה הוא כאשר הילד נולד חלש אבל חלשותו אינה בעצם רק מאחת הסבות הנזכרות באות ד' ה' וא"ו, או מסיבת קבוצת דם בראש הילד או בחזהו. האופן הב' מן מות מדומה הוא כאשר הילד נולד חלוש בעצם מאחת הסבות הנזכרות באות א' ב' ג'. באופן הראשון ניכר בסימניו מראה הילד אדום נוטה לתכלת בלו"י ראט"ה ראשו נפוח וחם בחמימות הבלתי רגיל, עיניו בולטות מחוריהם, והילד גדול עב ושמן, חבל הטבור עב ושמן. האופן הב' ניכר ככאשר מראה הילד חוור בלאס, דל בשר חבל הטבור דק הראש קטן ועיניו חוורות בלאַס. עוד כ' שם כל הנולד מת נצרך להשתדל בהצלתו משך שתי שעות, ובל יתיאשו ממנו במשך הזמן ההוא להתנהג בהשתדלות אשר אני כותב פה בסדר נכון ודעת שלמה, ולא בבהלה ורפיון ידים בלי סדרים. נצרך לשים עין על הילד בעת השתדלות להשיב רוחו אם יתחילו להראות בו סימני חיים. התרופות להשיב רוח הילד אליו יחלקו לאופנים שונים כפי חלוקת הב' אופנים ממות מדומה אשר כתבנו. באופן הא' ימהרו לנקות פי הנולד מן הליחות. ויעשו זאת בנחת וזהירות באצבע הקטנה, ואח"כ לכרות חבל הטבור ולהניח שיזוב ממנו דם מלא כף ואח"כ לקושרו, ואחר זה יכניסוהו לאמבטי שיגיעו המים עד למעלה מטבורו. ועל ראשו ישימו חבושה "אומשלעֶגע" ממים קרים, גם יזלפו על פני הילד

מים קרים איזה פעמים. ולשפשף בידו על חזה הילד. גם לחכך כפות רגליו במקרצפות של שער "האָאַרבירשטע", אחר זה להניע את הילד (בזהירות שלא יפול) באויר, ולנפוח לו לתוך פיו ולתוך נחיריו אויר נשימה ע"י קנה חלול או בפה ממש. ובמשך נפיחה זו יש לדחוק בנחת את חזהו בכף היד בדרך העברה ממטה למעלה למען יעוררו בזה נשימת הילד. באופן הב' אזי ישתדלו להשיב רוחו אליו באופן זה, שלא להפריד את הילד מן השליא רק כל ההשתדלות יעשו תיכף בזריזות בעוד הילד בחיק אמו. יזלפו פעמים רבות מים קרים על פני הילד, ינקו את פי הילד מן הליחות באצבע קטנה בנחת בזהירות. יתנו ריח לאף הילד מן דברים המריחים ריח חזק, דהיינו לחרך נוצות עופות ולהעביר הריח לפני אף הילד. או לקחת לזה "ריך טראפפען" בעל ריח חזק, "קעלניש וואסער", או יין טוב מרית. אם בהשתדלות הזאת לא נראה עדיין סימני חיים בהילד אזי מן הצורך לקחת הילד עם השליא (אם כבר יצאה השליא או שאפשר להוציאה ביד), ולהכניסה לאמבטי של מים פושרים מעורב במעט יין או יין שרף, ובעת היותו בתוך האמבטי יעשו לו כל הנ"ל דהיינו לשפשף כל גופו במקרצפות של שער. ולהציק לו לתוך פיו יין מלא כף קטנה שקורין "קאוועלעפפעל" ולנפוח לו לתוך פיו גם לתוך נחיריו נשימה ולהניע אותו תנועה מהרה בזהירות כ"פ באויר, ולשפשף תוך נחוריו בנוצה, לסוף יעשו לו "קליסטיר" מן "קאמילענטהעע" עם מעט מלח. סימני שיבת רוח חיים אל הילד המה [א] מראה החוור של הולד מתחיל להתאדם קצת. [ב] אבריו החלשים יחלו להחזק מעט וראשו אינו סרוח עוד לאחוריו "הענגט ניכט העראב" ומדביק לחי התחתון אל העליו. [ג] הלב יתחיל לדפוק. [ד] אח"ז יתחיל לשאוב האויר בקול יבבא. [ה] זרועות ידיו ורגליו יביאם וימשכם אל גופו. [ו] אח"ז יתן קולו בזעקה ויפקח את עיניו. אחרי כי השמיע הילד את קולו יוציאו אותו מן האמבטי ויכרכוהו בחתולים חמים וישכיבהו במטה חמה

אצל אמו, וינהגו עמו כעם שאר הילדים, עכ"ל. וכ' בס' נשמת חיים הנ"ל ואמרו לי כמה רופאים שכשבאים אצל הילד מכירים בו מאיזה סיבה ההתעלפות באה ועי"ז יודעים איך להתנהג עם הילד, והנשים שאינן יודעות מאומה רק שזורקים את מלמטה למעלה בתניעות חזקות המה גורמים להילד כמה מחלות לימים הבאים. וכתבתי זה כדי שבכל מקום שיש רופא מומחה חיוב לקרוא תיכף את הרופא ולא לסמוך על הנשים שאינן יודעות, ע"ש.

רחיצת הנילוד

כט. אחר לידת הילד מרחיצין אותו ומולחין אותו אפי' בשבת. וכ' בספר רופא הילדים דהמים יהי' פושרין, ולא ישהו הילד באמבטי יותר מעשר מניטין. ואם הזוהמא חלאה לבנה דבוקה ואינה עוברת בזה ימשחוהו בחלמון ביצה או בשמן זית. ואופן חתיכת הטבור כך הוא, כאשר יתחיל הילד להשמיע קולו וחבל הטבור נח מדפיקתו, יאחזו בב' אצבעות יד אחד חבל הטבור וביד השני יקשרו בחוט חזק ברחוק רבע אמה מן בטן הילד חבל הטבור, והלאה רחוק ב' אצבעות יקשרו עוד הפעם חבל הטבור אשר לצד השליא, ואח"ז יכרתו באיזמל בין ב' הקשורות, עכ"ל. וגם בילד הנולד מת וספק אם הוא חי אם הוא רק מות המדומה עפ"י הסימנים שכ' בס' רופא הילדים שיכולם להחזיר בו רוח חיים, שרי לעשות כל התפעלות אפי' בשבת אפי' מלאכה דאורייתא ע"פ כל התרופות שכ' בס' הנ"ל (ספר כורת הברית לסי' ש"ל).

קבלות טובות בטרם לידה

ל. בספר הקדוש שבט מוסר פ' כ"ד כ' וז"ל, טוב שתקבל האשה קודם שתשב על המשבר איזה מצוה להיותה זריזה בה, כגון ר"ח שמשמרת הנשים, או לקבל עלי' לעשות פתילות בביהכ"נ ובבתי מדרשות, או לטוות צמר לציצית, או לכבד טליתות של מצוה,

ולנקות הנרות של ביהכ"נ, ודברים הדומים לאלו. וטוב לתשול התרה על הספק אם נשבעת לעשות דבר או נדרה. גם המילדות לא תזכיר שמו ית' כאשר נוהגת כשנולד בן זכר אומרים הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו בידים מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא, אלא תרחץ ידי' ותתרחק מעט מהמקום ישיבתה שהטינוף שם, ואז תאמרה הודו לד' וכו'. גם טוב ליולדות שלא תזכיר את השם, רק תכוין לבד לאלקי השמים שירוחמוהו, משום שהמקום לא טהור הוא, ובהיות דקשה קצת להזכיר להיולדת דמתוך צערה מי יוכל לעכבה מלהזכיר את השם, לפחות ילמדו אותה שתזכיר את השם בלשון לע"ז, ואל תאמר שם הוי"ה ב"ה. אך עכ"פ המילדת לא תזכיר את השם עד שתרחץ מקודם את ידי', והחיוב מוטל על הנשים המצוים שם למחות ביד המילדת על זה. וצריכה האשה אחר שילדה בן או בת שתתן הודאה להקב"ה וכה תאמר, יהר"מ ד"א וא"א מלך רחמן ומרחם כשם שהצלתני מהצרה הגדולה הזאת ומן הסכנה העצומה זו, כן יכמרו רחמיך להציל מן הסכנה הזו לכל בנות אברהם יצחק ויעקב זרע אהוביך, וכשם שהצלתני עתה כן עשה עמי אות לטובה בכל פעם ופעם שאילד, אמן כיה"ר, עכ"ל.

נתרפאה המשפחה

לא. זכר שנולד במשפחה נתרפא כל המשפחה (ירושלמי מס' מו"ק וב"ר פ' ויחי פ' ק'). ונראה לי רמז לזה בתוה"ק דכתיב (שמות ד כה) 'ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה', ואמרו רז"ל בזוה"ק פ' לך ד' צ"ג ע"ב מהו צור אלא דא אסוות"א, והבן היטב.

לבישת מלבוש חדש - סגולת השל"ה

לב. זכר שנולד אם כורכין אותו בלבוש נקיבה יהי' זנאי, וכן להיפך תהי' זונה, ע"כ טוב לכרוך אותו בלבוש חדש (ספר שמירת הנפש בשם השל"ה הק'). וכ"ה בס' טעמי מצות להר"ם בבלי ז"ל.

ברכת הטוב והמטיב

לג. ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב, וגם היא צריכה לברך כן (שו"ע או"ח סי' רכ"ז). וישתחוה נגד המזרח ויברך (מג"א שם). ואם שמע מחוץ לעיר שנולד לו בן זכר ובירך הטוב והמטיב, כשיבא לביתו ויראה הולד מברך שהחיינו, משום דפנים חדשות באו לכאן (ספר זל"א חאו"ח אות ב' בשם הלק"ט ח"א סי' ר"א. ועיין בספר נחלה לישראל בקו"נ הלכה למשה סי' וא"ו וסי' זיי"ן ע"ש). וממילא נשמע דאם לא בירך הטוב והמטיב כגון שלא שמע עד אחר שבא לביתו, אזי לא יברך כי אם הטוב והמטיב (שם). ואם מתה אשתו ח"ו בלידתה מברך שהחיינו, וכן אם מת האב קודם שילדתו היא מברכת שהחיינו, דהא ליכא הטבה לאחריני, כן פסק הרמ"א ז"ל. אבל הט"ז ז"ל שם חולק ע"ז, וס"ל דהעיקר הוא כהמחבר בש"ע שם דאפי' אם מתה אשתו מברך הטוב והמטיב, ומ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה דמברך שהחיינו, היינו חוץ מברכת הטוב והמטיב, ע"ש. וכ' הבאה"ט שם שכ"כ בשכה"ג, ובשו"ת חו"י סי' רז"ל ע"ש. ותמי' לי על הרב ז"ל בחיי"א בכלל ס"ד שלא העתיק דברי הט"ז כלל רק דברי המחבר, ע"ש.

הקדמת ברכת ההודיה לבורא קודם ברכת בשר ודם

לד. מי שבא לו בשורה טובה שנולד לו בן זכר לא יחזיק טובה להמבשרו עד שיברך תחלה למי שחננו בבן זכר (ספר חסידים סי' תתמ"ד).

להתפלל נגד עין הרע

לה. על כל דבר שאין רגיל להיות צריכין להתפלל עליו, כגון אשה שילדה תאומים שיתקיימו שניהם. ויותר צריכין להתפלל אם ילדה שנים תוך שנה אחת מפני עין הרע (שם סי' תשצ"ג).

שמירה לילד בעת הרעמים

לו. יש בני אדם נולדים במכסה עור תחת השליא על פניהם, והם צריכן שמירה גדולה ונטירותא יתירה בעת הרעם יותר משאר בני אדם (ספר הברית מ' יו"ד פי"ד. ומקור דבר זה הוא בס' חסידים סי' תס"ג ע"ש היטב).

תחילת הנקה בצד שמאל

לז. אשה המתחלת להניק את בנה תתחיל מדד שמאל תחלה (ספר יוסיפין פי"א וצוואת ריה"ח, ועיין בהלק"ט ר"א סי' קפ"ז ע"ש).

השבעת שדים

לח. מנהג לעשות עיגול על הכתלים סביב היולדות, וזהו כענין בעלי השבעות שמשביעין לשדים שעושין עיגול סביב, ועי"ז אין להם רשות לכנוס לשם (ספר שמירות הנפש בשם ס' החיים ועיין עוד בס' התשבי אות למ"ד).

שמירה מן המזיקין

לט. אלו דברים צריכין שמירה מן המזיקין: חולה, חי', חתן, אבל, [אלו ד' צריכין שמירה אפי' ביום. ספר שפתי חכמים פ' הרואה], ות"ח בלילה (ברכות ד' נ"ד), ועיין בספר זב"ל ח' המלואים סי' א' צד קמ"ג מ"ש בזה [ומ"ש הגאון החוקר מוהרז"פ ז"ל בספרו דרך אמונה אל תאמין בו], אבל הרואה בשו"ת מ"ח חלק אה"ע ח"ג סי' נ"ו בההיא מעשה נהורא שלנה יולדות אחת יחידית בבית מה שעלתה לה אח"כ ר"ל, יאמין כי הדבר ההיא שאמרו ז"ל שחי' צריכה שמירה הוא פשוט מפני השדים והמזיקים ר"ל, כדמשמע פשט הלשון בש"ס שם.

וכן נראה מההי' מעשה שנדפס בספר מפעלות הצדיקים בשם הרה"ק ס"ק משפאלע זי"ע, ע"ש. ואין להתעקש בזה ולכתוב דברים ע"פ שכל הגס, עוד כ' שם והרב יעב"ץ ז"ל כ' דאפי' מוהל (או סנדק) לא ילך יחידי אא"כ שאחרים ילכו עמהם אם יצטרכו ללכת לבדם אל הסעוד', שהרי אפי' לביהכ"נ אינו הולך יחידי, עיין בספר קב הישר מעש' נורא ממוהל א' שבא משחית א' בדמות איש והזמין אותו למול את בת בנו ונסע וכו' ע"ש[ג].

אין לקחת דברים מבית היולדת

מ. מנהג בכל ארה"ק שלא ליקח שום דבר מבית היולדת כל שבעת הימים (ספר שערי ירושלים שער ט'), [ועיין בספר חסידים סי' נ"ט שכ' שם שבזה עוברים על לא תנחשו ע"ש, וצ"ע]. ואין שואלין שום כלי או שאר דבר, ובפרט אש אין לוקחין כלל לבית אחר (שם). ועיין בכללי המיל' לר"י הגוזר שכ' מפני מה תקנו לקרות לו שם לנער תיכף למילה, משום דעד עתה לפני המילה היה שם

ג. ובדרך אגב אומר על ההי' מעשה שהובא בס' קבהי"ש הנ"ל, הנה בימי חורפי פיקפקתי קצת ע"ז אם שמוע זו נאה מכח דברי הרמב"ן ז"ל בפ' אחרי וכ"כ הרב ז"ל, (ועיין מ"ש בגליון ספר נשמת חיים מ' ג' פ' י"ג), וגם מכח דברי רז"ל בפ"ק דבכורות שאמרו לעולם אין מתעברות טמאה מן טהרה וכו', ע"ש. וידידי הרב בס' זכרון ירושלים העיר על זה מרז"ל בפרד"א שאמרו שחוה נתעבר' מן הנחש והולידו את קין, ע"ש. אבל זה יש לתרץ, ודו"ק. וכעת בא לידי שו"ת מחנ' חיים הנ"ל, וראיתי שהלך בדרך זה, אבל בחלקות תשות למו מכח דברי הרשב"ם ז"ל בריש פרק מוכר את הספינ' בין אשה שידות שהיא תוכל להתעבר מאיש בן אדם, אבל אשה אדם אי אפשר לה להתעבר ותלד מאיש זכר שם, ע"ש. אבל במכ"ת נעלם ממנו מ"ש ר"י ז"ל בס"ח סי' תס"ט ע"ש, ולזה הערני אחד נ"י. ועין עוד מ"ש הרה"ק בספר חסד לאברהם מעין ז' נהר י"ט ע"ש. ולפי"ז דברי הרב ז"ל בס' קב הישר אמת וישר. ועיין ברמב"ן ז"ל פ' בראשית בפסוק (בראשית ד כב) 'ואחות תובל קין', שכתב ואחרים אמרו כי היא היתה אשת שמדון אם אשמדאי, וממנה נולד השדים כי כן ימצאו שמה בכתבי השום, עכ"ל. הרי מכאן ראי' ברור' דלא כהמחנה חיים הנ"ל.

טומאה לפניו, וחרפה שם ערלות, ועכשיו שנימול וקיימו בו מצות מיל' צריך לשנות שמו לשבח שם טהור וקדוש שם אבותיו וכו'. וכ' ע"ז בבאר יעקב שם, ומזה הטעם אין לוקחים שום דבר מבית שנולד שם בן זכר מיום הלידה עד יום המילה, משום ששם שורה טומאה החמורה, וכן נשים זהירות שלא ליקח שום מלאכה מבית היולדות באלו הח' ימים מטעם הנ"ל, ולכן לא תשרה ברכה במעשי ידיהם, כמ"ש בלה"פ יור"ד בקו"א סי' שע"ו לענין האבל ג"כ מזה הטעם עכ"ל.

הליכת היולדת ביחידות בביתה

מא. אם היולדות צריכה לילך בחדרי הבית ביחידות, המנהג שלוקחת עמה סכין (ספר יוסף אומץ). והנה חכם א' הערני דלפי"ז שפיר יש לומר דטעם המנהג שלוקחין את האיזמול של מילה לבית היולדת בליל השמירה הוא מטעם זה. אבל יש כח הדוח' לדחות דלמה לן דוקא האיזמיל של מילה, והרי לפי"ז די אפי' בסתם סכין. ועוד למה לוקחין האיזמיל של מילה דוקא בליל שמורים, הרי לטעם הנ"ל צריך להיות האיזמיל כ"ז שהיא יולדות להיות אצל היולדות.

סכנת מריבה בבית היולדת

מריבה בבית יולדת גורם סכנה לולד ח"ו (עבוה"ק חלק ציפורן שמיר אות קו"ף ובן הוא בס' ר"ח).

הנחת ספר פתוח במטת היולדת

מב. מה שנוהגין להניח ספר פתוח במטת היולדות, הנה הגם שזאת הוא שמיר' מעליא, ובפרט אם מניחין שם ספר קדוש כמו חומש או ספר תהלים או סידור תפלה, אבל קשה עלי הדבר להתיר

זה שלא יצא ח"ו שכר' בהפסדה, כי חוששני בזה מביזוי של הספר, שהרי כ' בס"ח סי' קנ"ז שלא להניח ספרים על מטה שיש בה חשש טפת קרי ע"ש[ד] ומכש"כ על מטת היולדות כידוע. ע"כ אם עמי שומע לי שלא יעשו שום דבר רושם של שמיר' בבית היולדות [רק מה שנוהגין לתלות על הכתלים הניירות שכתוב עליהן מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים והוא מנהג טוב מימי קדם ויסודתו בהררי קודש בספר רזיאל הקדוש, וגם כותבין עליהן המעשה של אלי' הנביא זל"ט שהי' מהלך בדרך ופגע וכו' עם השמות שלה, כמבואר באר היטב בספר עבוה"ק למרן החיד"א ז"ל בחלק יוסף בסדר בשם זקנו הרה"ק בעל חסד לאברהם ז"ל. והשלשה שמות שכותבין יש להן מקור טהור בזוה"ק פ' אחרי ד' ע"ז ע"א ובספר אלפא ביתא דבן סירא ד' וא"ו ע"ש]. רק שיראה הבעל של האשה כאשר תכנוס האשה בחודש ט' לעיבורה אזי יבדוק כל המזוזות בכל החדרים, ובפרט מהחדר אשר הזוג ישנים שם, ובזכות מצות מזוז' ישמור השי"ת את היולדות מכל פגע רע אמן. ועיין בספר ימלט נפשו סי' כ"ח אות א' ע"ש גם יראה הבעל להזהר לשלם כל הנדרים שחייב, כמו שאמרו רז"ל במס' שבת ד' ל"ב ע"ש.

סעודת שלום זכר

מג. נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבח לאחר שנולד בן זכר, ונכנסים אצל התינוק לטעום שם, והוא סעודת מצוה (רמ"א

ד. הגם שיש לחלק ולומר שכוונת מהר"י ז"ל בס"ח מיירי בספרים כת"י, אבל ספרים דידן שהן נעשים בדפוס אין בהם שום קדושה, כמ"ש חילוק זה מהרשד"ם יו"ד סי' קפ"ד. אבל באמת הרי שם דחה אח"כ חילוק זה. ועיין רמ"ע בתשובה סי' ל"ח, ובל"ח ה"ת סי' ע"ג, ובט"ז יור"ד סי' רע"א, ובכפות תמרים סוכה ד' ל"ח ע"ש. ועיין עוד במג"א סי' ל"ב ס"ק ז"ן, ובסי' רפ"ד ס"ק א', ובמחצית השקל סי' ת"צ ס"ק ט', ובספר שדי חמד כללים אות ד' סי' מ"ח ציין לכמה ספרים המדברים בענין זה ע"ש, ובשו"ת שבו"י ח"א סי' ט"ו ע"ש.

ביור"ד סי' רס"ה בשם ס' תרה"ד סי' רס"ט מתוס' פרק מרוב' ד' פ' בד"ה ישוע הבן ע"ש), דהי' רגילין לעשות סעודה כשנולד זכר על שנושע ונמלט ממעי אמו. ומה שאנו נוהגין עכשיו לעשות בליל שבת הסמוך ללידה מפני שהכל מצוין בבתיהם, ע"ש בתרה"ד. ועיין בט"ז שם מ"ש עוד טעם בשם הדרישה ז"ל על מה שנוהגין לילך ולבקר את התינוק בשבת ע"ש. ולי נראה טעם המנהג, משום דהמנהג הוא כשבא אורח הגון לעיר הולכין אליו בשבת לקבל פנים, ובפרט כשבא אורח שהוא מפורסים לאיש צדיק, והנה התינוק חשוב כצדיק כמ"ש המג"א בסי' רפ"ח ע"ש, וע"כ הולכין אליו בשבת הראשון לקבל פנים והוא טעם פשוט ונכון[ה] ועיין בירושלמי פ"ה דמס' עירובין ה"א דגם המקבל פני חבירו כמקבל פני שכינה, והיינו כשבא מן הדרך, ע"ש. ועיין בהגהות לס' או"ח סי' תקנ"ד. אבל במדרש שה"ש ע"פ סמכוני פ"ב אות ב' איתא כל המקבל פני חברים כאלו מקבל פני השכינה, וצ"ע.

שלום זכר בסוכות אם צריך סוכה

מד. סעודת זכר שעושין בליל שבת שלפני המילה, אם אינן עושין רק בפירות לא בעי סוכה. אבל אם קובעין על יין ומיני תרגימא בעי סוכה (ספר בכורי יעקב סי' תר"מ סוס"ק כ"א ע"ש).

נולד בליל שבת מתי יעשו השלום זכר

מה. כתב הפרמ"ג במ"ז סי' תמ"ד ס"ק ט' דאם נולד בן זכר בליל שבת לאחר צאת הכוכבים, והקהל התפללו ערבית בלילה,

---

ה. ולפי טעם הדרישה נכון טעם המנהג שנהגו לאכול שם על סעודת זכר מיני קטניות. ועיין במג"א סי' קל"א ס"ק י"ד מ"ש בשם מהרי"ל, וצ"ע. שוב מצאתי בספר אגרא דכלה פ' תולדות מה שהביא שם דברי רז"ל במדרש מה עדשה זו יש בה אבל ויש בה שמחה ע"ש, וא"כ שפיר נכון המנהג, ודו"ק. שוב מצאתי כן בשו"ת מור ואהלות חלק ברו"ה סו"ס נ"א, ע"ש.

יש לומר דקורין לזכר בליל זה ולא בליל שלפני המילה, ושבת שני' הסמוך למילה לא הוי סעודות מצוה, דמשמע התם [ר"ל בתרה"ד] שעושין בליל שבת הקרוב ללידה, ע"ש. ועכשיו אין נוהגין כן רק עושין זכר דוקא בליל שבת שלפני המילה, וכ"כ הגאון מהריעב"ץ ז"ל בברכות שמים, ע"ש. והטעם שנוהגין כן אפשר לומר בפשיטות משום דלא הכינו עדיין עצמם במשתה ומעדנים על סעודת זכר. אבל עוד לומר דסעודה זו עושין בעבור התינוק שנושע ונמלט ממעי אמו כמ"ש לעיל בשם תוס' ב"ק ד' פ', וא"כ הוא בכלל הד' דצריכין להודות, ואחד מהם הוא היוצא מבית האסורין, וכן התינוק הוא יוצא מבית איסורי רחם אמו. ועיין בס' תולדות אנשי שם בחלק דברי דוד מאמר א' מ"ש בזה. גם מה שאומרי' בברכת המילה הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו הוא ג"כ מטעם זה כמ"ש במהרי"ל ה' מילה ע"ש, וא"כ טוב לסמוך הסעודה להברכה, כן נלע"ד. ועיין בס' עבודת ישראל פ' אמור בפסוק 'והי' שבעת ימים' מ"ש שם טעם הגון על שעושין סעודת זכר בליל ש"ק קודם המילה, ע"ש.

טעם לקריאת הסעודה בשם זכר

מו. וטעם שנקרא סעודה זו בשם זכר, עיין בברכת שמים למהריעב"ץ ז"ל ואפשר לומר עוד ע"פ מה שדרשו רז"ל בפ"ק דמו"ק על פ' 'וילכו לאהליהם שמחים וטוב לב' מהו וטוב לב, שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר, ע"ש. וכ' המהרש"א ז"ל בחא"ג דכן מצינו בהיפוך דר"ש ברבי פ"ק דב"ב דאיתילידא לי' בת וחלש דעתיה, ע"ש, וא"כ ראינו מזה שמי שנולד לו בן זכר לבו בטוב, וע"כ אם עושה משתה וסעודה שואלין עליו מה זה היום שהוא מטיב לבו יותר משאר לילי שבת ומשיבין ואומרים ע"ש שנולד לו בן זכר ע"כ לבו בטוב, וע"ש זה קורין סעודה זו בשם זכר, והוא טעם לשבח לדעתי.

סעודת שלום זכר ביום השבת

מז. יש מקומות שעושין סעודות זכר ביום השבת, וגם לזה יש רמז וסמך מדברי רז"ל ברע"מ פ' תזריע ע"ש, ונהרא נהרא ופשטיה, ואין לבטל שום מנהג, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים המה (ספר דר"פ). ועיין בספר הקדוש עבודת ישראל פ' אמור בפ' והי' שבעת ימים שנראה מדבריו הקדושים שדוקא בליל שבת יש לעשות סעודה זו, ע"ש והבן.

סעודת השלום זכר בשבת ראשונה

מח. אפילו אם בודאי לא ימולו אותן באותו שבוע, מ"מ סעודת זכר עושין בשבת ראשון, דמה ענין לעשות בשבת שני' כיון שכבר ראה פני המטרוניתא שכ' בזוה"ק (ספר חמודי דניאל בסו"ס זב"ל).

בעזר השי"ת שהוא ממית ומחיה,
סיימתי קונטרס מפתח של חיה

וממי שהוא אדיר אדירים,
אבקש עזר וסעד לקונטרס ליל שמורים

קונטרס ליל שמורים

הנחת איזמל המילה בבית היולדת

א. מה שהמנהג באיזה מקומות שבליל שלפני המילה מניחין בבית היולדות האיזמל של המילה, לא ידעתי שום שורש ויסוד למנהג זה. וגם מן המשנה ריש פ' ר' אליעזר דמילה משמע קצת שלא הי' מנהג זה. ואפשר לומר קצת כדי שלא לבטל מנהג ישראל, שעושין כן כדי לקיים המצוה בזריזות, כי אם יהי' צפרא נהיר ביום ח' אזי יהי' הכל מוכן ולא יצטרכו לחזור אחר סכין של מילה, ועושין בלילה זו הכנה על יום אחר. ועיין מ"ש הח"י בסי' תצ"ג בשם מנהגים דהבע"ב מותר לגלח בספירה מבערב קודם יום המילה, וכ"כ הפר"ח שם דמבערב מתחיל היו"ט שלהם ע"ש, ועיין רמב"ן ז"ל פ' בראשית בפ' אשר ברא שכ' וז"ל ודע כי מאת היות ביה"ש יחשב כיום מחר, ע"ש. והטעם בזה, כי ההכנה לדבר מצוה חשוב ג"כ מצוה כמ"ש הט"ז באו"ח סי' תרע"ג. ועיין בספר הנדמ"ח תורת המצוה סימן ג' אות נ"ו ואות נ"ז ע"ש. ועיין בס' הלק"ט ח"ב סו"ס קל"ה, ועיין בנמוק"י פ"ב דב"מ גבי אבידה הוא כהן ואבידה בביה"ק ע"ש, ועיין יבמות ד' וא"ו גבי כיבוד או"א, ועיין רש"י מס' ברכות ד' ח' ע"ב בד"ה מעלה, ודו"ק. וע"כ עושין ההכנה מבערב על יום אחר, ולא כמו שאומרי' הנשים שיש בזה שמירה להולד או להיולדות והוא דבר הבל. והא ודאי אם שכחו להביא האיזמל מערב שבת שאין להביא אותו בשבת אפי' ע"י גוי, כי האיזמל של מילה הוא מוקצה ואסור בטלטול.

להיות נעורים בלילות שקודם המילה

ב. בספר בית לחם יהודה כתב, נהגו להיות נעורים בכל לילות שקודם המילה, ולעסוק בתורה בבית היולדות, עיין בזוה"ק פ' לך ד' צ"ג ע"ב. ואנו נוהגין להיות ניעורין רק לילה אחת קודם המילה.

ברכה על בשמים והדסים קודם המילה

ונהגו בא"י לברך על הבשמים בעת המילה, וליקח ההדס ביום קודם המילה.

שמחה וריקוד

ובליל המילה נהגו לרקד ולשמוח וכו', ע"ש.

בליל הווא"ך נאכ"ט להשכיר מלמדים לומר שירות ותשבחות וספרי תהלים

ג. בספר הקדוש יסוד יצחק (ד' למ"ד) כתב: נהגו העולם בלילה שקודם המילה שקורין ווא"ך נאכ"ט להשכיר מלמדים ולומר שירות ותשבחות וספרי תהלים, כדי לזמר עריצים ולהכרית כל הקוצים הסובבים את השושנה העליונה, ע"ש דבריו הקדושים. ובס' זכירה כ' שסגולה גדולה להדליק הרבה נרות, כמ"ש ליהודים היתה אורה, ע"ש. ודבריו יש לו מקור בדברי רז"ל במס' סנהדרין דף ל"ב, ע"ש והבן.

לספר המעשה מהבעש"ט הקדוש

ד. סגולה גדולה לליל הווא"ך נאכ"ט לספר המעשה נפלא מה שעשה הרב הקדוש מהר"י בעש"ט זי"ע בליל הווא"ך נאכ"ט בכפר אחת במי שמתו לו מכבר ד' בנים בליל הווא"ך נאכ"ט והילד הה' נשאר חי ע"י רבינו הקדוש הנ"ל, והמעשה נדפסה בספר עדת צדיקים, וזכות מהר"י בעל שם טוב ז"ל יגן עלינו תמיד אמן.

שיקבל עליו ללמוד כל ליל ברית מילה לכל הנולדים בעיר - מהחיד"א

ה. כתב בס' שם הגדולים למרן החיד"א ז"ל במערכת גדולים אות ז' וז"ל, והרב הצמח הנזכר הי' חולה כשנתיים בדמשק ערש

ועינו בכבל רגליו, ואיתרחיש לי' ניסא וד' ריחם עליו שלח מלאכו וירפאוהו, וכמו רגע חזר לבריאתו ואיתנו, והמעשה נורא כי סיפר הרב ז"ל שנגלה אליו אליהו הנביא זל"ט ואמר לו שיקבל עליו ללמוד כל ליל ברית מילה לכל הנולדי' בעיר ויתרפא, וקיבל עליו ונתרפא תיכף, ומהיום ההוא כך הי' מתנהג תמיד לילך בכל ליל שלפני המילה במקום שיהי' לעסוק בתורה כל הלילה, וזה שמעתי מת"ח ששמע מזקן אחד שהי' בבית הרב ז"ל בשעה שנתרפא, ע"ש.

אבל בליל הברית

ו. ואם הי' אבי הבן אבל בתוך שבעה, כ' בספר זל"א חיור"ד הלכות אבל בשם ס' ז"א סי' קנ"ח דבליל השמירה לא יעשו כנופיא כמו שרגילין, רק מנין לקרות הזוהר וכו', ע"ש.

סעודת וא"ך נאכ"ט אם היא סעודת מצווה

ז. ואם סעודות וא"ך נאכ"ט הוי סעודות מצוה. מדברי התוס' סנהדרין ד' ל"ב בד"ה אור הנר משמע קצת דהוי סעודות מצוה. אבל בשו"ת חו"י סי' עיי"ן ובשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ו נראה מדבריהם ז"ל דלא הוי סעודת מצוה, ע"ש. ועיין בשע"ת סי' תקנ"א אות ג"ל בזה. ובא"ר שם הביא בשם שו"ת נ"ש דהוי סעודות מצוה, ועיין במג"א סי' תר"מ ס"ק י"ג דחולק על הנ"ש. ועיין בספר דר"פ חל' המעשה אות ז"ך, ועיין בש"ך יור"ד סי' קע"ט ובדג"מ שם, ועיין הלק"ט ח"ב סי' קס"ט ועיין בשע"ת סימן תר"מ דבחוה"מ של סוכות חייבין לאכול סעודה זו בסוכה, ע"ש.

ועיין בספר שנות חיים על רבינו ירוחם ז"ל נתיב א' אות ח' שכ' דמר"ח אב עד התענית מותרין לשתות יין בליל שלפני המילה לכל הפוסקים, עכ"ל. ועיין בס' או"ב סי' רס"ד ס"ק י"ד שכ' דאפי'

לפי דעת החו"י ז"ל וסייעתו נראה דהמוהל והסנדק והאב והאם מותרין לאכול בשר בליל שלפני המילה, דיום ח' יו"ט שלהם הוא, ומיד בצאת הכוכבים מתחיל היו"ט, ע"ש. שוב בא לידי ספר דברי משה ומלחמות ארי' על ה' מילה ומצאתי שם בסי' רס"ה שהביא בשם הגאון רש"ק ז"ל בעל ס' החיים שכ' בהשמטות לסי' תקנ"א דהביא ראי' דהוא סעודות מצוה, והקיל בשבוע שקודם שחל ת"ב בתוכה בבשר וביין בסעודה זו, ע"ש. עיין בדברי מרן בספרו הקדוש ייט"ל פ' עקב במ"ש טעם נכון לסעודת וואך נאכ"ט, ע"ש ודפח"ח וש"י. עיין ירושלמי פ"א דמס' ר"ה ה"ח מכשירין מהו שידחו, ע"ש ודו"ק. ועיין בס' דע"ת בפתיחה להלכות טרפות אות ס"א, ודו"ק.

ליל וואך נאכ"ט בליל הסדר

ח. אם יקרה ליל שמורים בליל א' של פסח, לא יעלה על הדעת לומר כיון שהלילה הזה הוא ליל שמורים מן המזיקים לפי"ז א"צ עוד לשמור את הנער באותו לילה המעותד למול למחר, וראי' לדבר שהרי כ' הרמ"א ז"ל בסו"ס תפ"א דנוהגין שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע ולא שאר דברים שקורין בשאר הלילות כדי להגן, כי הלילה הזה ליל שמורים מן המזיקים, אמנם כן כבר האריך בזה הרב ז"ל בס' זכר דוד במאמר ג' פ' כ"ה בראיות נכונות דודאי צריכין לעשות שמור גם בלילה הזו, ולאסוף לבית היולדות ת"ח ויודעי ספר להתעסק בסיפור יצ"מ, אמנם לא יעשו האסיפה ללמוד אלא לאחר הסדר, כי מקודם אין הולכין ללמוד שם כנהוג, וכן אין מתאספים לבית היולדות לחלק מגדנות עד למחר בעת המילה, והכל כדי שלא לאחר לעשות הסדר בשביל התינוקת שלא ישנו, וכדי לאכול האפיקומן קודם חצות. ולמען שלא ישאר בשעות הראשונות מהלילה הזו בלי שמירה, יעשו באותו חדר שהיולדות

שם את הסדר בסיפור יצ"מ ודברי הגדה, יהיה לנער למגן ולסתרה, ואחר הסדר קודם בואם ללמוד ישירו מזמורי תהילים ויתנו תודות לאל יתעלה על כל הטובה אשר גמלנו וכו', ע"ש דבריו המתוקים. וכמו כן כתב שם בפרק ע"א בליל יו"כ אם חל בו ליל שמורים, כ' וטהר ידים יוסיף אומץ שלא יתרשל במשמרתו, ומורא יעלה על ראשו שלא לאבד הזמן ח"ו בשיחת חולין וכו', ואל יפתהו יצרו לומר דליכא שום פחד מהמשטין כי ביוה"כ אין לו רשות להשטין על ישראל וכו', ואע"ג כי כשל כוחו הרבה, מ"מ היצר הרע גם בעת ההוא מבקש להפיל את האדם ברשתו, דאין הדבר מתגבר אלא בהפכו, וע"כ עשו משמרת למשמרת להיות נעורים בלילה הזה לשמור את הילד הנמול למחרת שלא ימצא מקום לחטא ח"ו וכו', ע"ש.

טעם לשמירת היולדת והולד בליל הברית

ט. טעם לשמירת היולדות בליל ח' של מילה משום דכתיב (בראשית יז, ט) 'ואתה את בריתי תשמור', שבשעת הברית צריכין שמירה מהשטן (ספר מטעמים בשם מפורשים). עוד כ' שם טעם לשמירת היולדות בליל שקודם המילה, ונעורים כל הלילה, משום שהלילה ההוא עלול שיהיה הולד ניזוק ח"ו, מפני שהשטן מכוין להזיקו, לפי שקשה עליו מצות מילה, שבזכות מילה ניצולים ישראל מדינה של גיהנם, עכ"ל.

טעם הנחת האיזמל מראשותיו של הילד

י. טעם שמניחין האיזמל של מילה מראשותיו של הילד בליל השמירה, כ' בס' הנ"ל וז"ל, ונראה שמתחלה נתקן הדבר משום גדר של שבת, וביותר כשחל ח' שלו בשבת, ונסרך הדבר, עכ"ל. ונהנתי מאוד בזה, שהוא כעין שכתבתי לעיל אות א', ע"ש. וכן

מצאתי כתב בספר כורת הברית. ואמנם ראיתי שם במערכת מ"ם אות מילה כתב הטעם שהמוהל מצניע בתוך כר של הילד האיזמל של מילה בליל שקודם המילה, משום שמירה להתינוק, שבזכות המילה יהיה שמירה להילד בליל זו שהוא מסוכן, עכ"ל ע"ש. ולדעתי הצעירה אינו נכון לומר טעם זה, ואדרבה על ידי זה יותר מתגרה בו השטן, דוגמא לדבר אמרו רז"ל שלא יאמר האדם גירא בעינא וכו'. ועוד כ' שם טעם שע"פ דין צריך המוהל לבקר את הילד יום או יומים מקודם המילה אם הילד הוא בריא וראוי לימול או לא, וע"כ הוא מכין את הסכין להראות שהתינוק הוא בריא וראוי לימל ומזומן למצוה, עכ"ל, וגם זה הוא טעם לשבח.

שמירת הנולד והיולדת בכל הלילות עד המילה

יא. כתב בס' דינים והנהגות אדם וז"ל, ישמור מאוד את היולדות ואת הילד בפני לילית עד המילה, והתקנה לזה ללמוד הרבה תורה בלילות עד המילה, גם יהיה כל הבית מלא נרות. גם סגולה לזה ליקח מילת נער קטן שעדיין אינו יודע משום יצר הרע וישים מילתו בפי הילד הזה הנולד, עכ"ל.

אמירת פיטום הקטורת

ועיין בסה"ק מעבר יבק במערכת עתר ענן הקטורת פ"ה וז"ל, בלילה שלפני מילת התינוק מה טוב לומר פיטום הקטורת עם שירי דוד לפני כסא אליהו הנביא זכור לטוב, כי המכין כסא הלז בקדושה ובטהרה ומזמנו בפיו וכו', כי **קטורת** הוא ר"ת **ק**דושה **ט**הרה **ר**חמים **ת**קוה, ע"ש. ונראה לי הצעיר שנכון לומר הזמר של אליהו זכור לטוב המיוחד לומר במוצאי שבת קודש, ובפרט הזמר שיסד הרב רבינו נפתלי הכהן למוצאי שבת קודש שמוזכר בו כל שם אלי' ז"ל שמוזכר בש"ס הקדוש, וערב אני בדבר שהילד יחיה

חיי נחת, ויהיה איש מצליח. ועוד טעם שנוהגין להיות נעורים בליל שמורים ולומדים שם, כי אמרו ז"ל לילה לקדושה יום להרצאה, דבליל מכינים אותו להקרבה כדאיתא במ"ר משפט. אדם ובהמה מיום השמיני ירצה, לכן נוהגים להיות נעורים בלילה לעסוק בתורה ובקדושה כדי לקדש התינוק.

סדר הלימוד בליל השמירה

יב. כתב בקונ' דברי הברית הנדפס ברעדעלהיים וז"ל, נוהגים ללמוד בבית היולדות בלילה שלפני המילה עד חצות, ולומדים בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ דברים המדברים מעניני מילה, כמו פרשת מצות מילה בראשית סי' י"ז וסי' כ"א עד פסוק ח', ובספר שמות סי' ד' פסו' ח"י עד פ' כ"ח, ובס' יהושע סי' מ"ה, ובמשנה שבת פרק י"ט ובגמרא שם, ובגמרא נדרים ד' לא ע"ב. והלומד, קודם לימודו מתפלל תחינה זו. יה"ר מלפניך ה' או"א הבוחר באברהם אהוביך ובזרעו אחריו, שתפן ברחמים אל למודנו, ותמשוך חוט של חסד על הילד הזה שיהיה בריא וחזק כדי להכניסו לברית מילה בזמנו, ותזכה אותו להמול כהוגן וכשורה ובכוונה הראויה, ויהיה בזאת חשוב לפניך ורצוי לפני כסא כבודך כקרבן כל מזבחך וכיצחק אבינו הנעקד על העקידה לפניך, ולא יסכן הילד בהמולו, ותשלח רפואה וחיים לו ולאמו כרפואת חזקיהו מלך יהודה מחליו וכמרים הנביאה מצערתה וכנעמן מצערתו, וכאשר תכנסו הילד הזה לברית כן תזכה את אביו ואת אמו לגדלו ולהכניסו לתורתיך, וקדש את שמך עד כי יראו כל בשר כי שם ד' נקרא עליו ויראו ממנו, ויהיה אהוב למעלה ונחמד למטה, ויזכו אבותיו לראות בשמחתו ובשמחת בנים וב"ב שיהי' עוסקים בתורתיך לשמה, ויהי' שלום על ישראל, ברוך אתה ד' למדנו חוקיך אמן.

הבאת תינוקות של בית רבן לאמירת קר"ש ופסוקי שמירה

יג. טוב ויפה המנהג מה שנוהגין במדינות פולין שהמלמדים מוליכין התינוקת לבית היולדות בליל שלפני המילה, והמלמדים קורין שם עם התינוקת קריאת שמע, וגם ויהי נועם עד סופו ושאר פסוקים, ופרשת המלאך הגואל. וזאת הוא ודאי סגולה מעולה בדוקה, כי על ידי ההבל פיהם של הצאן קדשים האלו שקורין קריאת שמע בבית היולדות על ידי זה מכריתין ומבריחין כל הקליפות והרוחות רעות מבית היולדות, ובפרט אם לומדים שם ג"כ בס' זוה"ק בפ' לך בעניני דיומא כמו שנדפס בריש ס' שרה"ז, כי אין לך דבר שמבער הקוצים כמו דברי הזוה"ק זי"ע, וגם שזכות כל התנאים הקדושים הנזכרים שם יליצו טוב על הילד הנימול למחר שלא יקרה לו שום מקרה רע ח"ו ע"י המילה.

להיות נעורים כל הלילה

יד. רחש לבי דבר טוב לומר טעם לשבח למנהג ישראל שנוהגין להיות נעורים בליל שלפני המילה ולומדים שם תורה, כי זה הוא דוגמא למה שנוהגין להיות נעורים בליל יו"כ ובליל הוש"ר ולומדים תורה, והוא כי אמרו רז"ל במס' ע"ז פ"ק כתיב (תהלים מב, ט) 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי' [וכ"ה בתיקונים ד' ב' ע"ב ע"ש, ובזוה"ק פ' לך ד' צ"ב סוף ע"א. ועיין עוד בזוה"ק פ' ויגש ח"א ד' ר"ז ע"ב מה שדרשו שם על פסוק (תהלים פח, ב) 'יום צעקתי בלילה נגדך', ע"ש היטב], ודרשו שם אימת 'יומם יצוה ה'' בזמן ש'בלילה שירה עמי', פירוש, אם אדם לומד תורה בלילה אז מתנהג עמו השי"ת בחסד כל היום שלאחריו, וביו"כ וכן בהו"ר הם הן ימי דין ומחילת עונות וצריכין לחסד אל, ע"כ לומדין תורה מקודם בלילה. וכמו כן בעצרת שהוא ג"כ כיום מחילת עוונות, כמ"ש הרוקח הקדוש שבכל שנה בעצרת בשעת שקורין עשרת הדברות הקב"ה

מוחל לעוונותיהם של ישראל, ע"ש. [ועפי"ז תבין הטעם שלא נאמר בעצרת חטאת לד', ועיין ר"ב ז"ל והבן. ועוד אפשר לומר ע"פ מ"ש הגה"ק בס' אור ישראל על התקונים תי' ל"ו שכ' לפרש מאמרם ז"ל שאמר הקב"ה הביאו עלי כפרה, שבשבת אין צריך חטאת שבו שביתת הקליפות, כי לא ישכנו בה ערלים, אבל יו"ט צריך לחטאת שכולם תלוין בראש חודש, ע"ש דבריו הקדושים. ואם כן אתי שפיר דלא כתיב בעצרת חטאת לד', דעצרת הוא תלוי בשבת, וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' חמישים יום, ולא תלוי כלל בר"ח כשאר יו"ט, וע"כ לא כתיב בתורה זמן של עצרת בכמה ימים בחודש אלא תספרו חמישים יום, וע"כ לא כתיב בעצרת חטאת, והבן]. וע"כ נוהגין ג"כ להיות נעורים כל הלילה מקודם המילה, שהוא ג"כ יום מחילת עונות של ישראל, כמ"ש בסה"ק בני"ש מ' חודש תשרי בשם המדרש ע"ש. וע"כ מטעם זה מנהג ישראל תורה, ונוהגין בכל תפצות ישראל להיות נעורים בליל הוא"ך נאכ"ט בבית היולדות ולומדים שם תורה. ולא יפה עושין המון שמתאספין שם ועוסקים בדברי שיחה ומעשיות של הבל, ואז בודאי לא הוי סעודת מצוה ואפילו סעודת רשות לא הוי, אלא ראוי לגעור בהם ולעסוק בתורה, ומי שאינו בן תורה ראוי לו לספר מעשיות מצדיקים והרי זה כמו דברי תורה חשוב.

טעם לסעודה בליל השמירה

טו. עוד נראה לי עפ"י הנ"ל להביא אומר מן החדש, דעל כן נוהגין לעשות סעודה בליל השמירה דוגמא למה שעושין סעודה בערב יום כיפור ואוכלין ושותין בעבור שאנו בטוחים כי למחר ביום כיפור ימחול לנו השי"ת עונותינו, כמו שאמר ההוא חייט במדרש הובא בטור או"ח ובט"ז סי' תר"ד, ע"ש. כמו כן אנו בטוחים מעתה שלמחר עתידין אנו לקיים המצוה זו בשלימות, ויכפר לנו

השי"ת על כל עונותינו, וע"כ אוכלין ושותין בלילה זו על בטחון זה כמו בערב יו"כ. ועפי"ז אפשר לומר דסעודת ברית מילה שעושין אחר המילה הוא כעין דוגמא שעושין סעודה במוצאי יו"כ, שכ' התוס' במס' שבת ד' קי"ד ע"ב בד"ה ואמאי דמצוה לאכול ע"ש, וה"נ אחר המילה דהוא ג"כ יום מחילת עונות מצוה לאכול, והבן.

ביאור במדרש פליאה

טז. ומענין לענין באותו ענין אמרתי להעתיק פה מה שכתבתי בחידושי עה"ת פ' שמיני לבאר מדרש רז"ל הובא בספרים וז"ל, וידום אהרן מה היה לו לומר ביום השמיני ימול בשר ערלתו, עכ"ל, והוא פלאי. ונראה לי בעזה"י בדרך אפשר, דהנה אמרו ז"ל שמיתת הצדיקים מכפרת, וע"כ מטעם זה קורין פרשת מיתת בני אהרן ביום הכיפורים, כמ"ש רז"ל בזוה"ק פ' אחרי ד' נ"ו, ובמד"ת פ' אחרי ע"פ ובנים, ובתד"א פ' למ"ד, ובמג"א הלכות יוה"כ, ע"ש, וזה שאמר משה רבינו ע"ה 'הוא אשר דבר ד' ברובי אקדש ועל פני כל העם אכבד', משום שהם מכפרים על העם, ומטעם זה 'וידום אהרן', והקשו במדרש מה היה לו לומר, ואמר שהיה לו לומר 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', פי' ע"פ מ"ש רז"ל במדרש הובא בסה"ק בני"ש במאמר חודש תשרי דבכל יום שיש בו ברית מילה מוחל לעונותיהם של כל בני הכנסת שמלין בו את התינוק, ע"ש. וא"כ שפיר הי' לו לאהרן לומר דלמה היו צריכין למיתת בניו הקדושים כדי שעי"ז יהי' כפרה לישראל, מוטב שיהיו הצדיקים בריאים חיים וקיימים, וכי תאמר במה יהיה לישראל כפרה על עונותיהם, על זה אמר ביום השמיני ימול בשר ערלתו, ובני ישראל יפרו וירבו בבנים זכרים ויקיימו בריתו של אברהם אבינו, ועי"ז ימחל ג"כ השי"ת לעוונותיהם של ישראל, כן יהי רצון אמן.

בעזר הנותן חן. סיימתי קונטרס ישועה הבן.

סגולות ללדת בניקל

מספר עירין קדישין השלם להרה"ק הסב"ק מרוז'ין זיע"א

שהבעל ילך למקוה

אדמו"ר מרוז'ין זצ"ל אמר סגולה למקשה ללדת, שהבעל ילך למקוה, ויצא תיכף מן העיר, ויאמר בדרך ובמקום גלותו המזמור (תהלים כ') יענך ה' ביום צרה, שבתחלתו ובסופו מרומז השם יב"ק, כי הר"ת של "י'ענך ה' ב'יום צ'רה" בגימטריא יב"ק, וכן הר"ת של "י'עננו ב'יום ק'ראנו" בגימטריא יב"ק.

בנערנו ובזקננו (עמ' נז).

סיפור מסוגל למקשה לילד

מקובל בידינו לספר מעשה זו למקשה לילד: פעם אחת נתוועדו באיזה מקום הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע והרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, ובאה לפניהם בקשה מאשה המקשה לילד רח"ל, והצדיקים הקדושים חלקו כבוד זה לזה, זה אומר שיעשה הוא את הפדיון עבור האשה, וזה אומר שיעשה הצדיק האחר. עד שהרה"ק מרוז'ין פתח פי קדשו בסיפור המעשה: מעשה שהיה בעיר רוים (רומא) אשר שם מושב ראשי הכומרים ונימוסיהם, והיתה שם נקבה אחת בת נכר אשר שיח ושיג לה בספרי חוקותיהם ומלומדת מאד, ותתקנא מאד בגדלות וממשלת הכומרים, ושמה עצות בנפשה והתחפשה בלבושים ושמלת גבר, והתחברה לתלמידי הכומרים, ונכנסה לבית אולפנא שלהם ולמדה נימוסיהם עד שעלתה במעלות על כל התלמידים. ובתוך כך מת ראש הכומרים הנקרא פויפש (אפיפיור), והתחילו לחפש אחד מגדולי התלמידים לישב בראש על מקומו, ומצאו את הנקבה הזאת כסבורים שהיא זכר, ובחרו בה להתמנות לראשם. אכן היא אחזה דרך אשה מנאפת והרתה לזנונים וקרבו ימיה ללדת, ובתוך כך הגיע יום איד

גדול אשר היה החוק להתקבץ ביום זה קהל גדול בתוך רחוב העיר, וראש הכומרים דורש לפניהם מחוקות הגוים, והיא היתה מוכרחת ללכת אל מקום הקיבוץ ביום הנ"ל, והיתה קרובה ללדת, ובתוך הדברים שאמרה לפניהם אחזוה חבלי לידה, ונפתח רחמה והמליטה עוברה, ונעשה רעש גדול בין ההמון הרב. ומאז עשו תקנה ביניהם, אשר בעת שימתנה ראש הכומרים צריך בדיקה תחלה אם זכר הוא או נקבה. וכשסיים את המעשה הנ"ל קרא "מזל טוב מזל טוב", ואמר לבעל האשה, לך לביתך כי אשתך המליטה זכר.

אח"כ אמר הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל להרה"ק מרוזי'ן, לפלא בעיני לעשות פדיון עם סיפור מעשה. השיב לו הרה"ק מרוזי'ן ז"ל ואתם איך תתנהגו בענין כזה. השיב רבי מרדכי זללה"ה הלא ידוע שיש ס' ריבוא אותיות בתורה וכנגדם ס' ריבוא נשמות ישראל, והנה אם האדם חוטא ח"ו הוא פוגם באות של התורה המכוון נגד נשמתו, על כן כשבא לפני עובדא כזו אני מחפש את האות שמכוון נגד נשמתו, ורואה איך שמגיע הפגם, ומתפלל להשי"ת ומתקן גם כן את הנשמה, ועי"ז נושע האיש הזה. אמר לו הרה"ק מרוזי'ן אבל ביני וביני טרם שמתוקן הדבר הנ"ל איך יעצרו כח לסבול צער נפש ישראל, ובמעשה זו שסיפרתי אפילו אם יספרה איש פשוט יפעול גם כן ישועה. ושאל לו הרה"ק רבי מרדכי מהיכן לקחתם זאת לפעול ישועות ע"י סיפורי מעשיות. השיב לו הרה"ק מרוזי'ן מהתורה הק', דאצל אליעזר עבד אברהם כתיב (בראשית כד, לג) ויושם לפניו לאכול, היינו שראה ששורה דינים בהמאכל, על כן אמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, ויאמר עבד אברהם אנכי וגו', ופעל בסיפור המעשה שלו שהפך המלאך את המאכל כידוע. וזה שפרש"י יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, ר"ל שיפה הישועה שפעל העבד אליעזר ע"י השיחה של סיפור המעשה יותר מהישועה שפועלים ע"י התורה.

כנסת ישראל, ליקוטים (עמ' יט).

פדיון נפש על ידי סיפורי צדיקים

ובס' ענף עץ אבות (עמ' רמב) מובא עוד מעשה: זה המעשה מסוגל למקשה לילד, וזה בדוק ומנוסה. שמעתי שהרב ר' ליב כהן ששמע את המעשה מאביו, שיש קבלה מהרבי ר' ישראל מרוזי'ן אם מספרים המעשה למקשה לילד זה בדוק ומנוסה שתלד בנקל.

פעם אחת בא איש עם בקשת מקשה לילד להרב ר' נחום מטשערנוביל זצוק"ל, והוא היה נותן סגולות טובות למקשה לילד כדי שתלד בנקל, ובזמן הזה היה האדמו"ר ר' נחום מטשערנוביל ישן, והמשמש לא נתן להיכנס אצלו, וזה היה ענין פיקוח נפש. ובזמן ההוא היה נמצא אצלו האדמו"ר ר' שלום מפראהבישט זצוק"ל, שהוא היה חתן אצל הבת של האדמו"ר מטשערנוביל זצוק"ל, והוא היה אוכל קעסט אצלו, וראה את הבקשה הנ"ל, אמר שהוא יכול לעזור לו בבקשתו, וספר לו מעשה.

פעם היה המנהג באיסטנבול לספור ספירת טהרה י"ג יום, והטבילה אח"כ ביום דייקא מפני הגויים הפרוצים. פעם אחת אירע באשת אחד מנכבדי העיר שהתמהמהה עד הלילה, ושובה פגע בה פריץ ועשיר גדול ותפסה והביאה לביתו, וסגר הדלת בעדה והלך לשחוק עם חבריו בבית הקפה בקלפים עד חצות הלילה. והאשה הנ"ל חרדה מאד, עד שהשיתה עצה לנפשה לכרוך סביבה כסתות גדולים שהיו שם ולקשרם על עצמה, ולהפיל עצמה מחלון הבית – שהיה בקומה החמישית – לרחוב, והקב"ה יעזור לה. וכך עשתה היא קשרה עצמה עם הכסתות, והפילה את עצמה לארץ ונפלה במקום רך ונשארה בחיים, והלכה לביתה. וכשבאה לביתה שאל אותה בעלה איפה היתה עד עתה, וסיפרה כנ"ל, הבעל לא האמין לה, והיה נבוך בדעתו אם מותרת לו, ולהתגרש הוא לא יכול שהוא היה איש מכובד, והוא היה כמו משוגע, וגמר בדעתו שיש שם בעיר גשר והלך לשם לגשר לטייל כדי שיעברו הבלבולים מאתו.

ועכשיו נספר מה שהיה עם הפריץ, הוא בא מבית הקפה לביתו והנה הוא רואה שאין אף אחד בבית, ועוד צרה, שאלו הכסתות שהיו טמונים בהם כל אוצרות כספו, גם הם אינם בבית, והוא ג"כ היה מבולבל בדעתו, וגמר ג"כ לילך לגשר כדי להוציא את הבלבולים מראשו. ובזמן שבא לגשר פגש את היהודי האיש המכובד שהיה גם שם, וספר לו את כל הסיפור מה שהיה איתו, ואז נתברר לו לבעל האשה שאשתו דיברה אמת, ותיכף חזר לביתו ועשה שלום אתה, ובשנה הבאה נולד לו בן זכר למז"ט. ואחרי שגמר הרב ר' שלום מפראהבישט זצוק"ל את הסיפור, אמר להאיש מזל טוב ותיכף יצא הולד בשלום בן זכר, זי"ע.

וכעי"ז מובא בס' אור פני צדיקים (סיפורים אות ג') (ובפאר ישראל (פ' חיי שרה) שכך השיב הרה"ק מאפטא לשאלת מרן הס"ק: שאל להרה"ק מאפטא במה עושים פדיון נפש, והשיבו, שיש ס' רבוא אותיות בתורה וס' רבוא נשמות בישראל, ולכל נשמה אחיזה באות, ומשם שורש חיות השייך להנשמה ונמתקו הדינים ממילא. א"ל אנו עושין פדיון נפש בסיפורי מעשיות, וזה מאמרם ז"ל (תנא דבי אליהו רבה, כה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, שמהן נעשו יחודים והמשכת אורות, וכן יהיה ממעשינו.

סגולה לחינוך הילד

הרבנית רחל"ה ע"ה (אשת רבי שמואל אשכנזי, בתו של הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב) סבלה מצער גידול בנים רח"ל, ונסעה אל הרה"ק מרוזין, ונתן לה סגולה להלביש את התינוק בבגדי פשתן.

כתבי הגה"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע.

סגולת חגורת ספר תורה למפלת

אגרת מכ"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגאל זצ"ל אדמו"ר מסקולען זצ"ל להגה"צ רבינו מוהר"ש טוביאס רב אב"ד פיאטרא ניאמץ זצ"ל

מכתב תורה מאת כ"ק אדמו"ר רבי אליעזר זוסיא מסקולען זצ"ל בעמח"ס "נועם אליעזר" ועו"ס (נלב"ע כ"ט מנחם אב תשמ"ב). האגרת נשלחה מבוקרסט – רומניה, בז' שבט תשי"ד, לריעו וידיד נפשו הגה"צ רבי שמואל טוביאס זצ"ל האב"ד דק"ק "פיאטרא – ניאמץ" רומניה (נלב"ע י"א תשרי תשנ"ד). ובתוך המכתב מזכיר סגולות מספר תורה.

בהיותם שניהם מעבר למסך הברזל ברומניה. אחים לצרה ושותפים לדעה בדבר הצלתם של יהודי רומניה מצפורני הקומוניזם ששלט אז ברומניה, דרך מכתבים אלו הועברו גם מסרים 'מעשיים' בלבוש מושגים הלכתיים וברמיזות מילים וכדומה.

מכתב זה הינו אחד מתוך תכריך של עשרות התכתבויות ביניהם שנשתמרו, שיני הזמן נגסו מעט בדפי המכתב ויש קושי להבין מילים מסוימות לאשורן, ע"כ יתכן ולא הובנו דברים במלואן, ושגיאות מי יבין, המכתב דנן פורסם לראשונה בקובץ תורת אמת שטפנשט - א'.

ב"ה יום ב' לסדר ויושע ה' וגו' ת'ורה ש'לו י'שועה ד'עת בוקרשט [שנת תשי"ד]

חיים וברכת שלו' לכ' אהובי וידיד נפשי הרה"ג המופלא ומופלג בתו"י החסיד הנעלה כש"ת מוהר"ר **שמואל נ"י רב בק"ק פיאטרא ניאמץ** יצ"ו

אחדשה"ט באהבה כיאות ליראי ה' ולחושבי שמו מכתבו דמר מיום ב' וארא היו לי לנ"ר לשמוע משלומו הטוב ושלו' ב"ב יחיו.

ונשען על מרז"ל הקדושים אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, באתי גם עתה לברך אותו. י' רעוא קדם אבונא דבשמיא שיושע

להיות שלם בגופו, שלם בממונו פרנסתו, שלם בתורתו כמו שנאמר ביעקב אבינו.

ושלם בתורתו לדעתי העני' היינו שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, דאם חסר אחת מאלו ח"ו אין זה שלמות. כי ג... מיום שזכתה ללמוד ולא ללמד אמרו חז"ל עניות דתורה ואם ח"ו אין התורה מביאה לידי מעשה ג"כ חסרון השלימות כידוע מספה"ק מחז"ל תכלית חכמה חשובה ומעשים טובים וממילא כשחסר ח"ו התכלית אין שלימות. לזה מה שאמרו חז"ל ה"ק "שלם בתורתו" בודאי הכוונה שזכה להשיג עומק התורה וסודותי' שלם בפרד"ס של תורה. לא חסר לו דבר מהבנת התורה אם כי טרם ניתנה התורה בכ"ז הלא אבותינו הק' השיגו וקיימו התורה טרם ניתנה ויעקב איש תם יושב אהלים. וי"ד שנים שישב בבית עבר לא נתן שינה לעיניו בדרך שכיבה.

(**אגב,** עלתה בדעתי העני' כי לכאורה קשה אפרש"י ז"ל בפ' ויצא בפ' וישכב וגו' הלא אמרו חז"ל שהאומר שבועה שלא אישן שלושה ימים מלקין אותו וישן וכו' וע"כ לומר בזה התירוץ שאמרו חז"ל בגמ' סוכה דף גן. אמה דאמר רבי יהושע בן חנניה, כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו...דמקשה הש"ס איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא אישן וכו' אלא הכי קאמר לא טעמנו טעם שינה דהוי מנמנמי וגו'. ובזה יש לתרץ גם שיעקב אבינו במשך הי"ד שנים הנ"ל לא טעם טעם שינה היינו שינת קבע בשכיבה כדרך העולם. וזה מדויק בפ' "וישכב במקום ההוא" ואותן י"ד שנה וכו' לא "שכב" דייקא).

נחזור לענין דהיינו "שלם בתורתו" (לאחר שעמל בה נקראה תורתו) היינו שזכה גם שם ללמוד וללמד לשמור ולעשות כמו שאמר "ותרי"ג מצות שמרתי" לא רק למדתי כי אם גם שמרתי

בפועל ממש וזהו שלמות דתורה. כן י"ר שיחננהו השי"ת שיזכה מר ללמוד וללמד את בניו (את לרבות אנשי עדתו) לשמור ולעשות ולקיים וגו' באהבה בנחת הרחבה וענג על ה' בתוך כ"י.

וי"ר מלפני אדון כל שירחם על...ותפקד בזש"ק ולא תוסיף לדאבה ח"ו, כדאי כשיעזור השי"ת לעשות הסגולה המובאה בספרים לקחת מפה של ס"ת ולכרוך את בטנה עד זמן הלידה ותקח מפה חדשה להס"ת. ואח"כ תחזור גם המפה הישנה וכבר הביא בס' סגולת ישראל בשם כמה גדולים שצידדו להתיר לעשות כן ושכן הוא המנהג בספרד.

וגם תזהר שלא לאכול צנון ולא שום דבר חריף.

וגם אחר הדלקת הנרות לקרא את ההפטרה של חנה הנביאה.

והבורא ומנהיג לכל הברואים ואשר פקד את אמותינו הקדושות בדרך נס כדי שתהינה שורש ניסי לכל בנות ישראל לכל הדורות הבאות ירחם גם על... ויפקד אותה בזש"ק בצרוף עם כל יו"ח ויזכו לגדל את כולם לתורה לחופה ולמעש"ט בהתענג על ה' בתוך כ"י.

בבקשה מכ"ת נ"י להיות שליח טוב אין טוב אלא תורה ושליח בענין תורה הוא בודאי שליח טוב להאיש שאמר לו כ"ת נ"י שטרם צאתו לכאן על שבת חנוכה. הכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו כ"ת נ"י אמר לי שנחוץ לכתוב לו ולאשתו ברכת מז"ט ולעוררם על טהרת המשפחה ובעה"ר מפני טרדות שונות נשכח הדבר מלבי ה' יסלח לי וגם שם האיש נשכח ממני. ע"כ יאבה נא מעכ"ת נ"ל להטריח א"ע לדבר אתו ואיתה ולמסור להם ברכת מז"ט בשמי, ולומר להם בשמי ובשם התורה הקדושה שלטובתם וטובת בניהם יזהרו מעתה בשמירת הברית היינו שמירת טהרת המשפחה הן בפרישה בזמן הצריך והן בטבילה כדת ובזה יתברכו

ממקור הברכה במעייני הישועה. גם ישלח נא לי כ"ת נ"י את שם האיש והאשה והוריהם לע"ע לא ימתין עד שישלח ועד שיכתוב. זריזים מקדימים למצוה בפרט בענין כזה. ענין גדול ונורא ע"כ יעשה נא שליחות זאת שליחות דתורה בזריזות של מצוה והשי"ת ימהר ויחיש ישועתו.

מה נשמע בכלל ממצב המקוה, כפי הנשמע היא נעזבה וקרה, ולא תהא זאת סיבת "אשר קרך" ח"ו שפירשו מלשון צינון ר"ל, נא להתלהב להזדרז ולתקן הדבר. ויעזור גם לו ברצות ה' לישועה הצריכה לו וביתו.

ואחתום בברכה בישועה לו ולכל הנלוים אליו. בתוך כ"י בקרוב. בברכת התורה הנצחית אוהבו וידידו עוז

הק' אליעזר זוסיא בהרה"ג הח' ר' ישראל אברהם ז"ל

ד"ש וברכה מרובה לכל ידידינו ומכירנו יחיו ברכת רפש"ב בתוך כ"י להילדה טאבע חינקה בת בריינדל (בת ידידינו התורני ה"נ ר' חיים שלו' נ"י) תושח"י כולכם ברפואות וישועות ופרנסה טובה שהכל נמצא בפ' זו רפואה אני ה' רפואך, ישועה ויושע ה' ביום ההוא. פרנסה טובה פ' המן.

בברכות הנ"ל בתוך כ"י, השפל הנ"ל

נ.ב. בבקשה מכ"ת נ"י להטריח א"ע או את בנו הב' המופלא נ"י להעתיק לי את הדברים הראשונים שבמכתבי זה שנאמר בו ד"ת מענין יעקב אבינו ושלמות התורה ולשלוח לי את ההעתקה.

בברכה הנ"ל.

סגולות לברית מילה

להמתין שהרך הנימול לא יבכה בעת הברית

רבינו בעל הדברי יחזקאל הקפיד שלא לימול בשעה שהרך הנימול בוכה רק צוה לחכות עם הברית עד שירגע התינוק.

בדבר תינוק שכבר נימול ונמשך ערלתו באופן שחופה כל שטח בשר העטרה וכו', ידעתי שאדמ"ו מרן הגאוה"ק מו"ה יחזקאל שרגא משינווא זצ"ל זי"ע הרעיש על זה וצוה למול תינוקות כאלו שנית.
(שו"ת ערוגת הבושם יו"ד חלק ב' סימן רכ"ב)

לבישת התפילין בברית

בברית מילה נהג רבינו [הדברי יחזקאל] לחלוץ התפילין לפני הברית, לא כן היה נוהג הדברי חיים שחלץ התפילין אחרי הברית אפילו כשהוא הי' המוהל.
(תולדות קול ארי' אות חיים ושלו' סי' כ"ה)

אכילת בשר בסעודת הברית מועיל לרוחניות הילד

בסעודת ברית מילה הקפיד הדברי יחזקאל זצ"ל שיאכלו בשר, שהדבר משפיע להפתחותו הרוחנית של הילד, ומכירים בגדלותו אם הגישו בשר בסעודת ברית שלו.

באותו ענין סיפר כ"ק אדמו"ר הפני מנחם מגור זצ"ל בסעודת ברית לנכדו (בן לבנו הגה"ח ר' דניאל): פעם בא יהודי להרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ושטח לפניו את צערו בגלל בנו שסטה מדרך הישר, אמר לו הרבי משינאווא, הסיבה לזאת היא מפני שלא עשו סעודה בזמן כניסתו בבריתו של אברהם אבינו, תמה היהודי

על דברי רבינו האל הנני זוכר שכן עשו סעודה, פנה אליו שוב וחוזר על דבריו, אלא התברר שהברית הי' באיזה כפר וכן עשו סעודה אבל בלי הגשת בשר (רק סעודה חלבית), ואמר לו רבינו 'דע – כי אכילת בשר בהמה בברית מחזק את האמונה'.

בקשר להנ"ל ידוע אמרתו של ה'ברוך טעם' מלייפניק, שאחת הסיבות מחדירת הריפורם בגרמניה היא, מפני שהפסיקו לעשות סעודה של בשר בברית והחליפו בסעודה חלבית.

לקרוא שם מהמשפחה מסוגל לאריכות ימים

ב"ה עש"ק לס' וילדה זכר ער"ח ניסן תרנ"ד לפ"ק.

ששון ושמחה ישיגו לכבוד אהובי מחו' ה"ה הרב המאה"ג בו"ק חו"פ בש"ק הצדיק המפורסים רבים ילכו לאורו כקש"ת מו"ה משה שליט"א אבד"ק דעש יע"א.

תמול הגיעני הט"ג עם הבשורה טובה כי בן נולד לו והנני מברך את כ"ק בברכת מז"ט ומה שדרש ממני לחוות דעי בהשם אשר יקרא לו הנה שמעתי שאמו"ר **הרב הקדוש מו"ה שלום מבעלזא זצ"ל** אמר שמן השמים מודיעין לאבי הבן את שמו אשר יקרא אותו, גם שמעתי שאמר שמסוגל לאריכות ימים ליתן שם מהמשפחה, ועתה הנני מברכו שיזכה להכניסו לבריתו של אאע"ה ולגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט, ותראו בנים ובני בנים מילד זה ומכל צאצאיכם עוסקים בתורה ובמצות בישראל.

דברי ידידו הדוש"ת ומצפה לב"ט.
הק' יחזקאל שרגא הלברשטאם

סדר קריאת שם הנולד מהרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א

בעז"ה ג' בסליחות תרנ"ה

תחל שנה וברכותי' לכבוד ידידי מחו' ה"ה הרבני המופלג החסיד ויר"א בנש"ק כש"ת מו"ה אברהם חיים נ"י פרענקל

קבלתי הפ"נ שלשה רע"וו בבשורת לידת בנכם והנני מברך אתכם ברכת מז"ט יה"ר שתזכו להכניסו בבשא"א ע"ה ולגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט עם כל צאצאיכם יחיו ויתחדש עליכם שנה טובה ומתוקה.

ומה ששאל בעצה לשם הילד שמעתי בשם אדומו"ר הרה"ק מבעלזא זצללה"ה שטוב לאריכות ימים לקרוא ע"ש המשפחה של אב או אם והמנהג הוא לקרוא ילד הראשון על שם משפחת האם והשני ע"ש משפחת האב וכן כל הילדים קוראין כסדר א' על שם משפחתה וא' על שם משפחתו, והשי"ת יתן בפי מעלתו את שמו אשר יקרא לו לאויוש"ט הי' שלום וכ"ט כנפשו ונפש ידידו מחו' המצפה לב"ט

הק' יחזקאל שרגא הלברשאטם
(מספר דברי יחזקאל)

טעמים להרחת בשמים בברית המילה, ומדוע דווקא בהדס.

בירחון "יתד המאיר" (תמוז ס"ט) הובא במדור "יתדות" (מכתבים למערכת עמ' לה' אות ו') שאלה מהרב גבריאל לוי שליט"א, מה המקור להרחת בשמים בברית המילה, והאם יש עדיפות להדס דווקא.

והנה בגיליון "פנינים" א' לידידי הרב מרדכי חיים שליט"א, הביא טעם למנהג זה באריכות, ועיי"ש. ואכתוב כאן בקיצור ממה שהובא שם, בספר "שבולי הלקט" (הל' מילה סימן ד') כתב, וז"ל, ומה שנהגו לברך על הבשמים לא ידעתי טעם בדבר, אלא לפי שמנהג להוליך הדס בכל בתי כנסיות להודיע לעם כי יש שם מילה לעשות, הואיל ויש להם הדס מזומן מברכין עליו. ובבראשית רבה (פר' מ"ח) אמרינן אמר ר' אייבו בשעה שמל אברהם ילידי ביתו, העמידן גבעת הערלות, וזרחה השמש עליהן, והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כקטורת הסמים, וכעולה שכולה לאישים, אמר הקב"ה בשעה שיהיו בניו של זה באין לידי עבירות אני נזכר להם אותו הריח ומתמלא עליהן רחמים, וכתב ר' בנימין אחי ז"ל נראה שעל כן נהגו לברך על הבשמים בברית מילה. ועוד נראה בעיני טעם אחר שעל כן נהגו להוליך הדס לברית המילה ולברך עליו, שסמכו על הא דאמרינן בסנהדרין (בפרק אחד דיני ממונות) קול ריחיים בבורני שבוע הבן, פי' בשעת השמד היו עושין סימן זה להודיע שיש שם ברית מילה, והוא סימן לשחיקת סממנין, לכך היו מוליכין הדס שהוא עצי בשמים, ומברכין עליו עכ"ל.

ובלבוש (יו"ד רסה א') כתב וז"ל יש מקומות שמברכין אשר קידש ידיד על הדס, ונראה לי טעמא משום עילוף התינוק, או שאר שמתעלפין כשרואין דם, עכ"ל.

ועוד אמר לי טעם הרב מרדכי חיים שליט"א, שידוע המובא בגמ' הוריות (יג ע"ב) אמר רבא חמרא וריחני פקחין, ע"כ. ועל כן מריחין בשמים בברית המילה לרמז שבן זה יהיה פיקח בתורה.

ובגליון "פנינים" ג' הובא מכתבו של הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך" ב"ב, וכתב טעם נוסף להרחת בשמים בברית המילה, וז"ל, נראה לתת טעם למנהג זה, בס"ד, ע"פ מש"כ בסה"ק "אגרא דפרקא" (אות קמו) בשם המדרש, שבשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו אתה ידעת שאני מקנא לשמך הגדול, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השם יתברך שיכפר להבעל ברית, ואז יהיה ריקן מעבירות, והשיב עוד אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השם יתברך שיכפר גם לו. השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות, ולא אוכל לסבול, הבטיחו השם יתברך שיכפר לכל הקהל, ע"כ.

ולכן מריחין בשמים, לרמז, שעתה יש ריח טוב מכולם, ואין סרחון של עבירות,דנתכפרו, וכנ"ל.עכ"ל.

ועוד כתב בגיליון "פנינים" א' בענין שראוי לקחת הדס יותר משאר בשמים, וז"ל, בשו"ת גינת ורדים (או"ח כלל א' סימן י"ח) כתב וז"ל מנהגן של ישראל תורה היא שנהגו לברך ברכת הבשמים שבמילה על ההדס, אי משום שהצדיקים נקראין הדסים, כדאמרינן בפרק חלק (דף צג) על פסוק והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה, ואי נמי משום דהדס מתעביד ביה מצוה דענף עץ עבות שבלולב, וכיון שבמינו מתעביד מצוה בלולב ראוי הוא ג"כ לשיברכו עליו ברכת בשמים במילה,עכ"ל. (א"ה ריחמ"א, ועלה ברעיוני עוד ענין נוסף שידוע שההדסים של הלולב הם כנגד ג' אבות, אברהם יצחק יעקב, והאבות היו אלו

הראשונים שנצטוו על ברית המילה, ולכן מריחים אנו בברית המילה דווקא הדסים, לרמז לזה להזכיר זכות אבותינו שנצטוו על מצוות המילה, ויתכן שהיותר טוב להביא הדסים משולשים,שהשילוש מרמז גם לג' אבות, דכל הג' אבות כלולים אחד בשני, ואכמ"ל.)

וכעת מצוה להביא מן החדש טעם שמריחין הדסים והוא מה שאמר לי עורך הגיליון "פנינים" הרה"ג מרדכי חיים שליט"א, והוא שהד"ס עולה בגימטרייא חיי"ם, (עם הכולל), והרמז בזה הוא שיתן השם יתברך חיים לרך הנולד.

ועוד אמר לי, שידוע שההדס הוא כנגד העיניים, והרמז בזה ששמירת הברית תלויה בשמירת העיניים, ולכן מריחין בברית המילה הדסים לרמז לזה, ולזרז בזה שישמרו את העיניים, וע"י כך יזכו לשמירת הברית.

עוד אמר לי שהד"ס עולה בגימטרייא ב"ן טו"ב, והוא עפ"י דברי ה"בן יהוידע" על כתובות (יז ע"א) שהובא בגמ', מנהגו של רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, ואומר כלה נאה וחסודה, עכ"ל הגמרא. וכתב ע"ז הבן איש חי בספרו הנ"ל, וז"ל, נ"ל בס"ד טעם שהיה נוטל הדס, לסימן טוב שיזכו לבנים צדיקים שנקראים הדסים (מגילה יג ע"א). או יובן הד"ס עולה מספר ב"ן טו"ב, שיזכו לבן טוב חכם וירא שמים, עכ"ל.

ועפ"י זה יש לומר הטעם שמריחין הדס בברית המילה, להורות שיזכו שבן זה הנולד להוריו, יהיה צדיק, וגם שבן זה הנולד להם, יהיה ב"ן טו"ב חכם, וירא שמים. ע"כ.

ועלה ברעיוני בס"ד עוד רעיון נוסף לטעם שמריחין בשמים, ודווקא הדס בברית המילה, עפ"י מה שמובא ב"מגיד מישרים" למרן הבית יוסף זיע"א, בפרשת וישב, וז"ל- הדס רמז לגבורה,

דריחא מתיחס לדינא. עכ"ל. וכוונת דבריו שההדס הוא בספירת הגבורה, והריח מתייחס לדינים. ועפ"י זה יש לומר טעם שמריחין הדס במילה, לרמז שכעת אחרי שמלנו את התינוק והסרנו מעליו את הערלה, סרו מעליו כל הדינים שכידוע שהערלה היא דינים, ועל כן מריחין בשמים במילה, שהריח מתייחס לדין, ובפרט הדס שרומז לגבורה שהיא דינים.ע"כ.

ואגב אביא כאן מה שכתב ב"מגיד מישרים" (ריש פרשת וישב) על ענין המילה, מה הטעם שהיא ביום השמיני, ושבח מי שיום המילה שלו בשבת קודש, וז"ל, והלא בעניינא דילי יהא שקלא וטרייא בעניינא דברית מילה דיהא ביומא קדישא הדין. דהיא רזא דמילה דהיא מצוה בשמיני, היינו היכא דיעברון שבעה ספיראן עד דמטי לתמינאה (עד שמגיע לשמינית) דאיהי בינה. ובההוא זימנא דאיתגליא עליה לבנותא דבינה (באותו זמן שמתגלה הלובן של הבינה) דאתי מלובן דכתר עליון, מהלינן ופרעינן (מוהלים ופורעים) לגלאה (לגלות) מלכות ויסוד לחברה להו (לחבר אותם) עם בינה. וכד איערע (וכאשר אירע הברית) בשבת יאה ויאה, דהא בהאי יומא קדישא מתגלי לבנותא עילאה ומתחבר ביסוד ומלכות. עכ"ל.

ועיין עוד במה שכתב ב"מגיד מישרים" (פרשת תזריע) וז"ל- ובים השמיני ימול וכו', כלומר כד תסתלק (כאשר המלכות תעלה) בבינה דאיהי תמינאה (שהבינה היא שמינית מלמטה) איבעי ליה למיגזר ערלה, דהא תמן לית רשו לערלה כלל כדאית בסוחרני (כשהמלכות נמצאת בבינה, אין לסטרא אחרא רשות כמו שיש להם רשות סביב) ז' ספירות הבנין. ומשום הכי דחיא שבת דתמן איהו (שיום זה הוא) שבת הגדול. עכ"ל.

ומכל הנ"ל מובן הטעם שמלים דווקא ביום השמיני שאז המלכות מתעלה לבינה, ושם אין רשות לס"א לשלוט, אבל אם מלים קודם שמונה ימים, אז עדיין יש רשות לס"א לשלוט.

ועוד עולה מכאן שמעלת הנימול ביום השבת גדולה מאוד, מכיון שבשבת בפני עצמה יש גילוי של אור רוחני עצום, ואם מתווסף לזה עוד גילוי של הארה של גילוי הבינה מהכתר, מעלתו גדולה מאוד, שנעשה ביום זה חיבור מלכות ויסוד בבינה. ובגלל שיש התעלות ביום השבת, כמו כן יש התעלות במציאות המילה, וההתקשרות במקום יותר גבוה.ע"כ.

וידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך", כתב עוד טעמים נוספים, על מה שמריחין בשמים והדס דווקא בברית המילה, וז"ל:

א) הנה אמרו חז"ל (ויק"ר פרשה ל', סימן י"ג) ההדס דומה לעין.עיי"ש. ולכן מביאין הדס בברית המילה לרמז שישימו עין טובה על הרך הנימול, ולא יזיק לו עין הרע, ח"ו. ולכן מריחין ההדס שיש בזה ריח טוב, לרמז על עין טובה.ודו"ק.

ב) ומצאתי עוד בס"ד בספר הנפלא שזה עתה יצא לאור (חשוון תש"ע) "ברית יצחק", להגאון הגדול רבי ניסים דיין שליט"א, (בני ברק), משכ"ב, וז"ל (בעמודים כ"ח-כ"ט), הנה יש נוהגין בברית המילה לברך על הבשמים, ושמעתי באומרים טעמא דמילתא, לפי שאחר שהמוהל חתך הערלה ויוצא הדם, זה המראה יש שמעורר אצלם חלישות הדעת ממראה הדם, לזה יריחו הבשמים שמשיבים הנפש,ע"כ. ונ"ל בס"ד הטעם בזה, בהקדים מש"כ בעניי במאמר א', סנדקאות כהקטרת קטורת סמים, מש"כ בדרשות מהרי"ל הלכות מילה (דף ס"ו), דרגלי הסנדק נדמו למזבח הזהב וכאילו מקטיר קטורת לה', והקשה "הנודע ביהודה", דלכאורה יותר היה לדמותו למקריב קרבן במזבח החיצון, ותירץ דנראה, דיצא לו כן ממה שאמרו בבראשית רבה, (פמ"ז סימן ז'), שבעת שמל אברהם את עצמו, ואת ילידי ביתו, העמיד גבעה של ערלות, וזרחה עליהם השמש

והתליעו, ועלה ריחן לפני הקב"ה כקטורת סמים וכעולה שהיא כליל לאישים, וב-"פתח עינים" (למרן החיד"א זלה"ה) הביא מדרש, שהקב"ה ירד לגבעת הערלות שעשה אברהם, אמרו לו מלאכי השרת "מה לך לפנות לגבעת הערלות, אמר להם, חביבין עלי כקטורת סמים, כתיב חד קרא "גבעת הערלות", וכתיב התם "אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה", יעויי"ש, (הוב"ד בשו"ת יחוה דעת" ח"ג סי' ע"ז).

ולפי האמור י"ל דלזה מברכים על הבשמים אחר המילה, לרמוז דענין המילה שהמוהל חתך הערלה, הנה ריחה עולה כקטורת סמים לפני הקב"ה וכנ"ל, ומצאתי תלי"ת בס' "שובע שמחות" ח"ב עמו' ע"ה. להגאון בעל "ילקוט יוסף" שכתב כן משם "שיבולי הלקט" ועוד, יעויי"ש.עכ"ל ועע"ש. ע"ש .ע"כ מהרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

עוד כתבו על זה בירחון "יתד המאיר" (אב תשס"ט) מדור "יתדות" (מכתבים למערכת) מכתב ג', הרה"ג אליהו זוארץ שליט"א (אשדוד), וז"ל:

הנה כתב מרן בשו"ע יו"ד (סימן רס"ה סעיף א')- ויש נוהגים ליטול הדס בידו, ומברך עליו ולהריח וכו', והמקור לזה כנראה במסכת סנהדרין (לב' ע"ב) שאומרת הגמ' קול ריחים בבורני שבוע הבן, והריחים סימן לשחיקת סממנין, למכת תינוק וכו'.

וכתב הגאון הרב אברהם כלפון זצ"ל, בספרו "חיי אברהם" (עמ' קצה) טעם למה לוקחים בשמים ביום המילה- וז"ל, כתב הרב בית יוסף הטעם כדי שלא יתעלף, ומצאתי בספר "בנאות דשא" (דף ה'), הטעם, לפי כשיבוא אליהו אצל המילה ישא עמו נשמות הצדיקים, מפני שהוא כורת ברית, וכשיצא אליהו יצאו הנשמות, וכדי שיתישבו נשמות החיים, מריחים בבשמים, ומזה הטעם עושים גם כן במוצאי שבת.

ונראה לי אני הצעיר טעם שנהגו להביא הדסים, ע"פ הגמ' במגילה (יג' ע"א) ולמה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר והוא עומד בין ההדסים ע"ש. ואנו מברכים על ההדסים לרמוז שיזכה הבן להיות צדיק כהדס, וכדברי הגמ' הנזכרים. עכ"ל. (והעורך של יתד המאיר כתב על דבריו לעיל וז"ל- לא הבנתי את הראיה ממסכת סנהדרין דשם לא מדובר על בשמים רק על סממנין שהיו כותשים אותם סימן למכה של התינוק). ע"כ.

עוד בירחון הנ"ל במדור "יתדות" מכתב ד', כתב הרב אליהו מ. שליט"א, (צפת), וז"ל: ראיתי את השאלה בדבר מקור המנהג לברך על בשמים בברית המילה, והאמת שאיני יודע מה טעמו של מנהג זה, אך אכתוב כאן דבר נאה בענין זה, ששמעתי בדרשה מפי הרה"ג רבי רפאל כהן שליט"א (ראש מוסדות "יתד התשובה") בפדיון הבן שנערך במשפחתנו, וכך אמר הרב.

"**הנה** כידוע נוהגים לברך על בשמים במוצאי שבת, וע"פ הקבלה גם בליל שבת, בברית מילה, בפדיון הבן, והמשותף לכל הזמנים הללו שהם זמנים שיש בהם "תנודות רוחניות" , במוצאי שבת- מסתלקת הנשמה היתירה, בליל שבת- מתווספת הנשמה היתירה, בברית מילה- נכנסת נשמה של יהודי. בפדיון הבן – פודים ומוציאים את הקדושה היתירה שיש בתינוק, ולכן כל פעם שנפגשים ונתקלים "בתנודות רוחניות" , תנודות של הנשמה, נוהגים לברך על בשמים, בכדי לעכל וללוות את השינויים הרוחניים הללו. עד כאן דבריו, ושפתים ישק. עכ"ל.

הרה"ג רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א
מח"ס "מרי"ח ניחוח", ושא"ס,
עפולה.

סיפור הסגולה

לליל הוואך נאכט

(ברית יצחק)

מהבעש"ט הק'

ליל הווא"ך נאכ"ט (ברית יצחק)

סיפור סגולה ממרן הבעש"ט הקדוש זיע"א
לליל הווא"ך נאכ"ט

נתקבל בקרב תפוצות ישראל ובעיקר לאלו ההולכים בדרך החסידות ולאור תורת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש לספר בליל הוואך נאכט את סיפור הצלת רך הנימול על ידי הבעל שם טוב הקדוש, ומכיון שרבה בזה המבוכה, ובעל השמחה בעל הברית ואיתו עימו המשמחים אותו לא תמיד יודעים לספר אל נכונה את העובדה ואת הסגולה שבה, אמרתי אציגה בזה את הגרסאות השונות לאותו סיפור קודש מופלא.

מקור הסגולה בספר 'ברית אבות' (מונקאטש תרנ"ח), בקונטרס 'ליל שמורים' אות ד (הנדפס בראש קובץ זה): סגולה גדולה לליל הווא"ך נאכ"ט לספר המעשה נפלא מה שעשה הרב הקדוש מהר"י בעש"ט זי"ע בליל הווא"ך נאכ"ט בכפר אחת במי שמתו לו מכבר ד' בנים בליל הווא"ך נאכ"ט, והילד הה' נשאר חי על ידי רבינו הקדוש.

גירסאות שונות נמסרו בסיפור זה, ולפנינו הגירסא הקדומה לסיפור זה שנדפסה בספר 'עדת צדיקים (למברג תרכ"ה) עמוד 14.

...ויסע משם בדרך ג' ימים רצופים, עד כי ביום ג' בערב באו לבית מלון אחד לאיש עברי מחזיק את האראנדע [מוכסן חוכר האחוזה], והוא לא ידע את הבעש"ט ז"ל, וידרשו ממנו אם יוכלו ללון אצלו - ויאמר לא, והמה ראו כי האיש טרוד מאוד, וגם ראו נרות הרבה דולקים, ויחקור הבעש"ט ז"ל מאתו מהות הדבר ולא רצה הכפרי להגיד לו, ואמר לו אם גם אתם תדעו מה תועילוני, אחת אמרתי אוי לי על שברי, לא קרה כאלה לשום אדם חוץ ממני.

ויפצר בו הבעש"ט מאוד, ויספר לו כי הלילה היא אצלו וואך נאכט, אשר צריך מחר להביא התינוק הנולד לו מאשתו לברית מילה כדת, וזה הוא בן חמישי אצלו אשר בהגיע ליל הוואך נאכט גווע התינוק מבלי שום מחלה, ובאם כבר הגיע שעה תשיעית, וירא מאוד כי לא יקראנו אסונו גם בלילה הזאת, ואינו יודע שום סיבה לזאת. ואמר לו הבעש"ט אל תפחד כלל, הכן עצמך מחר לברית מילה, כי אנכי בעש"ט מבטיחך כי יחיה הנער בלי שום אסון.

ולב בעל הברית פחד ורחב ויאמר לו יהי כדבריכם מחצית הוני אתן לכם ואת ה' אשבח כל ימי, ויען לו אין חפצי בהון, רק תתן פדיון תיכף כך וכך, והכן שני אנשים חזקים יעמדו על רגליהם סמוך לעריסת התינוק, ויחזיקו בידם שק פתוח, איש אחד יחזיק את השק בשתי ידיו מעבר מזה, והשני בשתי ידיו מעבר השני, ורק ישמרו עצמם מלהתנמנם אף רגע. ולהתלמידים ציוה הבעש"ט כי ישבו ללמוד, והוא בעצמו שכב על מטתו לנוח, אך הזהירם באם יפול דבר מה בהשק אזי תיכף יסגירו את השק ויאסרו אותו מלמעלה בחבל, ויעירו את הבעש"ט אם יהיה ישן אז, והוא יאמר להם את אשר יעשו.

והזהיר עוד הפעם לתלמידים ולהאנשים כי לא ישנו כלל וכן עשו.

ויהי כאשר הגיע שעה השתים עשרה בלילה, ויתחילו הנרות לכבות, והתאמצו הלמידים ולא הניחו, ובין כך ראו והנה חולדה גדולה נפלה בתוך השק, ויסגירו את השק ויאסרו אותו, ויעירו את הבעש"ט, ויצו הבעש"ט שיאסרו את השק הדק היטב, ולשני האנשים צוה שיקח כל אחד בידו מקל אחד ויכו על השק בכל כחם, וכן עשו עד אשר רמז להם הבעש"ט בידו.

אחר כך צוה הבעש"ט להתיר השק ולהשליכו החוצה, ויעשו כן. והתינוק ראו חי אותו כי לא חסר לו מאומה, ויכינו עצמם על

הברית מילה, ויכבדו את הבעל שם טוב בכיבוד סנדק, ויעשו הברית מילה כדת.

ואחר הברית מילה בקש הבעל ברית מהבעל שם טוב כי ימתין פה על הסעודה, ויספר לו כי האדון מהכפר איש רע הוא, והוא ירא ממנו, ועל כן מוכרח הוא לילך אליו לנשוא אליו מיני מתיקה מהברית מילה, ויאמר לו הבעש"ט לך לשלום. ויבא הבעל הבית להאדון והנה הוא חולה שוכב במטה, ועל פניו ציונים גדולים ממכות נמרצות.

ויקבל האדון את הבעל הבית בסבר פנים יפות, וישאלהו מי הוא אצלך, ויאמר איש עברי מארץ פולניא בא אלי הלילה, ונראה כי איש נכבד הוא, והוא הציל את בני ממות, ויספר לו כל הנעשה בלילה לפי תומו.

אז ענה האדון לך מהר לביתך ובקש את האורח שיבא אלי בלי ישונה, וילך הבעל הבית בפחי נפש ממנו, כי ירא מאוד פן יקרא דבר מה להבעש"ט ז"ל. ויבוא לביתו, ויחל פני הבעש"ט לבל ירגיז עליו, ויספר לו מכל הנעשה בבית האדון, ויעץ להבעש"ט כי ישלח אליו משרתו לאמר כי אין לו פנאי וכי הוא רוצה תיכף לנסוע לדרכו. ויען הבעש"ט אין אני ירא כלל ממנו, אני אלך. ויהי אחר הסעודה הלך הבעש"ט אליו, ויאמר לו האדון ידעתי כי אתה הייתה בעוכרי, אבל יכולת לי מאשר חטפתני פתאום ואנכי לא ידעתי שום דבר, אבל אם תרצה שנעמוד במלחמת הכישוף יחד, ונראה מי הוא גדול בחכמה הזאת, אמתין עד שאחזור לאתני ואז נראה עם מי הכח, כי האדון הנ"ל היה מכשף גדול, והוא הרג את כל בני המוכסן הנ"ל בכל חצות לילה כי היה רשע גדול.

ויאמר לו הבעש"ט כן יהיה, אך כי עתה נחוץ אני לדרכי, וליום המוגבל פלוני אתה תאסוף כל החבירים שלך, וגם אני אאסוף כל

התלמידים שלי, ואז נראה עם מי הכח. אך זאת תדע כי אין אני מכשף כלל, רק אנוכי איש קדוש בעל שם, ואין אני ירא מהכישוף.

ויגבילו יום אחד, ויתן הבעש"ט ערבון כי לא ישנה ויבא ליום המוגבל, וכן עשה.

ויקח את תלמידיו אתו וילכו לשדה לבקעה רחבה, ויעשה הבעש"ט עיגול בתוך עיגול, והוא עמד בעיגול התיכון והתלמידים עמדו בעיגול אחר, ויזהיר להם הבעש"ט כי יסתכלו בפניו, ואם יראו השתנות בפניו אזי יהרהרו בתשובה כולם ולא יסיחו דעתם ממנו אף רגע. והאדון הנ"ל עם כל המכשפים עשו גם כן עיגול, ויעמדו אלה נוכח אלה כל היום.

וישלח האדון על הבעש"ט נחשים שרפים, מראות איומות, כל חיות היער בהמה רבה, כאלו הלכו לבלוע אותם, ובהגיעם לעיגול הראשון של הבעש"ט היו כלא היה, ולא נשאר מהם שריד. וכה עשה המכשף חליפות, פעם חיות היער, פעם כלבים, פעם נחשים, ולא יכלו לעבור את העיגול.

אחר כך חגר המכשף שארית כוחו וישלח עדר גדול מחזירי היער בגעייתם, והיה זורקים אש מפיהם, והם עברו את העיגול הראשון, ואז ראו התלמידים השתנות בפני הבעש"ט ויהרהרו כולם בתשובה ויקראו אל ה'. ובעזר ה' כאשר הגיעו אל העיגול השני לא נשאר מהם שארית, וכן עשה המכשף שלשה פעמים ולא עלתה בידו.

אז אמר להבעש"ט עתה רואה אני כי אפס כחי נגדך, ועתה קח את נפשי כי ידעתי כי המת תמיתנו ואנכי לא אנצל מידך. ויען לו הבעש"ט אנכי הגדתי לך כי אינני מכשף כמוך, ורק בעש"ט אנכי, ואם חפצתי לקחת נפשך כבר היית פגר מובס טרם ראית

את פני, והייתי יכול להורגך אז בלילה. אך העמדתיך בעבור תדע כי יש אלקים בארץ, אשר כל העובדים אותו באמת לא יגורו ולא יראו מכשפים.

אך עם כל זה למען הראות לך כח ה׳ וגבורתו בלי התאמצות רבה, שאי מרום עיניך והבט אל טוהר השמים כרגע, ויעשה המכשף כן, וייעפו שני עורבים, וכל אחד נקר עין אחת מהאדון, ונשאר עוור כל ימי חייו, וגם כח הכישוף נטל ממנו לבל יוכל עוד לעשות רעה עם שום אדם.

גירסא ב' לסיפור הוו"ך נאכ"ט (ברית יצחק)

גירסא נוספת לסיפור מתוך ספר 'מגילת סתרים' (ירושלים, תש"ד) להגה"ק רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין מקאמארנא, דף טז ע"א

סיפר לי מורי-חמי מו"ה אברהם - מרדכי מפינטשוב ז"ל (ומעיד אני עליו, שלא היה משנה בעד כל חללי דעלמא). שהיה בכפר אחד כומר אחד מכשף גודל, שהיה ממית ילדי –ישראל קודם המילה בכשפיו.

פעם אחת אירע ברית-מילה ליהודי אחד, שהיה דר בכפר הנ"ל, וראה מרן אלוקי, שהכומר מכין עצמו להרוג את הילד ונסע מרן בקפיצה לשם, ובא שמה עם תלמידיו קודם הלילה שלמחרתו יהיה המילה, והיהודי כיבדו מאוד. ואמר מרן להיהודי, שיסגור הדלת וכל מקום פתוח ולא יניח אף חור קטן אחד, שלא יסתום אותו, ויכין לו מקלות גדולים ועבים וכשיאמר לו 'הכה' אז יכה בכל כוחו.

וכשהיה לילה אז דפק אחד בדלת שיפתח לו, ולא רצה היהודי, כאשר צווה אותו איש האלקים. והלך הכומר בכשפים והחליף צורתו לתמונת חתול וחיות טמאות והתחיל לחפור תחת קרקע הבית, וכיון שתחב את ראשו לתוך הבית אז צווהו מרן שיכה והכה אותו היהודי מכות אכזריות, הכה ופצוע עד שנשברו לו יד ורגל. והלך הכומר לביתו.

ובבוקר היתה שמחת ברית-המילה גדולה מאוד. ובהוודע להכומר, שכל זה עשה לו מרן קבל אותו לפני השרים, שיכריחו את מרן, שיתווכח אתו, עד שהשרים הסכימו לו וקבעו לו זמן, שיעמדו שניהם וכל אחד יעשה מופת שיתגבר וינצח את חבירו במקהלות עם רב.

ונתוועדו ביום המיועד כל השרים והכומרים והמון רב. ואמר לו מרן: עשה אתה ראשונה מה שתוכל. והכומר הביא עליו כל מיני רוחות ושידין וחיות רעות ונחשים ועקרבים וכל מיני מזיקין.

ומרן לקח מהר את המטה וחג חוגה סביבו, והוא עמד באמצע ולא יכול לעבור המחוגה עד שהביא עליו חזיר מיער. וכשראהו מרן אמר: זה הוא עז-פנים גדול. ומיהר ועשה מחוגה בתוך העיגול הראשון ועבר החזיר בעזותו בשתי ידיו את העיגול הראשון, ולא יכול לעבור את העיגול השני וחזר וברח. וכשראה המכשף, שכל מיני כישוף לא הועילו לו, שיעברו את המחוגה ויזיקו אותו, אמר למרן: עשה אתה! אמר לו: אני לא אעשה שום דבר רק אקרא לילדים שהרגת ויעשו בך נקמה.

מיד באו ונאספו עליו ילדים קטנים הרבה מאוד ונפלו עליו ולא השאירו ממנו עצם קטן שלם. כן יאבדו כל אויביך ד', אמן.

גירסא ג'

תירגום סיפור הוא"ך נאכ"ט בשפת האידיש
מתוך ספר מנהגי הברית שהו"ל רבי דוד דוב מייזליש

עם איז געווען דער צייט פון הייליגן בעל שם טוב הק', אין א דארף ווי עס האבן געוואונט פיל אידן, און עס איז פלוצלינג געווארן א גרויסע צרה אין דארף, אז ווען עס איז געבוירן געווארן א אינגל און מען האט געהאלטן גי נאכט פאר'ן ברית, איז דאס קינד אוועק ל"ע, אזוי איז געווען איננס נאכן אנדערן.

איינמאל ווען עס האט אויך געהאלטן ביי אזא פאל, אז א איד פונעם דארף האט געהאלטן פאר א ברית, האט דער בעל שם טוב הק' דערזען מיט'ן רוח הקודש, וואס עס קומט פאר אין יענעם ווייטן דארף, אז דער גלח פון דארף איז א גרויסער כשוף מאכער און ער הרג'ט אט די אידישע קינדערלעך נאך איידער מען ברענגט זיי אריין לבריתו של אברהם אבינו און אויך האט דער בעל שם טוב הק' געזעין אז ער האלט איצט ווידר ביי אזא מעשה, עס דארף זיין מארגן א ברית, און דער גלח וויל דאס קינד נאך הייט אומברענגן פון דער וועלט ר"ל.

האט דער בעל שם טוב הק' גענומען עטליכע תלמידים און ער האט זיך תיכף געלאזט אין וועג אריין ווי זיין הייליגער שטייגער איז געווען, און מיט קפיצת הדרך זענען זיי נאך אנגעקומן אין דארף נאך איידער עס איז געווארן נאכט, און זיי זענען צוגעפארן ביז צו דעם איד וואס האט געהאלטן פאר'ן וואך נאכט.

דער איד האט זיך זייער געפרייט צו די חשוב'ע געסט, וואס ער האט אריינבאקומן און האט זיי אויפגענומן מיט גרויס כבוד,

און זעלבסטפארשטענדלעך, אז ער האט מזכיר געווען די צרה, וואס גייט אן ביי זיי אין דארף, און אז ער האלט אויך איצט פאר א ברית, און השי״ת זאל אוודאי העלפן, אז ער זאל קענען מקיים זיין די גרויסע מצוה בשלימות און בשמחה.

האט דער בעל שם טוב הק׳ צו אים גענטפערט, האב נישט קיין מורא, השי״ת וועט העלפן עסו ועט אלעס זיין אין ארדענונג, נאר הער זיך צו וואס איך וועל דיר זאגן, ערשטנס זאלסטו גלייך שוין פארמאכן אלע טירן און אלע עפענונגען פון הויז, אזוי, אז עס זאל נישט אפון בלייבן אפילו א קליין לעכל צו דער גאס, דערנאך זאלסטו צוגרייטן גרויסע און שטארקע שטעקנס, און זאלסט שיטטן גרייט, אז ווען דו וועסט הערן אז איך וועל דיר זאגן שלאג זאלסטו נעמען קלאפן און שלאגן מיט׳ן כח אן רחמנות.

דער איד האט פארשטייט זיך אלעס געפאלגט, און האט געטון אלעב וואס דער צדיק האט אים געהייסן, און איז געשטאנען גרייט מיט די שטעקנס, עס איז שוין נאכט, פלוצלינג הערט ער ווי איינער קלאפט אין די טיר מען זאל אים עפענען דער איד האט געפאלגט דעם בעל שם טוב הק׳ און האט נישט געעפנט די טיר, און דער וואס האט געקלאפט איז טאקע געווען דער גלח, וואס האט געוואלט קומען הרג׳ענען דאס קינד ר״ל. ווי דער גלח האט געזען, אז מען לאזט אים נישט אריין, האט ער מיט כישוף זיך געמאכט ווי א קאץ און ווי אנדערע טמא׳נע חיות און האט אנגעהויבן אונטערצוגראבן אין די ערד פון אונטערן הויז פון דרויסן, און ווען די קאץ האט שוין געהאט אריינגעשטופט דעם קאפ האט דער בעל שם טוב הק׳ אים אנגעוויזן און געגעבן א געשריי קלאפ, דער איד האט גלייך גענומן שלאגן אן רחמנות, ער האט צובראכן די קאץ די הענט און די פיס ביז זי איז צוריק ארויסגעקראכן פון הויז, און ער האט זיך צוריק אהיים געשלעפט א צושלאגענער.

אויף צומאגנס האט זיך דאס גאנצע דארף געפרייט, הערנדיק די בשורה טובה, אז עס גייט זיין דער ברית בשעה טובה ומוצלחת דאס קינד לעבט, און דער עולם איז זיך צוזאמען געקומען און מען האט געפראוועט דאם ברית בששון ובשמחה אזוי ווי עס באדארף צו זיין.

דער גלח האט אבער אויך נישט גערוהט, ער האט זיך שטארק אינטערעסירט, וואס דא קומט פאר, ער האטו פארשטאנען אז עס איז נישט אזוי פשוט, איינער מיט א גרויסן כח, וואס פארשטייט דעם ענין, האט זיך דא זיכער אריינגעמישט אין עסק און דער האט זיך אקעגן געשטעלט קעגן אים, איז ער טאקע געוואר געווארן, אז עס זענען אנגעקומען נעכטן אהער געסט אין שטעטל, און צווישן זיי איז דער רבי זייערער, דער בעל שם טוב הק', וואס ער איז דער גרויסער בעל כח צו דעם ענין.

האט ער אנגעקלאגט דעם בעל שם טוב הק' ביי די גרויסע הערן און פריצים פון שטאט און האט פארלאנגט, אז מען זאל צווינגען דעם בעל שם טוב הק' אז ער זאל זיך צוזאמען קומען מיט אים אויף א וויכוח צו פארמעסטן זיך מיט אים אפן, קעגן יעדען איינעם, זיי האבן מסכים געווען דאס צו טון, און מען האט אפגעשטימט דערויף א טאג אויף ווען דער גלח וועט זיין גרייט צו פירן זיין וויכוח מיט'ן בעל שם טוב הק', יעדער זאל זיך קאנען איבערצייגן, וועמענס כח איז גרעסער און שטארקער, ווער עס וועט קענען באזיגן דעם אנדערן.

עס איז געקומען דער באשטימטער טאג, עס האבן זיך צונויפגעזאמלט פיל מענטשן, ובראשם אלע שרים, פריצים, גלחים, און אנדערע פערזענלעכקייטן פון ארום און ארום אויף א גרויס פלאץ, וואס מען האט באשיטט דערצו, און אלע זענען געשטאנען

און זיך צוגעקוקט צו דר שווער דערווארטעטע סצענע וואס דארף פארקומען.

דער בעל שם טוב הק' איז אנגעקומן האט ער זיך געווענדעט צום גלח להבדיל און געזאגט, איך בין מסכים אז דו זאלסט אויפטרעטן דער ערשטער, און די זאלסט באווייזן אלעס וואס דו קענסט, דר גלח האט געטון וואס ער האט געהאט צו טון מיט זיין כשוף, און עס איז אנגעקומן א גאנצע מחנה מיט אלע מיני רוחות און חיות רעות שלענג, עקרעסן, און אלע מיני מזיקין, זיי זאלן ח"ו באפאלן דעם בעל שם טוב הק'.

ווי דער בעל שם טוב הק' האט דאס דערזען האט ער גלייך גענומען זיין שטעקן און האט אויף שנעל אויסגעקריצט אויף דר ערד א רינג ארום דעם ארט וואו ער איז געשטאנען, ווען די מזיקים זענען אנגעקומן נענטער און האט געוואלט צוגיין ביז צום בעל שם טוב הק' האבן זי אבער נישט געקענט צוגיין. ווייל זיי האבן נישט געקענט בשום אופן אדורכגיין דעם רינג.

דער גלח האט געזען ווי ער האלט, האט ער ווייטער געארבעט מיט זיין כשוף ביז ער האט געברענגט א ווילדן חזיר פון וואלד, ווי דער בעל שם טוב הק' האט אים דערזעין קומען האט ער זיך אנגערופן אויפ'ן חזיר דר איז א גרויסער עזות פנים, און דער בעל שם טוב הק' האט גלייך געמאכט מיט שטעקן נאך א רינג אריינציער אין דעם ערשטן רינג, ווי דער חזיר איז אנגעקומען איז ער טעקע אדורך מיט עזותדעם ערשטן רינג מיט די צוויי פאדערשטע פיס, אבער ווען ער איז צוגעקומען צו דער צווייטער רינג, און ערהאט געזען אז ער קען נישט ווייטער גיין בשום אופן איז ער צוריק אנטלאפן.

ווי דער גלח האט געזען, אז ער קען אים בשום אופן גארנישט טאן, דאס מערסטע וואס ער האט געקענט האט ער אהער געברענגט,

און האט נישט געקענט צוברענגען קיין שום שלעכץ צו בעל שם טוב הק', האט ער זיך געווענדעט צום בעל שם טוב הק', א רעזיגנירטער און געזאגט: שוין, איך בין פארטיג מיט מיינעם, מאך די, וואס די קענסט.

האט דער בעל שם טוב הק' אויסגערופן איך וועל דיר גארנישט טון, איך וועל נאר אהער רופן די אלע אידישע קינדערלעך, וואס די האסט ג'הרג'עט. זאלן זיי נעמען נקמה אין דיר, און ווי נאר דער בעל שם טוב הק' האט ארויסגעזאגט די ווערטער האבן זיך גלייך צוזאמען געזאמלט דארט א סאך קליינע קינדער, און זיי זענען באפאלן דעם גלח און האבן אים געקלאפט און געשלאגן ביז עס איך פון אים נישט געבליבן אפילו א קליין ביידל א גאנץ.

דער קידוש השם איז געווען א גרויסער, דער גלח האט געהאט זיין וויסטן סוף, און די אידן זענען פטור געווארן פון דעם שונא ישראל.

כן יאבדו כל אויבך ה' און אידישע קינדער זאלן זיין געבענטשט מיט אלעם גוטן אמן.

תורת אבות

מערכת

ליז'ענסק

ליקוט מתורת מרן

הרה"ק מליז'ענסק זי"ע

ומספרו 'נועם אלימלך'

על עניני מילה ונפש האדם

סדר היחס

להרה"ק מליזענסק זי"ע

הרה"ק ר' **אלימלך מליזענסק** זצוקללה"ה
[וויסבלום]
בן
רבי **אלעזר מליזענסק**
בן
רבי **מנחם ישכר** [מנדל בר] **מפשוורסק**
חתן
רבי **צבי יוסף** אב"ד **ברודניק**[?]
חתן
רבי **דוד נתן מטורנפול וקראטשינוב** [דייטש]
חתן
רבי **ישעיה שלום מווינטש וטורקא** [רוקח]
בן
רבי **אלטר אליעזר מירוסלב**
בן
רבי **נפתלי רוקח**
חתן
רבי **מרדכי יוסף שליסל**
חתן
רבי **אברהם יעקב סלמון**
בן
הרך הנימול

ליקוט מספר נועם אלימלך על עניני מילה ונפש האדם

בני חיי ומזוני צרכין לאתערותא דלתתא

'**ויעתר** יצחק' כו' (בראשית כה, כא). נראה לי, דהנה שלשה אלה בני חיי ומזוני צריך אתערותא דלתתא שיתן הצדיק את דעתו עליהם, שהם צורך לעולם, ועל ידי זה יוכל הצדיק להשפיע אותם לעולם. אבל אם לא יהיה אתערותא דלתתא בלתי אפשרי שיושפעו לעולם, גם אם יהיה צדיק בכל מחשבותיו וקדושתו לה'. כי אם שצריך הצדיק לירד קצת ממדרגתו לחשוב עליהם שהם צורכי עולם אז הם נשפעים לעולם, וזהו שאמרו חז"ל (מועד קטן כח, א) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא, רצה לומר לאו בזכות וצלילות של אדם לבד תליא מילתא. אלא במזלא, לשון 'יזל מים מדליו' (במדבר כד, ז), רצה לומר אלא על ידי הצדיק הממשיך השפעות שנותן דעתו ומחשבתו להזיל ולהמשיך אלו חיי בני ומזוני.

וזהו 'על כך קרבנך תקריב מלח' (ויקרא ב, יג). מזלא גימטריא לחם, דהיינו מזוני, ולחם אותיות מלח, ואמר הכתוב 'על כל קרבנך', רצה לומר בכל זאת שאתה מקרב את העולמות העליונים על ידי צדקתך וקדושתך, על כל זאת 'תקריב מלח', פירוש תתן דעתך להקריב מלח, פירוש תתן דעתך להקריב ולהשפיע לחם היינו מזוני.

והנה יצחק אבינו עליו השלום היה כל מחשבותיו קדושים כולו לה', דהיינו לשבח ולתהילה להשם יתברך ברוך הוא, דאצל הצדיקים גם התפילה שהם מתפללים נקרא תהילה, ולא היה עולה על מחשבתו להתפלל על זרע בעולם באופן הנזכר לעיל, רק כל מגמותיו ותפילותיו היה לה' כנ"ל. וזהו 'ויעתר יצחק לה' לנוכח', רצה לומר זה היה התנגדות למחשבת אשתו, שהיא היתה חושבת בכוונה הנזכרת לעיל שהזרע הוא צורך לעולם. וזהו 'כי עקרה היא', רצה לומר שהיתה מעלה המחשבה זאת על דעתה.

השם יתברך עושה רצון לצדיק

'**ויעתר** לו ה", פירוש שהשם יתברך הפך את רצון יצחק מכוונתו הראשונה להכוונה הנזכרת לעיל, 'ויעתר' הוא על דרך שאמרו חז"ל (במ"ר י, ה) למה נמשלו הצדיקים לעתר, מה עתר מהפך התבואה בגורן. ונמצא עתר הוא לשון הפך, שהשם יתברך עושה רצון להצדיק. וזהו 'רצון יראיו יעשה' (תהלים קמה, יט), רצה לומר שעושה רצון ליראיו, ואז כאשר הפך ה' את רצון יצחק שיהיה כוונתו על הזרע כנ"ל. 'ותהר רבקה אשתו', רצה לומר אז ידע שהורתה אשתו ולא כן מתחילה לא ידע מזה כלל, כי היה דבוק כולו בה'.

מחשבת רבקה בהתרוצצות הבנים

'**ויתרוצצו** הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי', דהנה רבקה היתה יודעת שבניה יקבלו התורה הקדושה, ובראותה כשהיתה עוברת על פתח בית הכנסת יעקב היה מפרכס לצאת, ובפתח עבודה זרה היה עשו מפרכס לצאת כמו שדרשו חז"ל, והיא לא היתה יודעת שזה לה שני עוברים במעיה, רק היתה סוברת שזה עובר אחד שהוא מתגבר עיתים לטובה ועיתים לרעה, והיתה מצטערת ואומרת 'אם כן', רצה לומר אם חלילה באופן זה יהיה בני, וחלילה בקבלת התורה הקדושה יהיה בהם תערובת טוב ורע, 'למה זה אנכי', למה לי קבלת התורה שפתח באנכי ה', כי התורה הקדושה צריכה להיות הכל בקדושה בלי תערובות חלילה.

אב ואם וכל אחד מכניס חלקו לפי מהותו ומדרגתו

'**ותלך** לדרוש את ה". דאיתא בגמרא (סוכה נט, ב) שותא דינוקא או דאבא או דאמא. והוא מחמת שהם שותפין בו וכל אחד מכניס בו חלקו לפי מהותו ומדרגתו, והיתה תולה החסרון בעצמה שהיא גורמת זאת, לכן 'ותלך לדרוש את ה", לתקן את חלקה כדי שיהיה

כולו לטוב לה', 'ויאמר ה' לה שני גויים בבטנך' זה יפנה לרשעו וזה לצדקו בשלימות.

וזהו 'שבענו בבקר חסדך' (תהלים צ, יד). בוקר, הוא לשון ביקור, דהקרבן היה צריך ביקור למען תהיה אתערותא דלתתא. ששורש הקרבן היה בדביקות גדול בכוונת קדושים עליונים, והביקור היה למען אתערותא דלתתא. וזהו שהתפלל דוד המלך עליו השלום (תהלים צ, יד) 'שבענו בבוקר' כו', רצה לומר מה שצריך האדם לחשוב ולהעלות על דעתו את צורכי העולם, דהיינו ביקור החסדים הצריכין למען אתערותא דלתתא, אתה תעשה הרצון הזה כנ"ל, 'רצון יראיו יעשה'. ולא מאתנו יבא הרצון, רק אנחנו נהיה דבוקים בך ונרננה ונשמחה בכל ימינו, דהצדיק העובד ה' באמת, הוא מתקן בכל יום ויום עולם אחר, ואין יום אחד דומה לחבירו.

וזהו 'ואברהם זקן בא בימים', רצה לומר שהיה לו ימים הרבה שכל פעם עלה ותיקן עולם הגבוה מחבירו. וזהו 'ונרננה בכל ימינו', פירוש כאשר נהיה דבוקים בך בדבק טוב אזי נרננה ונשמחה בכל ימינו, והבן.

(נועם אלימלך פ' תולדות)

רמז לשנותיו של האדם

'**כי** תקנה עבד עברי' כו' (שמות כא, ב). פירש רש"י ז"ל עבד שהוא עברי, רמז גם כן לשני צדיקים, דהנה צריך לדעת בראותינו צדיק גדול אזי ידוע שהוא מגולגל מנשמת צדיק גדול מנשמה עליונה, והצדיק הזה יש לו אבר כנשרים לעופף בכל העולמות. וזהו עברי, מלשון אבר, דעי"ן מתחלף באל"ף, והוא לשון כנפים. והיינו כי תקנה עבד עברי, מובן ממילא שיש לו כנפים לעופף באהבתו ויראתו בעולמות עליונים. 'שש שנים יעבוד', רמז לשנותיו של אדם, דהיינו ששה עשריות שנים צריך לעבוד. 'ובשביעית יצא

לחפשי חנם', אז אין צריך עבודה בכח, רק שהוא ממילא דבוק בו יתברך והוא חפשי מיצר הרע ומכל גשמי העולם הזה.

כשהגוף מתקן את הנשמה הוא יקום לתחיית המתים

'**אם** בגפו יבא בגפו יצא', פירוש אם בכנפים מגולגל מנשמת הצדיק, בגפו יצא, דהיינו שגם הוא יוסף בקדושתו ויבא לעולם העליון. 'אם בעל אשה הוא', דאיתא בזוהר הקדוש דגוף האדם המסייעו לעבודת השם יתברך הוא יקום עמו לתחיית המתים, דהנה לפעמים יש לנשמה אחת הרבה גופים שבאתה בגלגול כמה פעמים ואין כל הגופים עומדים לתחיית המתים, רק הגוף שהיה מסייעו לעבודתו יתברך. וזהו 'אם בעל אשה הוא', רמז לגוף שתיקן את גופו לעבוד להשם יתברך. 'ויצאה אשתו עמו', רצה לומר שגם הגוף יהנה עם הנשמה וקל להבין.

(נועם אלימלך פ' משפטים)

לאחר שיתקן חטאות נעוריו יבוא אל הקדושה העליונה ואח"כ יוכל להשפיע שפע לעולם

'**אשה** כי תזריע וילדה זכר' כו' (ויקרא יב, ב). דהנה כתיב (תהלים יט, ג) 'יום ליום יביע אומר', נראה לי, דהנה בני אדם ההולכים שובב בדרך לבם אחר שטותיהם והבליהם אז אין הפרש אצלו, וכמו שהיה מתנהג יום אתמול כן היום כן מחר, ולא יוסיף דעת ושכל כלל, אבל הצדיקים ההולכים בדרכי השם יתברך ועבודתו אז כל יום ויום יבין וישכיל יותר ויותר מה שלא השכיל אתמול, ובכל יום יוסיף פיו לדבר חכמות ואמרי נועם בחכמות אלקות ורוממותו עד אין תכלית.

וזהו 'יום ליום יביע', לשון 'מים תבעה אש' (ישעיה סד, א), שנעשה כמין אבעבועות הנגבהים למעלה, כמו כן הצדיק בכל יום עולה

לו אמירה נעימה יתירה מיום אתמול, שיום אתמול שנהג בקדושה גורם לו קדושה יתירה ליום הבא אחריו. רק שצריך האדם לילך ממדרגה למדרגה, דהיינו שמתחילה צריך לתקן מדותיו ואת חטאת נעוריו, וזה נקרא בשם נקבות, ואחר כך יבא אל הקדושה עליונה הנקרא בשם דוכרא, שהוא כלי שלם ומלא בקדושתו יתברך שמו.

וזהו 'אשה כי תזריע', פירוש אשה מזרעת תחילה וכפירש רש"י, דהיינו שיתחיל מקצה התחתון לתקן את אשר פגם, ואז 'וילדה זכר' כנ"ל יבא אל קדושה רבה הנקרא בשם זכר. ומפרש הכתוב 'וטמאה שבעת ימים', פירוש שיתקן תחילה מה שפגם בז' מדריגות עליונות שזה נקרא בשם טומאה, רצה לומר שיסתכל מה שטימא ועד היכן קלקל, 'וביום השמיני', רצה לומר ואז יבא אל הקדושה עליונה שהיא מדריגה שמיני למעלה למעלה, 'ימול בשר ערלתו', ויהיה לו מחשבות קדושות ודביקות בו יתברך שמו. וזהו 'מעלה נשיאים מקצה הארץ' (תהלים קלה, ז), דנשיאים כתיב בתורה חסר, ואמר הכתוב 'מעלה נשיאים', פירוש שצריך להעלות מה שחיסר 'מקצה הארץ', פירוש מקצה התחתון שקלקל מתחילת קצה הראשון, 'ברקים למטר עשה', פירוש ואחר כך יהיה יכול להשפיע לעולם ההשפעות טובות.

לעבוד את השם בשני האופנים בבחינת זכר ובבחינת נקבה ולהיות דבוק בקדושה העליונה הנקראת שמיני

או יאמר 'וטמאה שבעת ימים', דהנה אף אם יהיה אדם צדיק צריך להכניע עצמו תמיד להסתכל על החסרונות שבו, ולעולם לא יהא מלא ממעשיו, וצריך תמיד לעבוד לו יתברך שמו במדרגות נקבות וזכרות כנ"ל, דהיינו שצריך לילך תמיד בקדושה ברוממות אל ולהסתכל בשפלותו.

וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו (ראש השנה כז, א) דזכור לזכר ושמור לנקבה הם שני המדרגות, שייכים לדבור אחד וכנ"ל, ועל ידי זה יזכה שיתן לו השם יתברך דביקות גמור מלמעלה. וזהו 'יום ליום יביע', על דרך שאמרו חז"ל (תענית כה, ב) אין טיפה יורדת מלמעלה אלא אם כן טיפיים עולות מלמטה כנגדן, פירוש דהשם יתברך ברוך הוא אין נותן דביקות לאדם מלמעלה אלא אם כן ב' טיפים עולות מלמטה, הם ב' מדריגות הנזכרות לעיל שעובד בהם בנקבות וזכרות.

וזהו 'אשה כי תזריע' כנ"ל, 'וטמאה שבעת ימים', דשבעים שנה של אדם המה נקראים שבעת ימים, כל עשר ועשר נקרא יום אחד כמו שכתב בספרים, ופירוש הוא שצריך להסתכל תמיד בכל מעשיו של שבעים שנה שחיסר בהם מאד וטימא אותם בעונות הרבה 'כימי נדת דותה תטמא', פירוש שיהא נדמה בעיניו החטאים הקלים שאדם דש בעקביו כחמורה שבחמורות.

וזהו 'כימי' כו', שהיא טומאה חמורה 'תטמא', כן יהיה בעיניו קלות שבמעשיו, 'וביום השמיני ימול' כו' כנ"ל, ולזה צריך דביקות גדול להיות דבוק בקדושה עליונה הנקרא שמיני וכנ"ל, 'וימול בשר ערלתו', פירוש רוח נכון יחדש בקרבו.

(נועם אלימלך פ' תזריע)

הבית והעליה - רמז על האדם והקב"ה

וזהו 'והארץ נתן לבני אדם' (תהלים קטו, טז), והעולם הזה נקרא בית והשמים הם נקראים עליה. וזהו פירוש המשנה (בבא מציעא פ"י מ"ג) 'הבית והעליה של שנים'[ו], היינו של הבורא ברוך הוא והאדם,

---

ו. לשון המשנה שם: הבית והעליה של שנים שנפלו, אמר בעל העליה לבעל הבית לבנות, והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העליה בונה את הבית ודר בתוכו עד שיתן לו את יציאותיו.

שעליה שהם השמים של הבורא, והבית שהם הארץ היא של האדם, 'שנפלו', היינו כמו שכתבנו לעיל שהם הכלים שיש בהם ניצוצי הקדושה, והכלי הוא של מטה. 'אומר בעל העליה לבעל הבית לבנות', פירוש שהקב"ה אומר לאדם לבנות, שיעלה בפעולותיו הטהורים הניצוצות הקדושה שיש באותן הכלים. 'ולא רצה', כי האדם אינו יכול לפעול דבר גדול כזה בעצמו, כי הוא שפל אנשים.

'**יורד** בעל העליה אל הבית ודר בתוכה ובונה', דהיינו כביכול צריך הקב"ה בעצמו לירד למטה, ולזה ירדה השכינה עמנו בגלות למען ללקט אותן הניצוצות, 'ובעל הבית מחזיר לו יציאותיו', פירוש כי על ידי מה הקב"ה יורד למטה הלא הוא אין סוף ברוך הוא וברוך שמו אין בו תואר ודמיון אלא מצד מדותיו, כי מדותיו נתגלו בזה העולם, והם הגדולה והגבורה והתפארת וכל המדות שלו, וזה צריכין אנו להחזיר לו אותן יציאותיו, פירוש המדות שעל ידם הוא דר בעולם הזה, וצריכין אנחנו להודות ולשבח אליו במדותיו, דהיינו בגדולה ובגבורה ובתפארת וזה נקרא החזרת יציאותיו, דהיינו שאנו מחזירין אליו השירות ותשבחות באותן המדות שהאציל וירד אלינו.

וזהו פירוש המשנה דכלים (פ"ל מ"ד) אשריכם כלים כו'[ז], כי בריאות האדם גם כן היתה על דרך זה, כי האדם נולד ממקום טומאה, ומתחילה אין לו שום שכל, והנשמה היא האור והגוף הוא הכלי, והאדם צריך לזכך עצמו כל כך עד שיעשה מן החומר צורה ויעלה האור למעלה לאור העליון מקום מחצבה ושורשה. ולזה אמרה המשנה אשריכם 'כלים שנכנסתם בטומאה' דהיינו מקום טומאה, 'ויצאתם בטהרה' אחר כך כשמזדככים אותם הם יוצאים בטהרה.

וזה אמרו המרגלים לכלב אתה אומר שאנו יכולין לפעול שני הפעולות למעלה ולמטה כנ"ל, 'לא נוכל לעלות אל העם' (במדבר

ז. לשון המשנה שם: אמר רבי יוסי, אשריך כלים, שנכנסת בטומאה, ויצאת בטהרה.

יג, לא), דהיינו מדריגה תחתונה, אפילו אליהם לעלות ולהכניעם אין אנו יכולין, מכל שכן למעלה, 'כי חזק הוא ממנו' כביכול אפילו הקב"ה אינו יכול להוציא כליו משם (ילקו"ש במדבר רמז תשמג), הם הכלים שיש שם עם הניצוצי הקדושה, וצריך הקב"ה בעצמו להעלותן, והוא הנקרא בעל הבית כנ"ל, אפילו הוא אינו יכול להעלותן משם כי הם חזקים מאד. ויהושע וכלב השיבו לא כמו שאתם אומרים, אלא 'אם חפץ בנו ה'', פירוש שבדידן תליא מילתא, אם נהיה מקובלין ורצויין לפניו אז נוכל להם, 'והביא אותנו' כו' והבן היטב.

(נועם אלימלך פ' שלח לך)

לזכות לנשמה מעיבור צדיק

'**כי** ימצא איש נערה' כו' (דברים כב, כח). נראה לפרש על דרך הרמז דאיתא בכתבים שלפעמים יזכה הצדיק על ידי מעשיו שתבא אליו נשמה בעיבור מנשמת צדיק גדול, רק שחיסר איזה נדנוד משלימות המצוה או מהתמימות, ובאת הנשמה אל הצדיק בסוד העיבור עד שעושה המצוה הזאת שחיסר בה, ואז חוזרות והולכת למקומה, לפעמים אם הצדיק הזה שהנשמה מתעברות בו הולך בצדקתו בתמימות, אזי אינה הולכת מאתו ומסייעת לו לעבודת הבורא יתברך וזה נקרא בשם מציאה.

וזהו 'כי ימצא איש', רצה לומר הצדיק נקרא איש, אם ימצא מציאה, דהיינו עיבור נשמת צדיק. 'נערה', לשון 'וינערו רשעים מן הארץ' (איוב לח, יג), רצה לומר שעל ידי זה יפעול לנער ולגרש את כל הרשעות והרעות מישראל. 'בתולה', דהיינו על ידי שיחדש חידושין דאורייתא לשון קרקע בתולה, דהיינו שיחדש דבר חדש בתורה הקדושה. 'אשר לא אורשה', דאיתא בגמרא (פסחים מט, ב) הלומד תורה בפני עם הארץ כאילו בועל ארוסתו בפניו, ולא כן הצדיק שלא למד תורה בפני עם הארץ ולא לשום פניה שזו לימוד

שלא לשמה, רק שלומד תורה לשמה. 'ותפשה', פירוש שיתפש את הנשמה שלא תלך מאתו. 'ושכב עמה', דהיינו שתשכון עמו. 'ונמצאו', פירוש שיהיה מציאה, דהיינו להצדיק הזה ולהנשמה המתעברת. 'ונתן לאבי הנערה' חסר כאן קצת.

וזהו 'לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים' (דברים כב, א), דיש צדיק הנקרא שור לשון הסתכלות על דרך 'אשורנו ולא קרוב' (במדבר כד, יז), דהיינו שמסתכל תמיד ברוממות האל יתברך ויש צדיק הנקרא שה, דהיינו שהולך בתמימות. 'נדחים', פירוש שנדחו קצת בעבודתם להבורא יתברך כנזכר לעיל, 'והתעלמת מהם', רצה לומר ותרצה להתעלם. לכן אני מזהירך 'השב תשיבם לאחיך', רצה לומר שתראה לתקנו, כי הנשמה מתעברת בו מודיע לו מה שחיסרה במצות ד' כדי לתקנה, 'ואם לא קרוב אחיך אליך', רצה לומר שאין לה קרבות עמך להודיע לך, 'ולא ידעתו' מה שחיסר, והוא מחמת שמעשיך עדיין אינם בשלימות כל כך, 'ואספתו אל תוך ביתך', פירוש הכתוב מזהירך שתראה לאוספה אל תוך ביתך, דהיינו שתוסיף שלימות במעשיך. 'והיה עמך', רצה לומר ותהיה הנשמה עמך. 'עד דרוש אחיך אותו', רצה לומר עד שתדרוש אשר יחסר לו, 'והשבתו לו', רצה לומר שתתקננו וקל להבין.

(נועם אלימלך פ' כי תצא)

דברי מוסר לנשמה שהיא פקדון מהבורא

משנה סוף פרק המפקיד (ב"מ מג, א) השולח יד בפקדון כו'. על דרך המוסר נראה לפרשה, דהנה הנשמה נקרא פקדון שנתן השם יתברך לאדם שישמור אותה ולא יפגום אותה חלילה, וזהו השולח יד בפקדון, שאם חס וחלילה שלח ידו בפקדון היא הנשמה הקדושה אשר הפקד אתו שפגם בה חלילה. 'בית שמאי אומרים ילקה בחסר וביתר', פירוש שנענש מחמת שני דברים, דהיינו שחסר ופגם לעילא

ופגם לתתא ופגם בנשמתו, וזו היא ילקה בחסר וביתר, היינו עבור שנתן כח בהקליפה הנקראת יתר דכל היתר כנטול דמי.

'**ובית** הלל אומרים כשעת הוצאה', פירוש איך יעשה ויתקן את אשר עוות וקלקל, דהיינו שימסור עצמו לכבוד קדושת שמו כשעת הוצאה מן העולם, כאלו יוצא מהעולם הזה כן יהיה מסירת נפשו גמורה ושלימה, ואז ישיב את הנשמה כשעת הוצאה מן העולם העליון.

'**רבי** עקיבא אומר כשעת תביעה', פירוש דאין לך אדם שאין לו שעה שיתעורר עליו התעוררות תשובה מלמעלה, וזהו שעת תביעה שהקב"ה תובע אותו שישיב אליו, ואמר רבי עקיבא שיהיה תמיד בהרהור תשובה כשעת התביעה מלמעלה ואז יהיה יכול לעשות מסירת הנפש בשלימות, וביותר יש סייעתא לזה שיבא לו הארה והתעוררות על ידי ראית צדיק בפניו שבעבור שיראתו על פניו אזי המסתכל בפניו מקבל הארה גדולה.

וזהו שאמר יעקב אבינו עליו השלום (בראשית מו, ל) 'אמותה הפעם אחרי ראותי פניך', דאיתא (בראשית מו, כט) 'ויפול יוסף על צוואריו ויבך', אבל יעקב לא נפל משום דקרא קריאת שמע, ומסתמא התפלל והוצרך לעשות מסירת הנפש בנפילת אפים. ואמר אמותה הפעם, דהיינו שעתה אוכל לעשות מסירות נפש בשלימות אחרי ראותי פניך וקבלתי ממך הארה וקדושה גדולה.

(נועם אלימלך - ליקוטי שושנה)

תורת אבות

מערכת

בעלזא

ליקוט מתורת מרן אדמו"ר

מהר"ש מבעלזא זי"ע

מעניני מילה ונפש האדם

סדר היחס למרן הרה"ק

רבי שלום מבעלזא זי"ע

הרה"ק ר' **שלום [השר שלום] מבעלזא**
זצוקללה"ה [רוקח]
בן
רבי **יהודה זינדל מאוחאן**
בן
רבי **אפרים זלמן מהרובישוב**
בן
רבי **ישעיה שלום מוויניטש וטורקא**
בן
רבי **אלטר אליעזר מירוסלב**
בן
רבי **נפתלי רוקח**
חתן
רבי **מרדכי יוסף שליסל**
חתן
רבי **אברהם יעקב סלמון**
בן
הרך הנימול

ליקוט מתורת מהר"ש מבעלזא על עניני מילה ונפש האדם

מצוות מילה במחשבה ובמעשה

'**ואתה** את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך' (בראשית יז, יט). לכאורה תיבת אתה מיותרת. ויש לפרש דהנה כל מצוה צריכה להיות בשלימות, היינו מחשבה דיבור ומעשה, ובמצות מילה אי אפשר לעשות מחשבה ומעשה בבת אחת, כי המחשבה מחשב אבי הבן והמעשה עושה הילד הנימול, אמנם בעת שהילד גדל ומביא את בנו גם כן לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, עושה הוא המחשבה ובנו המעשה, ואז נשלמת המצוה של האב. וזה הפירוש 'ואתה את בריתי תשמור', ואיך תוכל לקיים מצות מילה בשלימות, 'אתה וזרעך אחריך' ביחד תקיימו המצוה, כי על ידי זרעך תקיים מחשבה ומעשה ביחד.

(י"ק)

אברהם יושב ומוציא המהולים מפתח הגיהנום

'**והוא** יושב פתח האהל כחום היום' (בראשית יח, א). פרש"י פתח האוהל לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש (בר"ר מח, ח) אמר ר' לוי לעתיד לבא אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לתוכה, וזה הכונה 'והוא יושב פתח האוהל כחום היום', היינו אברהם יושב על פתח גיהנם, ועל זה פירש"י 'לראות אם יש עובר', היינו מי שהיה עובר על התורה, 'ושב', היינו ושב בתשובה, 'ויכניסם לביתו' היינו לגן עדן.

(ליקוטי מהר"ם שיק)

שמות המסוגלים להתעוררות בנים ואופן המשכת הניסים מלעילא

'**ותצחק** שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן, ויאמר ה' אל אברהם למה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד

ואני זקנתי, היפלא מה' דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן' (בראשית יח, יב-יד). וכבר אמרתי על זה כמה פעמים, האיך לא האמינה שרה אמנו בנביאים.

וכבר אמרתי בזה ג"כ בשם המגיד מעט מאלו הדברים שהקב"ה הבטיח לה על ידי המלאך כעת אשוב אליך, וזה מצינו דיש עת וכן מועד שמורה על זמן קרוב, וכן יש שמורה על שנה כמו כאן, ויש שמורה על זמן רב, ולכך שרה אמנו חששה שהכוונה היא חלילה לזמן רב, וחששה אפשר שבהמשך הזמן יהיה חלילה איזה קטרוג, ואפשר לא היו ראויים להעשות להם נס כל כך, ולכך היה ברצונה שיעשה זה בזמן קצר שלא יהיה הנס כל כך.

ולכך אמרה 'אחרי בלותי היתה לי עדנה', שכבר יש לי עדנה כמו שמביא רש"י שפרסה נדה, 'ואדוני זקן' שאצל זקן ידוע שהוא בקל שיעשה לו נס, שזקן מורה על חכמה, ממילא יש היכולת להתעורר נסים אצלם, ולכך אמרה שעכשיו הוא זמן שלא יהיה כל כך נס. ואמר הקב"ה 'למה זה צחקה שרה לאמר וכו' היפלא מה' דבר', שאצל הקב"ה אין שום דבר לפלא, 'למועד אשוב אליך', ויאמר למועד שהוא לשנה הבאה, שאצל הקב"ה אין שום דבר לפלא אפילו לזמן רב, רק אף על פי כן 'למועד אשוב אליך'.

ושרה אמנו ידעה שהקב"ה הוא רב כח ובעל היכולת, רק חששה שהיא אינה ראויה שיעשה לה נס, וגם **אלד אני** הוא ב' שמות, והם מסוגלים להתעוררות בנים, ולכך כדי לעורר השמות הקדושים אמרה 'אלד ואני זקנתי' כדי לעורר הקדושה. וראינו ג"כ גודל אור הקדושה, דכאן כתיב 'ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה', וכתיב 'ותכחש שרה', ולא כתיב שאמר לה אברהם, מחמת שידעה ברוח הקודש מה שאמר הקב"ה לאברהם.

וזה הטעם למה היה צריך המלאך לבשר את שרה, הא הבטיח הקב"ה לאברהם, ולמה לא אמר לה אברהם מה שהבטיח לו ה' על לידת שרה, ולפי הנראה שלא אמר, דכאן כתיב 'ותצחק שרה' ואם שמעה קודם למה לא צחקה קודם, אלא נראה דלא אמר לה אברהם, וצריך טעם למה. אלא מחמת דאברהם ידע הקדושה של שרה שהוא טפל לה בנבואה, וסבר שממילא ידעה מה שאמר לו הקב"ה, ולכך לא אמר לה, ורצון העליון היה שלא תהא יודעת, ולכך העלים ממנה עד בשורת המלאך.

רק צריך טעם למה צחקה שרה, שהיה ביכולת שתבקש כך בתחינה ובבקשה שלא יהיה בהמשך הזמן. ובתר"י [ובתרגום יונתן] ראיתי 'והוא אחריו' שישמעאל היה קאי אחורי הדלת, וצריך טעם מנין ידע זה. ונראה שמדייק מ'ותצחק שרה', למה ועל מה, ולכך מפרט וישמעאל היה קאי וכו', שזה מצינו דעין רעה יכול לקלקל חלילה, ולכך מחמת שראתה שישמעאל קאי וחששה מפני עין רעה, ולכך ותצחק, וישמעאל ראה שאינה מאמנת מכל שכן שהוא שחק מזה ולא היה מאמין, ממילא לא היה משגיח על זה בעין רעה.

וגם אפשר לומר מחמת שעכשיו ידעה ג"כ בנבואה שאמר הקב"ה לאברהם, וג"כ אמר לו (שם יז, כ) 'ולישמעאל שמעתיך לגוי גדול יהיה', וזה הדבר מקלקל לבניו של יצחק, וזה מצינו דאם אינו מאמין בה', על ידי חיסור אמונה ובטחון ממילא יסור ממנו חסדו יתברך ומקלקל ההבטחה, וזה ידעה שרה, ולכך כשראתה ישמעאל עומד, לכך 'ותצחק שרה', ממילא כשהוא רואה ששרה אינה מאמנת ממילא הוא נעשה אפיקורס גמור ולא היה מאמין בגדלות ה', ולכך ממילא נתבטל ממנו מעט הטובה שהבטיח לו השי"ת.

והקב"ה אמר למה זה צחקה שרה אם מפני חסד עין רעה, 'היפלא מה' דבר' כשהקב"ה מבטיח ע"י נביאיו אין שום רע עין יכול לשלוט, כדי לחזק אמונת ישראל ובטחונם, זה 'היפלא מה'

דבר', שהקב"ה רב כח ובעל היכולת ואין שום דבר רע עין יכול לקלקל, גם כדי לבטל טובה מישמעאל השיב, 'ולשרה בן', לזה הבטיח לאברהם (שם יז, כא) 'ואת בריתי אקים את יצחק', ממילא נגד יצחק כל הכוחות בטלים, וזה 'ולשרה בן', ולכך ממילא אין צריך לפחוד מכל דבר, שע"י התרוממות ישראל כפופים כל הכוחות נגד הקדושה, ודו"ק.

(בית פנחס)

ההבדל בין ברכת השם לברכת מלאך או צדיק

ותצחק שרה וגו' היפלא מה' דבר וגו' (בראשית יח, יב-יד). וקשה איך יתכן שהצדקת שרה אמנו היתה צוחקת בקרבה ואמרה: 'אחרי בלותי' וכו', אחרי שהמלאך בא בשליחות מאת ה' והבטיח לה שתלד.

ותירץ על דרך זה, כשהצדיק מברך לאיזה איש, צריך להשגיח שלא יעמדו שם בשעת הברכה אדם רע, פן יזיק בעין הרע הרבים חס ושלום, ואפילו אם הברכה באה על ידי מלאך גם כן צריכין להשמר באדם רע פן יעכב ח"ו הברכה, זולת כשהברכה באה מהקב"ה ולא על ידי שליח, אז אין שום בן אדם יכול להזיק.

וכאן כשהמלאך היה מבשר לאברהם הבשורה: 'והנה בן לשרה אשתך', נאמר, 'ושרה שומעת פתח האוהל והוא אחריו', ופירש התרגום יונתן, ישמעאל קאי בתריה וציית מה דאמר מלאכא, ועל ידי זה היתה שרה אמנו יראה, כיון שישמעאל עומד אחורי הפתח ושומע מה שהמלאך מבשר בבשורת בן, ויראה פן ח"ו יתן עין הרע ולא תתקיים ההבטחה. על כן נאמר 'ותצחק שרה בקרבה', דהיינו בקרבה היתה שמחה מאד, כי היתה מאמנת מה שהיא המלאך מבשר לה, אך 'לאמר' – 'אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן', היתה אומרת אך לפנים בפני ישמעאל, כדי שלא יתן

עין הרע על כן אמרה אחרי בלותי וכו', כדי שיהא נראה לישמעאל שאינה מאמנת.

'**ויאמר** ה' אל אברם למה זה צחקה שרה' וכו' מפני שלא היה לה לחוש בפני ישמעאל כלל, כי בשלמא אילו היתה הבשורה רק על ידי מלאך יש מקום לחוש, אבל זו הבשורה היה הקב"ה בכבודו ובעצמו מבשר בברית בין הבתרים, שנאמר (בראשית טו, ד) 'והנה דבר ה' אליו' וכו', א"כ לא יוכל שום אדם רע להזיק בעין הרע במקום שהקב"ה בעצמו ברכו, וזה 'היפלא מה' דבר', כיון שהקב"ה בעצמו הבטיח.

ועל דרך זה פירש 'רפאינו ה'', היינו כשהקב"ה בעצמו שולח הרפואה, ולא על ידי מלאך, אז 'ונרפא', ותהא הרפואה בטוחה, 'הושיענו ונושע כי תהלתנו אתה'.

(עצי הלבנון)

רחמים משבר את הדינים

'**ותצחק** שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן, ויאמר ד' אל אברהם וגו', האף אומנם אלד ואני זקנתי' (בראשית יח, יג), פירש רש"י ז"ל על פי חז"ל, שינה הכתוב מפני השלום, היא אמרה ואדני זקן והקב"ה אמר לאברהם ששרה אמרה ואני זקנתי.

וי"ל בדרך רמז שאין כאן שינוי מדברי שרה, דאף אמנם בתחילה לא האמינה שרה ואמרה 'אחרי בלותי היתה לי עדנה' בתמיה, אבל מיד נתחזקה בעצמה ואמרה 'ואדוני' הכוונה להקב"ה שהוא אדון העולם, 'זקן' היינו מלא רחמים, ואם כן אע"פ שבדרך הטבע זקנתי אבל מצד הרחמים אפשר שיהא לי בן.

והטענה עליה היה כי לא היתה צריכה לפקפק כלל בהבטחת הקב"ה, אלא מיד כשנאמרה לה הבשורה היתה צריכה להאמין בלי פקפוק כלל. וזהו שאמר לו הקב"ה לאברהם 'למה זה צחקה שרה

לאמר האף אומנם אלד ואני זקנתי', שלא היה לה לחשוב כלל על זקנתה, ואף שמיד היא חזרה בה, אבל המחשבה הראשונה היה בה מעט חסרון אמונה ועל זה היה הטענה, ואם כן נמצא שלא היה שום שינוי בדבריו שרה. **(י"ק)**

להשתדל במצוות פריה ורביה

'**וה**' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה ואברהם היה יהיה לגוי גדול וגו' (בראשית יח, יז-יח). **וי"ל דבמדרש** (ילקו"ש רמז מג) הובא באור החיים הקדוש בפרשת נח (ו, י) הסתכל נח שהם מכעיסים להקב"ה, אמר מה לי להשתדל בפריה ורביה עד ת"ק שנה, אמר ימות האיש בלי זרע והקב"ה אמר פרו ורבו וכו'. והנה גם כאן באברהם שממנו היה צריך להיות גוי גדול, וכראותו בעונשו של הדור, ויוכל ג"כ לומר, מה לי להשתדל בפריה ורביה, כמו שאמר נח, ועל ידי זה גילה לו הקב"ה לאברהם חטא הדור ועונשם, ועוד גילה לו שאם לא ימצאון שם אלא עשרה צדיקים ג"כ לא ישחית, וזה: 'וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה' בתמיה, מפני 'ואברהם היה יהיה לגוי גדול', ולא הצריך לומר מה לי להשתדל בפריה ורביה, אלא יוליד בנים ובני בנים. **(עצי לבנון)**

דרכו של אברהם להמשיך ברכות והשפעות טובות לכל העולם

'**וה**' אמר המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה ואברהם וגו', ונברכו בו כל גויי הארץ' (בראשית יב, יז-יח), משמע מסדר הכתוב דבגלל שיתברכו באברהם כל גויי הארץ לכן לא כיסה הקב"ה ממנו את אשר היה בדעתו לעשות, וצריך להבין מה שייכות יש בין זה לזה.

ונ"ל, דידוע שכאשר צדיקים מתפללים כל כלל ישראל מעוררים על ידי תפילתם אתערותא דלתתא, ועי"ז הם גורמים אתערותא דלעילא ומשפיעים על ידי זה השפעות טובות וברכות לכלל ישראל.

וזהו כוונת הפסוק שאברהם היה עמוד החסד, והיה מתפלל תמיד ומעורר רחמים לכל העולם, וכיון שהקב"ה אינו חפץ במיתת הרשעים, לכן אמר 'המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', כי דרכו של אברהם הוא להמשיך ברכות והשפעות טובות לכל העולם, 'ונברכו בו כל גויי הארץ', שע"י תפילתו מוריד ברכה ושפע לכל העולם, וכאשר הודיעו שנגזר דין כליה על סדום ועמורה בוודאי יבקש רחמים עליהם, ולכן אי אפשר לכסות ממנו כי ה' חפץ חסד הוא.

(י"ק)

שמות הקודש של ההולדה ושמות שהולד יוצא על ידו

'**אשה** כי תזריע' (ויקרא יב, ב). איתא בכתבי האריז"ל דשמות ההולדה הם תרפ"ז כמנין תזריע[ח].

ועוד אפשר לומר דמרומז כי ידוע דהשם שהולד יוצא על ידו הוא קפ"ו[ט], וזה אין שום מלאך ושרף יכול לעשות, והוא רק בידי הקב"ה בעצמו, כידוע בגמרא (תענית ב, א)[י] ובספרים.

ח. עיין בלקוטי תורה (להאריז"ל) פרשת מקץ (עה"פ קחו לכם מזמרת הארץ): מזמרת הארץ, גימטריא תרפ"ז, והם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן קס"א קנ"א קמ"ג גימטריא תרפ"ז, והם סוד אשה כי תזריע, והבן.

ט. עיין ברבנו בחיי (שמות יא, ח): והנה בכאן נשתלחו ישראל והותרו ממאסרם בכח עליון, ועל כן יוצא מן הכתוב הזה השם הידוע לאשה המקשה ללדת, וכוחו עצום לפתוח מוסרות הולד שהוא אסור בבית האסורים להוציאו ממסגר לאויר העולם כדי שיזכה לתורה, כי האדם לעמל התורה יולד, כשם שישראל יצאו ממאסרם לקבל התורה בחודש השלישי, והשם הזה ידוע הוא לבעלי השמות ומפורסם בנקודו, ואמר רבי עקיבא קו"ף זה הקב"ה, והבן זה.

י. בגמרא שם: אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן מפתח של גשמים, מפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים. מפתח של גשמים דכתיב (דברים כח, יב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו', מפתח של חיה מנין דכתיב 'ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה' וכו'.

והטעם הוא, כי הוולד צריך לצאת דרך כמה מחיצות וחדרים, ותרגום של 'צא' הוא 'פוק', ולכך יוצא על ידי שם זה. ואפשר לומר דלכן אמר הקב"ה לאברהם 'צא החוצה' (בראשית טו, ה), והביא רש"י מגמרא צא מאיצטגנינות שלך, דהיינו שיוכל להוליד, והיתה כוונת הקב"ה שאמר בלשון 'צא' שתרגומו הוא 'פוק', שיתעורר השם שהולד יוצא על ידו.

והגם שהיה אברהם אבינו מקודש ומטוהר בכל מיני קדושות, ויותר מזה שהיה ממשיך כל העולם כולו לעבודתו יתעלה, שלא היתה מלכותו ואדנותו ית"ש ידועה בתוך העולם, ועל ידי אברהם אבינו ע"ה נתגדל שמו בכל העולם כולו, שהודיע לבריות שיש בורא אחד בעולם והמשיך הקדושה לכל העולם, אך כל זה היה בתוך העולם, אבל שיהיה למעלה מן העולם, דהיינו שישתנה טבעו ויוכל להוליד, היה צריך לעורר השם הנ"ל. ולכך אמר לו הקב"ה בלשון צא כדי לעורר השם הנ"ל שעל ידו יבנה. והשם הזה מרומז כאן, כי מילוי האותיות של אשה מספרו פוק, (אל"ף שי"ן הי"ה **יא**) ונרמז השם שהוולד הולך על ידו.

סדר הבקשה בעולם העליון מהנשמה שתלך לזה העולם בפיוסים וריצויים והיא אינה מסכמת

'**וידבר** וגו' אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה וגו' ואם נקבה תלד וטמאה שבועים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה' וגו' (ויקרא יב, ב-ה).

וצריך להבין, הא בזאת הפרשה נאמרו ההלכות של האשה, ולמה כתוב באמצע 'וביום השמיני'.

יא. אותיות ל"ף י"ן י"ה, עם הכולל.

ונראה לפרש, דהתורה רומזת לנו בזה דברים עליונים, כי כשהבורא יתעלה ברא העולם לא היה צריך באמת להתיעץ בשום נברא בעולם, כי מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, ואף על פי כן ברא כל הנבראים ברצון שלהם, כמו דאיתא בגמרא (ראש השנה יא, א) ובמדרש (ילקו"ש רמז ח) שהקב"ה שאל כל בריה שבעולם קודם שברא אותה אם רצונה להבראות בדמיון זה, וכל הנבראים היו רוצים בשמחה להבראות בדמיון שעלה במחשבתו יתעלה, והאדם נברא גם כן ברצונו, וכן בכל עת כשצריך להברא שום אדם שואלים אותו תחלה אם רצונו להברא בזה העולם השפל.

והנה הנשמות הפחותות ברור שמתרצות מיד להברא בעולם הזה, כי מודיעים להם התענוגים והתאוות המבוזים של העולם השפל הזה, והם רוצות לילך אחרי שרירות ותאות לבם הרע, ולכך ששים ושמחים לרדת לעולם הזה, אולם כשמגיע הזמן של הנשמה הקדושה של הצדיק לירד לעולם התחתון, עומדת היא בתפלה ובתחנונים לפני מלך רם ונשא, וטוענת: רבש"ע! כל הנבראים שבעולם לצביונם נבראו, והצביון שלי הוא שלא אלך למקום חושך הזה, כי היא רואה החשכות של העולם השפל התחתון.

אזי מוליכים את הנשמה לגן עדן העליון ומראים לה התענוגים שישנם שם, ואומרים לה שרק על ידי שתרד לעולם התחתון ותזכה לעשות מצוות ומעשים טובים תוכל להגיע לכל התענוגים האלה. אך הנשמה הקדושה אינה מרוצה בזה ומוותרת על האפשרות להגיע לתענוגים הגדולים האלה, משום שחוששת פן תכשל ח"ו ותרד לבאר שחת, ואומרת שמספיק לה התענוג הזה שכל נשמות ישראל נאצלו ונחצבו מתחת כסא כבודו ודי לה בזה העולם, כמו יובל ישלח שרשיו זה האילן מתחת והשורש הוא עב וחזק ואחר כך מתפצלים הענפים למעלה למעלה ויכול לילך כך עד חמישים אמה ויותר, כך בהנשמה שהשורש הוא הקדושה החזקה שנאצל

מכסא כבודו וכשבאה לזה העולם וזוכה במעשיה מתפצלים ממנה ענפים מקדושה ואורות עליונים עד אין שעור וגבול, ומראים לה כל האורות הללו שיכול אדם לזכות בעולם התחתון, ובכל זאת אינה מרוצה עדיין גם בזה, ואומרת: אמת, מה טוב ומה נעים שאדם זוכה לכל האורות הללו, אולם פחד פחדתי שמא יאבד חלילה האור שיש לי, כי כל הדרכים בחזקת סכנה, ועל כן אין רצוני שאסכן את עצמי לילך לעולם השפל.

ואומרים לה עוד: אמנם בגללך אין את רוצה לילך, צאי בגין שישלם רצון הבורא ב"ה, שיש שס"ה מצוות לא תעשה (ואומרים לה קודם המצוות לא תעשה מחמת שאי אפשר שתיכף תקיים מצות עשה, אלא לא תעשה), ומיד בצאתך יקיימו אביך ואמך מצות לא תעשה על ידך, 'ואל אשה בנדת' וגו' כדכתיב 'וטמאה שבעת ימים'.

משיבה הנשמה שבגלל מצות לא תעשה שיקיימו אבי ואמי על ידי אין כדאי שאסתכן, כי מצות לא תעשה הוא שב ואל תעשה, ואם אשאר כאן ולא אצא ממילא לא יצטרכו אבי ואמי לקיים הלא תעשה.

ומוסיפים ואומרים לה: הוי יודעת שיש רמ"ח מצות עשה, ואחת מהם היא מצות מילה, לכי ותזכי אמך שתרשה למול אותך, שגם זה הוא עובדא גדולה, כמו ששמענו כמה מעשיות שאמרה האם מחמת רחמנות למה אתן את בני לעשות לו יסורים ולחתוך אותו, וכשאמך תתגבר על רצונה ותמלא מצות המלך הקב"ה ותתן אותך למול זוכה היא במצוה גדולה, וגם תזכי את אביך שיקח אותך למול, וגם את המוהלים תזכי לקיים מצות עשה של מילה, וגם את בעצמך תזכי שיתקיים אצלך רצון ומצות המלך.

כיון שהנשמה הקדושה שומעת שתתקיים אצלה מצות המלך, מתחילה להסתפק אולי בשביל זה כדאי שאלך ואסכן את עצמי כדי שאקיים רצון ומצות המלך.

אמנם מיד חוזרת בה ואומרת: אם אדע שיהיה לי בעת המילה דעת ושכל להטות נפשי וגופי למצות ה' הייתי בודאי מסכימה לרדת, אולם אני יודעת שכיון שבאים לעולם השפל משתכחים כל האורות העליונים שראיתי קודם, ואחד מני אלף שהתינוק יזכור שום דבר, ואביו לוקח אותו למול בעל כרחה, ועל כן אין ברצוני לרדת.

ומוסיפים לפייסה ולרצותה שתסכים, ואומרים לה: 'ושלושים יום ושלשת ימים', דאיתא בספר יצירה (פ"ג מ"ב) שלש אמות אמ"ש סוד גדול, ויצאו מהם אויר מים ואש, ומהם נולדו אבות ומאבות תולדות. ודבר זה אי אפשר להבין כל כך, אלא שמובן מעבודת הצדיקים אשר היא כמו שנראה אצלנו שלב הצדיקים בוער כמו אש לקיים מצות ורצון המלך, ויש מצוות שמקיימים באש, ויש מצוות שמקיימים במים, ויש מצוות שמקיימים באויר שמכריע בינתיים, ועל ידי שמקיים מצות המלך בהדברים האלו הוא מהוה ומקיים כל העולם, וזהו 'ויצאו מהם אויר מים ואש' שמקיימים ומהוים את היסודות הללו, ובכללות נקרא שלשים, ובפרטות של כל אחד ואחד נקרא שלש. וזהו 'ושלשים יום ושלשת ימים', שמודיעים להנשמה הקדושה מה שיכולה לזכות בזה העולם לקיים מצות ורצון המלך באש ובמים ובאויר ומקיים את כל העולמות, ובכללות הוא שלשים ובפרטות הוא שלש.

וכשהנשמה הקדושה והטהורה שומעת זאת תיכף ומיד מתחילה להתרצות לילך לעולם הזה. וזהו שאמר דוד מלך ישראל (תהלים קיט, יח) 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך', **גל** הוא שלשים ושלש,

דכאשר מודיעים להנשמה משלושים ושלש תיכף מתחילה להתרצות לירד לעולם הזה, כדי לראות נפלאות מהתורה ולקיים המצוות.

ומודיעים לה עוד ואומרים: הוי יודעת שתוכלי לזכות יותר מזה – 'ואם נקבה תלד', דאיתא בספרים דנשמת דוד מלך ישראל היא שורש וראש של כל העולם כולו, ומקור נשמות ישראל, הגם שעיקר הוא השורש, וככל שיש לה שורש יותר חזק בהקדושה שנאצלה ממנה יכול להתפשט ממנה בעולם השפל יותר אורות עליונים, מכל מקום הוא עיקר גם כן כשאדם מחזק את עצמו בתוספת קדושה ופרישות בעולם התחתון. וראינו שיכול האדם לתעב נשמתו חלילה אף על פי שנחצבה ממקום קדוש, אלא שעיקר הוא התחזקות שלמטה, ועל ידי זה מתחזקת הקדושה שלמעלה.

וכתוב בספרים שנשמת דוד מלך ישראל מכונה בשם 'נקבה', וזה 'אם נקבה תלד', שמראים להנשמה הקדושה מה שיכולה לזכות בזה העולם, כמו נשמת דוד מלך ישראל שהוא השורש של נשמות ישראל, ומחזק ומיחד אלקותו ואדנותו אל נפשות ונשמות ישראל, וע"י זה נפרד הרע מהטוב ביותר, וזה 'וטמאה שבועיים' שנפרד יותר הרע מהקדושה. 'וששים יום וששת ימים תשב', בספר יצירה הנ"ל: מהם נולדו אבות ומאבות תולדות, וזה שמרומז כאן, מה שאמרתי שמחזק ומייחד נשמות ישראל וזה תולדות, וכשאבות הוא שלשים ושלש, ממילא אבות ותולדות הוא ששים ושש, כפול, וששים ושש גימטריא שם אדנ"י עם הכולל, שמרומז שיכול אדם לזכות לחזק וליחד אלקותו ואדנותו אצל הכללות.

וכיון שהנשמה הקדושה שומעת זאת מתרצה בשמחה לילך לעולם הזה לקיים רצון המלך ומצותיו ותורתו.

וגם זה רמוז בפסוק 'גל עיני ואביטה נפלאות' וגו', 'גל' הוא ל"ג, 'ואביטה' גם כן גימטריא ל"ג, בין הכל הוא ס"ו. ודוד המלך

ראה התחלת הפיוס שמרצים להנשמה הקדושה וסוף הפיוס שמראים לה למה שיכולה לזכות.

אך מכל מקום מחמת גודל הפחד אינה ממהרת כל כך, עד שבאות אצלה הנשמות ששייכות ונכללות בשרשה ומבקשות מאתה שתלך לעולם הזה לטובתם, ואז היא עושה בקשתם והולכת בשבילן.

וזה: 'לחלותך שלחוני מקהלות המוניך' (מוסף לר"ה), דצריך להבין מהו הלשון מקהלות לשון רבים, הא לא שלחו אותו אלא קהילה אחת שיתפלל עבורם. ועוד דהלשון 'שלחוני מקהלות' משמע כל הקהילה, הא פעמים שיש פושעים שאינם מרוצים שהצדיק יתפלל. ולפי מה שאמרנו יתיישב, שהנשמה אינה יוצאת להעולם עד שהנשמות הנכללות בשרשה מבקשות מאתה שתצא כדי לזכות אותן בפני המלך. וזה 'לחלותך', שאתפלל אליך, 'שלחוני' לזה העולם, ולכך כתיב מקהלות לשון רבים, שהנשמות שנכללות בהשורש הוא אין קץ ושיעור, ויכול להיות מכמה קהילות נכללות בהשורש הקדושה, והרשעים והפושעים שאינם מרוצים אינם בכלל קהילה, אבל הנשמות הקדושות הם נקראות עדת וקהל ה' ב"ה.

ולפי הנ"ל יובן מה דאיתא במדרש (ויק"ר יד, ב) ד"א אשה כי תזריע, הה"ד (איוב לו, ג) 'אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק'. וצריך להבין כוונת המדרש. והשתא מובן, שמבקש להנשמה בפיוסים ורצויים שתלך לזה העולם והיא אינה מסכמת, וזה 'אשא דעי למרחוק', ורחוק פירושו בתחילת העיבור שאינה מסכמת. 'ולפועלי אתן צדק' שאינה מרוצה לילך לעולם עד שאומרים לה שתקיים מצות ורצון המלך יתעלה שאז מתרצה תיכף. וזהו 'לפועלי' – שעשה אותי לפועל, שאעשה מצותיו, 'אתן צדק' – מרוצה אני תיכף לילך לזה העולם שנקרא בשם צדק.

(דבש השדה)

(**ויש** לדקדק בענין הכשר מקוה בכל החומרות ולצאת ידי כל הדיעות, כי הנשמה אינה רוצה לצאת ממקום קדוש וטהור להכנס למקום מגושם הוא העולם הזה, ותוכל למצוא עלילה כל דהוא ותאמר הלא המקוה פסולה לפי איזה מאן דאמר, ולכן יש לדקדק לעשות המקוה בהכשר לפי כל הדיעות).

החילוק ד'וילדה זכר' בלשון עבר ו'נקבה תלד' לשון עתיד

ועוד יש לפרש, דאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג מב, ב) למה כתיב 'וילדה זכר' לשון עבר 'ואם נקבה תלד' לשון עתיד. וז"ל: מה כי תזריע וילדה אמר רבי יוסי איתתא מן יומא דאיתעברא עד יומא דיולדת לית לה בפומא אלא ולד דילה אי להוי דכר, ועל דא 'אשה כי תזריע וילדה זכר', אבל אצל נקבה כתיב 'ואם נקבה תלד', מורה שלא היה כפי רצונה, לכך כתיב לשון עתיד.

ולפי הנראה הם דברים פשוטים, מכל מקום נרמזים בכאן דברים עליונים, שזה ידוע דישראל עלו במחשבה תחלה כמ"ש (ויק"ר לו, ד) 'בראשית ברא' – בשביל ישראל שנקראו ראשית, והמחשבה של המלך כאילו היא עשויה, ולכך בתורה ונ"ך כשצריך לכתוב בלשון עתיד כתיב בלשון עבר מחמת שדבר שהוא ברצון המלך לעשות הוא כאילו עשוי. וזה רק בדבר שהוא למעלה מן העולם, אבל דבר שהוא בתוך העולם אין שייך זה.

וכל הגאולות שהיו כבר היו בחינת נקבה, אבל הגאולה העתידה במהרה תהיה בחינת זכר, ולכך כתיב על הגאולות שעברו שירה ועל הגאולה העתידה שיר. ולכך כתיב 'וילדה זכר' לשון עבר שישראל והגאולה העתידה עלו במחשבה, אבל אח"כ כתיב 'ואם נקבה תלד' שהוא בתוך העולם לכך כתיב לשון עתיד. וזו כוונת המדרש: 'אשא דעי למרחוק' לשון עבר, 'ולפועלי' – דבר שהוא על ידי פעולה שהוא

בתוך העולם, 'אתן צדק' לשון עתיד. ולכך כתיב 'וילדה זכר' לשון עבר, 'ואם נקבה תלד', כנ"ל.

(דבש השדה - להגה"ח רבי דובריש שו"ב בק"ק ריישא ששמע בזמן שהסתופף בצל המהר"ש)

תורת אבות

מערכת

בעלזא

ליקוט מספר 'ילקוט ישר' על עניני מילה ונפש האדם

ליקוטי דברים על עניני וסגולות זש"ק ונשמת האדם על כל צורותיה ועניניה הרבים והמסתעף מתוך הספר ילקוט ישר – להרה"ק **רבי ישעיה שלום רוקח זצ"ל** מוויניטש וטורקא המסודר לפי ענינים וערכים על פי אותיות הא' ב' ובהרבה מהם נקט בליקוטי סודות התורה.

סדר היחס להרה"ק

רבי ישעיה שלום רוקח זי"ע

רבי ישעיה שלום מוויניטש וטורקא
זצוקללה"ה
בן
רבי אלטר אליעזר מירוסלב
בן
רבי נפתלי רוקח
חתן
רבי מרדכי יוסף שליסל
חתן
רבי אברהם יעקב סלמון
בן
הרך הנימול

ליקוט מספר ילקוט ישר על עניני מילה ונפש האדם

ליקוטי דברים על עניני וסגולות זש"ק ונשמת האדם על כל צורותיה ועניניה הרבים והמסתעף מתוך הספר ילקוט ישר – להרה"ק רבי ישעיה שלום רוקח זצ"ל מוויניטש וטורקא המסודר לפי ענינים וערכים על פי אותיות הא' ב' ובהרבה מהם נקט בליקוטי סודות התורה.

שמות המלאכים המביאים קול החיה היושבת על המשבר לפני הקב"ה

אָבְנָיִם. הוא סוד ד' מלאכים שבהיכל עצם השמים, ושמותם יהדניא"ל אהריא"ל גזורי"ה ברהיא"ל, והן ממונים לשמוע קול החיה בשעה שיושבת על המשבר, ומביאים קולה לפני הקב"ה. (עמק המלך שער עולם הבריאה פ' ט"ז). ובס' קהלת יעקב (ערך אבנים) נפל טעות בההעתקה, ושמות המלאכים הנ"ל נדפסו משובש, וגם נכתב שם ע"ח ש' הבריאה, והוא ג"כ טעות כי בע"ח לא נמצא שער הבריאה כי אם בס' עמק המלך, כנ"ל. והספר הזה אינו בידי. וכשהייתי בעיר טירקא נתוודע לי שיש שם זה הספר אצל ת"ח אחד, ושלחתי אליו, ובא האיש ההוא אלי והספר הנ"ל בידו ועיינתי בו והעתקתיו כראוי, ואז אמרתי להאיש ההוא אשר לדעתי נרמז בזה, כי הר"ת של הד' מלאכים הנ"ל הוא אותיות **אבג"י**, שהוא ר"ת **אנא בכח גדולת ימינך**, ואלו המלאכים מביאים קול החיה היושבת על המשבר לפני הקב"ה, ומבקשים מהשי"ת ואומרים לו **תתיר צרורה**, שהוא האשה היושבת על המשבר, לפתוח ממסגר אסיר ותלד בניקל, כי זה המפתח של החי' הוא רק בידו של הקב"ה ולא נמסר לשליח כנודוע ממאחז"ל במס' תענית (ב, א).

ובשעת כן כשאמרתי לו זאת, באה לפני אשה אחת במר נפש אשר בתה היא מקשה לילד, ושאלתי אותה על שמה של בתה

והשיבה לי ג'יטל ב'ת א'סתר יוטא, שהוא ממש כהר"ת א'ב'ג'י', ויהי הדבר ההוא לפלא גדולה בעינינו. ורשמתי זאת לזכרון, לדעת ולהאמין בהשגחה פרטיות מאת הבוב"ה ית"ש, המזמין דבר בעתו.

גוף ונפש דכללות ישראל ודצדיקי הדור

אדם. האות א' מורה על הנשמה, ד' על רוח, ם' על נפש. (ערה"כ בשם ס' נפוצות יהודה) ובס' תולדות בהקדמה איתא, גוף האדם אינו נקרא רק בשר האדם, ונפש רוח ונשמה שבתוכו הוא הנקרא אדם, ובפרשת שמות מביא כן בשם הזוה"ק, וכך הוא כללות האומה הישראלית הם הקומה של רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וצדיקי הדור הם הנשמה חיות כללות של הדור ההוא. וכן בכללות העולם יש ע' אומות וישראל הם הנשמה וחיות של כל העולם, וז"ש חז"ל (יבמות סא, א) אתם קרוים אדם ולא האומות העולם, כי המה העקרים, ומתרץ שם למה ישראל נקראו אדם והאומות העולם נקראו האדם, עייש"ב. ועיין ערך אהל, וערך עולה ויורד.

לקשר אותיות תורתו ותפילתו דעלמא תתאה אל הבינה הנקרא עלמא עילאה

אדם. במשנה במס' קידושין (פ, ב), מתיחד אדם עם אמו ועם בתו בקירוב בשר, פירוש מתיחד אדם שהוא דוגמת ז"א (זעיר אנפין) הנקרא **אדם** גימטריא **מ"ה**, לקשר אותיות תורתו ותפלתו, כי האותיות הם מלכות הנקרא בתו, עלמא תתאה, לקשר על ידי הבינה שלו שמבין לקשר האותיות במחשבתו אל הבינה הנקרא עלמא עילאה שהוא אמו, שמתיחד עמהם בקירוב בשר רצ"ל בלי שום מחשבה זרה רק שיהי' אחד באחד יגשו, כי **אהבה** בגיטריא **אחד**, וז"ש כי חולת **אהבה** אני. (תולדות פ' ויגש).

כח להחיות מתים

אליהו ואלישע. מצינו בשניהם שהחיו את המתים, ואפשר לרמז אשר **אליהו** עם **אלישע** מספרם **תס"ג** כמספר **נשמה** עם **חיים**. שהוא סוד הכתוב (בראשית ב, ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים', לכך היה בכוחם להחיות מתים ולהפיח באפם נשמת רוח חיים. ומלת **חי** הוא הר"ת יונה **ח**בקוק, שהמה הילדים שהחיו אליהו ואלישע, כנודע. ועיין על כל אחד ואחד בערכו.

ענין סגר את רחמה

אלקנה וחנה. אלקנה הוא בחינת אבא, **וחנה** מספרה שם **ס"ג** סוד אימא עילאה הנקראת **חנה**, כי שם ס"ג הוא בבינה, וז"ש (שמואל א א, ה) 'ואת **חנה** אהב ויהו"ה סגר את רחמה', כי הוי"ה שהוא ז"א סגר את רחמה, ורצונו לומר כי היא נכללת ונעלמה בתוכו, ואינו יכול להזדווג עמה, אבל מסתלקת למעלה ושם היא מזדווגת. וזה סוד הכתוב (שם פסוק ג) 'ועלה האיש ההוא מעירו' וכו'. (שרף פרי עץ חיים, שער החנוכה בסוף פרק א'. ועי' ערך חנוכה מש"כ שם).

סגולה להמשכת נשמות קדושות

אם על בנים. המחשבה נקראת אם, והתולדה והמעשה נקראין בנים, ולכך התפלל יעקב אבינו ע"ה שלא ישארו בגלות זה של היצר הרע שהוא תחלת המחשבה הנקראת אם, ויוציא תולדות ח"ו עם מחשבת היצה"ר. וז"ש (בראשית לב, יב) 'והכני אם על בנים'. רק שיהיה התולדה והמעשה מצד ימין אחר שיפנה משמאל לימין. (שם פ' וישלח ועי' ערך אדם אות ד').

עולם שנה נפש

ברית. תורה נקראת ברית, ושבת נקראת ברית, וישראל נקראו ברית, והוא סוד עולם שנה נפש, המכונים בתואר מחשבה דיבור

מעשה. היינו תורה הוא בחינת עולם, והוא תואר דיבור ובחינת קול. ושבת בחינת שנה, והוא תואר מחשבה [בגימטריא שנ"ה], וישראל הוא סוד נפש, והוא תואר מעשה. (ספר תולדות בהקדמה באריכות).

המשכת שלום על ידי הברית

ברית. נקרא שלום, ועל ידו נשפע הברכה, וז"ש ה' יברך את עמו בשלום, שנקרא צדיק יסוד עולם. (שם). ונ"ל לומר דכוונתו הקדושה הוא, אשר תיבת **ברית** עם **ישרא"ל** הוא ממש מספר הכתוב **ה' יברך את עמו בשלום.** וגם ישנו בזה הכתוב אתוון ברי"ת וגם אתוון ישרא"ל, ועל ידי זה 'על ישראל שלום', והבן.

גוף ונשמה רומז לעבודת התפילה

גוף ונשמה. המעשה נקרא גוף, והכוונה והמחשבה נקרא נשמה, והעבודה שהוא תפילה מרגלא בפומי דאינשי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה. (ס' תולדות סוף פ' פקודי), ועיין ערך נשמה אות א', ואות ג', ואות ד', ועי' בערכי חומר וצורה באריכות.

הגוף שהיה מצטער תמיד בעבודת קונו הוא יקום בתחיית המתים

גוף ונשמה. הגוף והמעשה נקרא יצחק, כדאיתא במדרש הנעלם שאותו הגוף שהיה מצטער תמיד בעבודת קונו הוא יקום בתחיית המתים ואז ישמח ד' במעשיו, וזה יצחק. והנשמה שהוא המחשבה נקרא אברהם. ובזה יובן הכתוב (בראשית כה, יט) 'אלה תולדת יצחק' כי עיקר תולדות שהם המעשים טובים הוא מצד הגוף הנקרא יצחק, וראוי שיהיה 'בן אברהם', שיצרף המעשים עם המחשבה שנאמר 'בן אברהם', ואז 'אברהם הוליד את יצחק', שישמח במעשיו, שעל שם זה נקרא יצחק לשון עתיד. (ס' תולדות בהשמטה בסוף פ' פקודי עיי"ש).

הנשמה הוא הצדיק והגוף הוא הרשע

גוף ונשמה. כשם שאי אפשר לפירי בלא קליפה כך אי אפשר לעולם שיהיו צדיקים בלא רשעים, דהנשמה הוא הצדיק והגוף הוא הרשע, ושניהם יחד הוא פרצוף אחד קומה שלימה, ואשרי להצדיקים שעושין מהגוף נשמה על ידי שמחזירין את הרשעים למוטב, וטוב לרשעים שעל ידי זה נעשים מהגוף נשמה, ואוי להם לרשעים שעושין מהנשמה גוף, שאינם מניחין להצדיקים ג"כ שישארו בעבודת השם, ולא די שאינם נכנעין להם אלא שהמה חוטאין ומחטיאין, אוי להם שגמלו לנפשם רעה שעל ידי זה אין מספיקים בידם לעשות תשובה. (תולדת פ' שמיני) עיי"ש. ועי' עוד בערכי חומר וצורה, וערך כהן ובגדי כהונה, וערך אדם אות א' ואות יו"ד, וערך קבלה אות ב', וערך תמר.

גלגול נשמות הצדיקים והרשעים

גלגול. יש סימנים לידע איזה איש נתגלגל בפעם הראשון או פעם שני או פעם השלישי, ואם לא ניתתקן גם בפעם השלישי שוב אין לו תקנה ונקרא פושעי ישראל, וערב רב, אבל הנשמה של הצדיק יכולה להתגלגל אפילו עד ששים דורות, (ילקוט חדש ערך נשמות אות טו בשם הזוה"ק). ובזוה"ק פרשת משפטים איתא סתם דהנשמה מתגלגלת רק שלש פעמים כלשון הכתוב (איוב לג, כט) 'הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר', עיי"ש. ואפשר לתרץ דבשביל תיקון העוונות של האדם אזי מתגלגלת רק שלש פעמים, אבל להוסיף שלימות אזי ביכולת הנשמה לבוא לזה העולם אפילו מאה פעמים, כדאיתא בכתבי האריז"ל בספר הגלגולים, רק שאז לא נקרא גלגול רק עיבור נשמה, וזה אינו דוקא משעת הלידה רק כשהצדיק עושה מצוה רבה שהתנהג בה איזה צדיק קדמון, אזי מתעבר בו נשמת הצדיק הקדמון לסייע לו, כמו שמצינו

בפנחס שנתעברו בו נשמות נדב ואביהוא, וכדומה. וגם יש ביכולת כמה נשמות צדיקים יחד להתעבר באיש אחד, כמבואר בכהאריז"ל. ולהנ"ל, בהזוה"ק דהגלגול נרמז בקרא 'פעמים שלש עם גבר', לכן אפשר לומר דהתיבות 'שלש עם גבר' רומזין על הגלגול של השלשה עבירות החמורות יותר, שהם עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, וזה נרמז בהר"ת **ש**לש **ע**ם **ג**בר, שהוא ר"ת **ש**לש **ע**בירות **ג**דולות, והוא הר"ת של **ע**בודה זרה **ג**ילוי עריות **ש**פיכות דמים, והוא רמז נכון. ואפשר לרמז עוד דאלו התיבות **פעמים שלש עם גבר** המה מספר ג' פעמים **נשמה**, המתגלגלת שלש פעמים. כנ"ל.

ב' מיני זווגים

זווג. ענין ב' מיני זווגים הנ"ל, א' זווג תדיר שהוא סוד תרין ריעין דלא מתפרשין, ומשם נקרא משה בשם רעיא מהימנא קדישא, ומשם הם המצות מעשיות, וזווג ב' שאינו תדיר, והוא בסוד הדיבור תורה ומצות, (שם פ' יתרו עיי"ש).

זווג ראשון וזווג שני

זווג. ענין זווג ראשון וזווג שני, היינו כשהאדם בא בתחלה להעולם, ובן זוגו באה גם כן מתחלה להעולם, זה הוא זווג ראשון, ואותו הזווג נעשה בקל בשעה וברגע אחד בלא קטטה כלל, אך כאשר יתגלגלו ואחר כך נושאין זה את זו שנית, זהו זווג שני, והוא בא על ידי קטטה גדולה וכו'. ולפ"ז יכול להיות זווג שני אפילו בבחור שנושא בתולה וכו', (ס' הכוונות ד' נ"ה ע"ב בשם רע"מ פ' פנחס, עייש"ב).

סוד ברכת שהזווג יעלה יפה

זווג. טעם המנהג שמברכין לחתן וכלה שווגם יעלה **יפה**. אמר אא"ז הקדוש המפורסים בצדקתו וחכמתו מורו"ר מהר"ן מראפשיץ

זצ"ל (זרע קודש פרשת וירא ד"ה וירא), כי עתה הוא היחוד השמות הקדושים **הוי"ה אדנ"י** שמספרם **צ"א** ולעתיד לבוא יהיה היחוד **יהי"ה אדנ"י**, ואז יעלה הזווג מספר **יפה**, בסוד הכתוב (זכריה יד, ט) 'ביום ההוא **יהיה** ד' אחד ושמו אחד', ודפח"ח. ואולי כוונתו הקדושה הוא דלעתיד לבוא יתעלו אותיות ו"ה הנקראים בן ובת למקורן לאותיות י"ה הנקרא אבא ואמא, ואז יהי"ה ד' אחד ושמו אחד, ב"ב.

להיזהר מקללת אשה

זכר ונקבה. זכר בגימטריא **ברכה**, **נקיבה** בגימטריא **בקללה**, (בעל הטורים פרשת בראשית), ובמדרש פנחס איתא **זכר** בגימטריא **ברכה**, **ונקבה** הוא מלשון '**ונוקב** שם' (ויקרא כד, טז), שהוא לשון קללה, ע"כ כאשר הזכר שהוא בחינת ברכה מקלל את הנקבה אין בכך כלום, אבל להיפך לא טוב, עכלה"ק.

פנימיות וחיצוניות התורה

זכר ונקבה. הוא דוגמת הגוף והנשמה, לבושי התורה הוא דוגמת הגוף המלביש להנשמה בבחינת נקבה, בסוד הכתוב (ירמיה לא, כא) 'נקבה תסובב גבר', אבל פנימיות התורה הוא הנשמה בחינת דכר, ושניהם כאחד טובים, ואז יש להם קיום, (תולדת פ' תזריע, ועי' ערך קבלה, וערך בן ובת).

שייכות ברית מילה לתורה

ח'. אות ח' מרמז על המילה שנתנה בשמיני שהוא ח', והוא ברית מילה, ואות ת' מרמז על תורה, והוא ברית התורה. ולכך צורת אות ח' וצורת אות ת' דומין זה לזה. ואלמלא לא זכינו לברית המילה לא זכינו לברית התורה, והסימן לזה '**על פי** הדבר**ים**

האל**ה**' ס"ת **מילה**, 'כרתי אתך ברית' (שמות לד, כז). ולכך מצינו באברהם שהוא היה ראשון למילה, כתיב בו (בראשית כג, ג) 'וידבר אל בני **חת** לאמר', ואין לאמר אלא מילה, שנאמר (תהלים קיט, קסב) 'שש אנכי על אמרתיך', (ס' יסוד יצחק).

ואפשר לרמז בזה אשר תיבות **או"ת ברי"ת** הוא אותיות **תא"ו רבת"י** לרמז לרבות האות ת' של תורה, ומספר **תורה** עם **מילה** בגימטריא **נשמה** עם **צורה**, דעל ידי מצות מילה זוכה להשלים הצורה, ועל ידי זה יזכה לתורה. וגם **אות ברית** עם **מילה** הוא מספר **נשמת שדי**, דעל ידי מצות מילה הוא זוכה לתיקון הנשמה. וכן עולה אות **ח"ת** עם **תורה** עם **מילה** מספר **נשמת שדי**, ואות **ח"ת** עם **תורה** בגימטריא **אות ברית**. והבינהו.

שם שמסר יעקב אבינו לרחל

יעקב ורחל. איתא במקובלים דהשם שמסר יעקב אבינו ע"ה לרחל הוא השם הדעת, שהוא אהו"ה מלא, דמלא כזה אל"ף למ"ד פ"א, ה"י יו"ד, וא"ו אל"ף וא"ו, ה"י יו"ד, והוא הסימנים שמסר לה. ונ"ל לרמז בזה רמז נפלא, דהנה זה השם הנ"ל מספרו תע"ג, וכן הוא מספר תיבות **ויגד יעקב לרחל** (בראשית כט, יב), לרמז דאז מסר לה הסימנים שהוא השם הנ"ל. והן הוא מספר היחוד **יראה** עם **נורא**, כי רחל היא בחינת דינא דמלכותא תתאה, דינא רפיא בחינת **יראה**, ויעקב הוא בחינת ת"ת סוד **נורא**, שנתיחדו אז. ועיין ערך יראה ונורא, ותבין היטב.

המתקת דינא קשיא ע"י זווג יעקב

יראה ונורא. יש יחוד למעלה, יראה עם נורא, כמבואר כמה פעמים כן בס' תולדות בפ' ויצא, ובפ' וישב. וכוונתו הקדושה

מבואר במאמריו, כי יראה הוא בחינת דינא רפיא, שהוא מדת מלכות. ובחינת גבורה הוא מדת דינא קשיא, סוד שם אלקי"ם. ובחינת נורא הוא בחינת ת"ת, מדת יעקב הממתיק מתחלה לדינא רפיא, והוא הנקרא יחד יראה עם נורא. ועל ידי זה יכולין אחר כך להמתיק גם דינא קשיא שהוא מדת אלקי"ם, והוא הנרמז בקרא (בראשית כח, יז) 'ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה', והמתיק דינא רפיא. ואח"כ שוב חזר ואמר 'אין זה כי אם בית אלקים' להמתיק גם דינא קשיא, והבינהו. ועיין ערך יעקב ורחל.

נפשות הנפלים

נפל. אי' בספר יין המשומר (ד' כ"ז ע"א) בשם האריז"ל, וז"ל, דע כי הנפשות שנפסדו במיעי האשה הם רזא דגלגולא, שמתגלגלים בעונותיהם בעולם הזה למות מיתה אחרת. דהיינו אם הנפש חייבת סקילה, האשה נופלת ומפלת הולד. ואם אכל דבר איסור, האשה הזאת מריחה ריח אחד ומתאוה לו ואי אפשר להביאה לה ועל ידי זה מפלת הילד. ואם בשביל חילול שבתות ויו"ט, היא מפלת על ידי מלאכה. ואם בשביל ביאה אסורה יפלו מחמת תשמיש כמאחז"ל במ' נדה פ"ג המשמש מטתו בליל צ' כאלו שופך דמים מפני שממית הולד במיעי אמו. וכן כיוצא באלו הדרכים, עכלה"ק.

תפילה

נפש. התפלה נקראת נפש, כנודע, (תולדות פ' נח).

ה' חלקי הנפש

נפש. מובא בכתי"ק פ' בראשית מכ"ק אא"ז זצ"ל מבעלזא. מה ששמע מפי מורו ורבו הקדוש מלובלין זצ"ל טעמים על על ה' חלקי הנפש למה הוא נקרא כך, ואמר הנפש הוא לשון וינפש

לשון מנוחה, דהאיש ישראל צריך שלא יתן לעצמו מנוחה רק לילך ממדרגה למדרגה, אבל מי שהוא רק בבחינת נפש זה יש לו מנוחה, לכך נקרא בשם נפש. ועל בחינת חיה אמר דכמו שהחיה אין לה מנוחה שרודפת תמיד ממקום למקום, כך זה הולך תמיד ממדרגה למדרגה בכל האפשרות, עכלה"ק. ועיין ערך נרנח"י.

תיקון מדת היסוד

נקי כפים. איתא בסידור ר' שבתי הכוונה ביום א'. נקי כפים, מזרע לבטלה. ולכאורה הוא מחוסר הבנה. לכך נ"ל פירושו דהתיבות **נקי כפים** מספרם **ש"י** הרומז על חטא שכבת זרע לבטלה. וכן הוא מספר יסו"ד עם השם יג"ל פז"ק, שהוא לרמז על תיקון מדת צדיק יסוד עולם, והבן.

האבות רומזים לה' חלקי הנשמה

נרנח"י. הוא ה' חלקי הנשמה, חלק הנפש הוא מדת מלכות סוד אות ה' אחרונה והוא מדרגת דוד המלך ע"ה. חלק הרוח בחינת ת"ת, לזה זכה יעקב לחלקו, סוד אות ו' דהוי"ה. חלק הנשמה סוד אות ה' ראשונה, לזה זכה יצחק. חלק חיה סוד יו"ד דהוי' לזה זכה משה בשעת מתן תורה. וחלק יחידה סוד קוצו של יו"ד, לזה יזכה משיח צדקנו, (עשרה מאמרות). ועיין בספר קהלת יעקב ערך יצחק. ובס' יונת אלם מהרמ"ע ז"ל פ' ט"ו איתא באופן אחר ממה שכתב בספרו הנ"ל, וז"ל, אברהם שורש הנפש לכל ישראל, יצחק שורש הרוח, יעקב שורש הנשמה וכו', עייש"ב.

מועדים זמן כניסת ה' חלקי הנשמה

נרנח"י. ה' פרצופים לנשמה נרנח"י. והם נגד ה' פרצופים של ד' אותיות הוי' ב"ה וקוצו של יו"ד. ובאים להאדם באלו הזמנים,

בחול המועד ובמוסף של ראש חודש בא לו חלק הנפש. ביו"ט בא לו חלק הרוח. ביום הכיפורים בא לו חלק הנשמה. בשבת בא לו נשמה יתירה שהוא סוד חיה. בעוה"ב זוכה ליחידה. ולזה החלק הנקרא יחידה לא זכה בר נש כי אם אדם הראשון קודם החטא. וזה סוד 'הן האדם היה **כאחד** ממנו' (בראשית ג, כב). ולא זכה אליו שום אדם כי אם משה כשקם על טורא דסיני דאתמר ביה (תהלים סח, יט) 'לקחת מתנות באדם'. ובשעת העגל נטלו ממנו ולא זכה כי אם לחיה, וז"ש 'ויהי האד**ם** לנפ**ש** חי**ה**' (בראשית ב, ז) הסו"ת **משה** (ילקוט ראובני פרשת בראשית אות שצב בשם זבחי שלמים).

ברכת החתן זכר למקדש

נשואין. בשבת שאחר הנשואין הולכין למקום החתן לברכו בברכת מזל טוב. והוא זכר למקדש, כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק י"ז כשבנה שלמה בית המקדש, בנה שני שערים אחת לחתנים וכו', והיו ישראל הולכים בשבתות ויושבין בין שני שערים הללו, והנכנס בשער החתנים היו יודעים שהוא חתן והיו אומרים לו השוכן בבית הזה ישמחך בבנים ובבנות וכו', משחרב בית המקדש התקינו שיהיו חתנים וכו' הולכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ואנשי המקום רואין את החתן ושמחין עמו וכו', עייש"ב, ועי' עוד ערך חופה וערך חתן.

הזמנת ההורים מגן עדן לשמחת הצאצאים

נשואין. מנהג בני ישראל כשהחתן או הכלה המה יתומים ח"ו, אז הולכין לפני הנשואין לבית החיים להזמין את אבותיהם לשמחת צאצאיהם. ומקור המנהג מובא בזוה"ק ברע"מ פ' פנחס (ח"ג ריט, ב) וז"ל, אמר קוב"ה אנא ושכינתי שותפותא לנשמתא ואבוי ואימיה שותפותא דגופא וכו', מה עביד קוב"ה אעקור לאבוי ולאימיה

מגנתא דעדן ואייתי להו עמיה למהוי עמיה בחדוה דבנוי וכו', עייש"ב.

נשמתא דאברהם

נשמה. הנשמה נק' אברם, אב לרוח. ורם לגוף, (תולדות פ' ויגש בשם הזוה"ק ועי' ערך נרנח"י).

שימו לב אל הנשמה

נשמה. הנשמה שבמוח נק' מלך. (תולדות פ' ויגש). ואפשר לומר דמהאי טעמא גם הלב נק' מלך. וז"ש הפייטן שימו ל"ב אל הנשמה. ולכן כתיב אצל הרשעים (תהלים יז, י) 'חלבמו סגרו פימו'. דמלת **חלבמו** הוא אתוון **לב מוח**, שהוא ההיפך מהצדיקים אשר **לבם** ברשותו, **ומוחו** ודעתו לעשות רצון קונו, אבל הרשעים הם ברשות לבם (בר"ר לד, י), ולכך 'חלבמו סגרו פימו דברו בגאות', כי הדבור הולך אחר המחשבה.

הנשמה נקראת אדם

נשמה. הגוף נקרא בשר אדם, והנשמה מלגאו נקרא בשם תואר אדם, (תולדות פ' שמות בשם הזוה"ק).

שם האדם הוא תפיסת הנשמה

נשמה. כמו שתפיסת הגוף הוא בגשמי שאוחז בגופו, כן תפיסת הנשמה הוא ע"י קריאת שמו. גם בישן ניער משנתו בקראו בשמו. וכמו שהוא בפרטות אדם אחד גוף ונשמה, כך בכלליות יש גוף ונשמה, המוני עם הנקראים יעקב נקראים גוף, ושלומי אמוני ישראל הנקראים בתואר ישראל המה הנשמה, וזה נקרא איש וביתו, להשפיע זה לזה כמו זכר לנקבה, (שם).

מי יכול ללמד זכות על עם ישראל

נשמה. השם י"ה הוא בחינת נשמה דרגא דמשה, דמי שהוא במדרגת נשמה אי אפשר לו ללמוד כל כך זכות על ישראל לומר שהם בשר ודם ואי אפשר להשמר כל כך מהחטא לפי שהיצר הרע הוא גדול מאוד עד שכביכול אומר 'ואשר הריעותי' על בריאת היצר הרע, כי כיון שהוא במדריגת נשמה שמשתוקקת תמיד לבוראה ותמיד חבוקה דבוקה, נדמה לו שאין יצר הרע כלל בעולם, ומהראוי להיות תמיד רק דבוק בו ית"ש וכו'.

אבל מי שהוא עדיין במדריגת רוח ויש לו מלחמות היצר, הוא עדיין יודע איך המלחמה גדולה מאוד וביכלתו להמשיך רחמים. וזה שביקש משה 'יפקוד ה' אלקי הרוחות' וכו' (במדבר כז, טז). והשיב לו ית"ש (שם פסוק יח) 'קח את יהושע איש אשר **רוח** בו'. (זרע קודש פ' פנחס).

אדם הראשון מהיכן נוצר

נשמה. כשברא הקב"ה את האדם צבר את עפרו מארבע רוחות העולם, ועשה עצמותיו ממקום בית המקדש שלמטה, והמשיך לו נשמה מביהמ"ק שלמעלה, (ילקוט חדש ערך בריאות עולם והאדם סי' יח בשם הזוה"ק). ובמס' סנהדרין (לח, ב) איתא, אדם הראשון גופו מבבל וראשו מארץ ישראל ואבריו משאר ארצות, עגבותיו א"ר אחא מאקרא דאגמא. עיין פירש"י ז"ל.

צורת אות ע' כרמז לחיי האדם

ע'. הנה שנות חיי האדם הוא ע' שנים. ואפשר לומר בזה כי צורת האות ע' הוא מורכב מג' ווי"ן, וג' ווי"ן בגימטריא **חי**, לרמז על חיי האדם. אמנם תראה אשר ב' ווי"ן עומדים כשני קוין ואות

ו' השלישי הוא מושכב. ולדעתי נרמז בזה על ב' חלקי חיי האדם המה ימי עליה וימי עמידה, לכן המה עומדים נצבים, ואות ו' המושכב הוא רומז לימי הירידה, של גמר חיי האדם. ויתכן לומר דלכך אמרו חז"ל במס' נדרים (סד, ב) דהסומא חשוב כמת, והטעם בזה כפי הנ"ל כי העין רומז על חיי האדם, והסומא שאין לו עי"ן לכך הוא חשוב כמת, ולכך הוא פטור ממצות ראיה ברגל, אפילו אם הוא חסר עי"ן אחת.

ולעתיד לבוא יתרפאו כל בעלי מומין כמו שהיה במתן תורה 'וכל העם רואים את הקולות' (שמות כ, טו), וישמיענו ברחמיו לעיני כל חי לאמר הן גאלתי אתכם אחרית כראשית.

רמזים נוספים באות ע'

אות ע'. הנה ב' נוני"ן הפוכין המה דוגמת ב' עפעפי עינא, ואחר האות נ' הוא אות ם', דשני עפעפי עינא כשנסגרים הם צורת אות ם'. ואחר כך הוא אות ע' הרומז שמשם יוצא ההשגחה מעינ"א פקיחא, ונפתחים ב' עפעפי עינא ואינם נסגרים, בסוד עינא דלא נאים תדיר.

ועיני הדגים שג"כ עיניהם פקוחות תמיד, רומזים על עינא פקיחא הנ"ל דלית להו גבינין. ולכן על 'דגי הים' (בראשית ט, ב) התרגום נוני ימא, (זרע קודש פ' בהעלותך. ועי' ערך נו"ן סי' ג').

ואני רמזתי בזה שהוא סוד מאחז"ל (נדרים נד, ב) נונא סמא לעינא, והבן. ועי' ערך ארון אות א' ב' ג' ובערך סמ"ך אות ה'.

הענין באמירת אנא מזרעא דיוסף קאתינא

עין רע. בא מצד הרע כת של עשו הרשע, שבא לקראת יעקב וארבע מאות איש עמו, שהוא מספר **עין רע.** ונתבטל על ידי יעקב

אבינו ע"ה שהיה חי קמ"ז שנים מספר **טוב עין**. ואפשר לומר דזה נרמז בקרא (דברים לג, כח) 'וישכן ישראל בטח בדד **עין** יעקב'. ונתבטל על ידי יוסף הצדיק שעליו נאמר (בראשית מט, כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי **עין**'. ולכך אמרו חז"ל (ברכות כ, א) לומר אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא בהו עינא בישא.

יסתכל למעלה כסגולה שלא ליתן עין הרע לתינוק

עין הרע. איתא בספר זרע קודש פ' ויצא, וז"ל, שמעתי בילדותי סגולה מפי האומרים דמי שרוצה שלא ליתן עין הרע לתינוק, יסתכל למעלה.

ולדעתי אפשר אמר זאת איזה צדיק בחכמתו, כי העין הרע באה מזה כאשר אדם רואה איזה דבר נאה או איזה גדולה בממון או בבנים או בגבורה או בכל מעלה, והוא מתמיה מאוד על מעלתו של זה, אף על פי שהוא מתמיה באהבה זה לזה, אף על פי כן גורם רעה בזה שמתמיה, על שהוא מפריד הדבר משורשו. כי אלו היה הרואה חכם ודבוק בהשי"ת לא היה מתמיה כלל, כי מה שייך לתמוה על מדת תפארתו של השי"ת כביכול וכו', רק צריך לישא למרום עיניו, ובזה מקשר הדברים לשרשו.

וזהו עין טובה ולא עין הרע וכו'. וצריך להודות ולהלל להשי"ת על כל הטובה שמתפשט בזה העולם וכו' וכו', עיי"ש עוד באריכות.

עיני האדם

עינים. שתי העינים שבאדם הם דוגמת שני העמודים של בית המקדש של שלמה ששמם יכין ובועז, והם כנגד שמש וירח, (ילקוט חדש ע' בריאת העולם והאדם).

פדיון הבן

פדיון הבן. עיין סודו וענינו בס' תולדות סוף פרשת בא.

ה' סלעים דפדיון הבן ממתיקים הגבורות

פדיון הבן. נ"ל לבאר ענינו ע"פ סוד, כי הבכורים הם בבחינת גבורה, ולכך נכנסו הלווים תחתיהן שהם גם כן בחינת גבורה כנודע. וכן מלת **לוים** מספרו **אלהי"ם**. והנה **בן בכור** מספרו **פ"ר**, ורומז על פ"ר דינים, שהם מספר ה' אותיות מנצפ"ך, והמתקתן הוא על ידי אותיות סל"ע המפרידין בין אותיות מנצפ"ך וממתיקן, כדאיתא בס' ברכ"ע שהוא סוד הכתוב (שמות טו, כה) 'ויורהו ה' **עץ**' שהוא מנין **סלע**, 'וימתקו המים' סוד המיתוק, עייש"ב.

לכך מה נאה לומר דלזה פודין ל**בן בכור** שמספרו **פ"ר** בפדיון ה' סלעים דייקא. לפי שאתוון סל"ע המה מפרידין בין אתוון מנצפ"ך כנ"ל, לכך על ידי ה' סלעים ממתיקין לה' גבורות של ה' אותיות מנצפ"ך, והבינהו.

סוד הענין של פ"ד תעניות בסעודת פדיון הבן

פדיון הבן. מה שהעולם אומרים שהנהנה מסעודת פדיון הבן נחשב לפ"ד תעניתים, לא מצאתי שום דבר ברור מזה בספרים.

ואולי יש סמך למאמרם, על כי יעקב אבינו ע"ה היה בן פ"ד שנים כשנשא אשה, ועל בן בכורו שהוא ראובן אמר 'כוחי וראשית אוני' שלא פגם מימיו ח"ו. ועל ידי ראובן שהציל את יוסף באומרו 'אל תשפכו דם' נתהוה הסיבה שירד יוסף למצרים, ומשך לשם גם ליעקב, ושניהם לקטו הנצוצות הקדושים שנפלו לערוות מצרים, ובזכותם נהרגו בכור"י מצרים, שזה היה מכה האחרונה שנגאלו על ידי זה, לכן לזה חשוב סעודת פדיון הבן לפ"ד תעניתים כמנין שנות יעקב כשנשא אשה, כן נ"ל בדרך אפשר.

ופעם אחת הייתי אצל הרה"ק המפורסים משינאווא זצ"ל, ונזדמן כך שהיה אצלו סעודת פדיון הבן מאחד מנכדיו, ושאל לכל המסובין שם אולי יש אחד שראה באיזה ספר הטעם מה שאומרים העולם שסעודה זו נחשב לפ"ד תעניתים.

ואז אמרתי לפניו דיבורים הנ"ל, והדיבורים נשאו חן בעיניו, ושאל אותי אם ראיתי זאת באיזה ספר. ואמרתי לו כשמדומה לי שראיתי מעט מזה בשם החיד"א זצ"ל והיה לו למשיבת נפש.

ואפשר לומר עוד דיש רמז מזה בהכתוב (שמות ח, יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך'. מלת פד"ת כתיב חסר וא"ו, והוא הר"ת פ"ד תעניתים, ונגאלו משם הגופים והנשמות אשר מספר **גוף נשמה** עולין כמספר **פדת**, והבן.

שמות קודש כסגולה ללידה קלה

פועה. פירש"י ז"ל פועה זו מרים, על שם שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה. וכן פירש"י ז"ל במס' סוטה (יא, ב) שהיתה פועה לולד, משעשעת אותו כדרך שמשחקים לתינוקת בדברים ערבים לשעשעו.

אבל בתוס' (שם) איתא, שהיתה פועה לולד, פירש רבינו חננאל לוחשת לחישה ויוצא הוולד כמו שעושין אלו עכשיו באזני האשה, עכ"ל התוס'.

ובאמת יש גירסא כזה בגמ' שהיתה פועה ומוציאה את הולד. ומזה נראה שהוא על דרך סגולה על ידי לחש.

ועי' בס' דעת זקנים מבעלי התוס', שכתב ד"א שפועה לוולד בבטן וקוראת לו צ"א והוא יוצא, עכ"ל. והמעיין בספרים יראה שיש בזה רמז נפלא, כי כן איתא בספרי המקובלים סגולה להאשה

המקשה לילד ללחוש באזנה הפסוק 'וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר **צא** אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא', ויאמר הפסוק צ"א פעמים, ואח"כ ילחוש באזנה השמאלית ג' פעמים צ"א צ"א צ"א, ומיד תלד.

ויש ספרים שכתבו לכוין התרגום של צ"א הוא פו"ק, ויש לו ששה צירופים פו"ק פק"ו קפ"ן קו"פ וק"פ ופ"ק, המסוגלים ללידה.

ועתה ראה שזה נרמז בדברים הקדושים של רבינו חננאל ובדעת זקנים מבעלי התוס', שכתבו שפועה לילד בבטן וקוראת לו צ"א והוא יצא.

ובספר אביעה חידות איתא ללחוש באוזנה אותיות פ"א וא"ו עי"ן ה"א, וכן הוא בס' רפואה וחיים ללחוש באזנה אותיות פוע"ה. וכל זה נרמז בדברים הקדושים של הבעלי תוס' זלה"ה.

מתנת הפריה ורביה לישראל משר ישמעאל

פריה ורביה. בשעת מתן תורה נתן השר של ישמעאל מתנה לישראל שיפרו וירבו, (ילקוט חדש ערך לוחות אות לא בשם הזוה"ק עייש"ב).

על ידי תיקון אות ברית מילה באה עושר וכבוד

פרנסה. ידוע דעל ידי חטא הידוע העולה ש"י מקלקלין חלילה הפרנסה, בסוד מאמרם ז"ל (עי' פסחים קיא, ב) המפרר פירורין שרא דעניותא רדוף אבתריה. על ידי תיקון אות ברית מילה באה עושר וכבוד, בסוד מאמרם (בבא מציעא נט, א) אוקירו לנשייכו ותיעתרו, ולזה תראה אשר מספר **מילה** עם מספר **ש"י** ביחד עולין מספר **פרנסה**, והבן ענינו בקצרה.

כל חודש בשנה מכוון לאבר שבגוף האדם

פרצוף. העולם בכלל נקרא פרצוף, והמוני עם הם רגלי הפרצוף. וזה שאמר משה רבינו ע"ה (במדבר יא, כא) 'שש מאות אלף רגלי העם', והתלמידי חכמים הם הראש, והצדיקים המה עיני העדה, וכולם ביחד המה קומה שלימה פרצוף אדם אחד, (תולדות פ' ויצא, בענין הסולם שראה יעקב אע"ה). ויש לומר שהוא סוד עולם שנה נפש, דהאיברים הנמצאים בנפש האדם נמצאים בכלל העולם, כנ"ל. וכן נמצאים בשנה, כי כל חודש מכוון לנגד איזה אבר שבנפש האדם כדאיתא בס' יצירה משנה וא"ו.

נס המילה בימי היוונים מכח מתתיהו בן יוחנן

שבת מילה חודש. שרצו היונים לבטלם ח"ו, נ"ל לרמז שנעשה הנס **בימי מתתיהו בן יוחנן**, שהוא עולה ממש כמספר **שבת מילה חדש**, והבן.

אכילת מצווה מענגת גם הגוף וגם הנשמה

שמחה. איתא בס' תולדות פרשת וארא בשם ס' עוללות אפרים, שיש שמחה לנפש ולא לגוף, ויש שמחה לגוף ולא לנפש, ויש זמן שמחה לגוף ולנפש והוא המובחר. דהנפש המשכלת אינה שמחה באכילה ושתיה, ובשעת הלימוד והתפלה שהוא מזון הנפש אין הגוף שמח בו, כי אם באכילת מצווה אכילת שלמים בחג אז שניהם מתענגים וכו', וכן בעונג שבת שניהם מתענגים בו, ולכך כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים שהוא שמחת הגוף והנפש יחד בלי מעיק ומצר, עייש"ב. ובזה נ"ל לרמז דמלת **שמחה** בגימטריא **שנ"ג** והוא ר"ת **ש**מחה **נ**פש **ג**וף, וכן הוא ר"ת **ש**למים **נ**פש **ג**וף, ורומז על הנ"ל. ועי' ערך ועתה.

תורת אבות

מערכת

ראפשיץ

ילקוט אמרים מתורת

מרן הרה"ק מראפשיץ זי"ע

ומספרו 'זרע קודש'

מעניני מילה ונפש האדם

סדר היחס

להרה"ק מראפשיץ זי"ע

הרה"ק ר' **נפתלי צבי מרופשיץ** זצוקללה"ה
[הורביץ]

בן
רבי **יעקב מקולכסוב ומעליץ**

בן
רבי **אליעזר מדזיקוב**

בן חתן
רבי **חנינא מאולינוב**

חתן
רבי **אפרים זלמן מהרובישוב [רוקח]**

בן
רבי **ישעיה שלום מוויניטש וטורקא**

בן
רבי **אלטר אליעזר מירוסלב**

בן
רבי **נפתלי רוקח**

חתן
רבי **מרדכי יוסף שליסל**

חתן
רבי **אברהם יעקב סלמון**

בן
הרך הנימול

ילקוט אמרים מתורת הרה"ק מראפשיץ ומספרו 'זרע קודש'

ענין הפרדת הערלה מהמילה

ענין המילה מורה, שבכל דבר יש בחינת מותרות, אפילו אדם שמתפלל ולומד צריך בכל פעם להשגיח על עצמו באופנים הנ"ל שלא יהיה בבחינת מותרות, כי באמת כמו שבקדושה יש עולמות והיכלות ואוכלסין, כן זה לעומת זה עשה אלקים. רק באמת היכלות ואוכלסין דס"א אין להם שום כח מעצמם, רק מה שיונקים קצת מהקדושה, לכן צריך להפרידם כי הם בחינת מותרות מהבריאה. ולזה ברא ית"ש הערלה בהמילה, להורות הדמיון הזה בכל דבר, ולא לומר שאין שום מותרות שצריך להפריד, רק יקח ראיה מהמילה ע"ד הנ"ל.

(זרע קודש פ' לך)

התפילות של יצחק גרמו לו להיות שער של השפעת שמחה

'**ויעתר** יצחק לה' לנוכח אשתו' (בראשית כה, כא), ויעתר לשון שער, תרעא, שיצחק הוא מורה שמחה, כמ"ש (בראשית כא, ו) 'צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי', וזהו פירוש הכתוב, שפתח יצחק שער של שמחה לה', שיהיה 'יושב בשמים ישחק' (תהלים ב, ד), 'ויעתר לו ה'', עשה אותו השי"ת שער להשפיע דרך שער שלו שהוא מדת הגבורה, כמאמר סוף הפסוק (שם פסוק ה) 'אז ידבר אלימו' כו' להשפיע על האומות דרך מדת הדין.

'מזלא' גימטריא ג"פ 'הויה'

'**לנוכח** אשתו', ע"ד שכתוב בזוה"ק (ח"א קלז, א) דחתר חתירא לעילא לגבי מזלא דבראי אתר תליא בנין, ונראה שזה מרומז כי **נכח** גימטריא **מזלא** גימטריא ג' הויו"ת, מקור י"ג מדות הרחמים.

אברהם פעל שיהיו ליצחק תולדות

או יאמר 'לנוכח אשתו', כי יצחק היה [נשמתו] מעולם גבוה מאוד, וכמעט שלא היה אפשר לו להוליד בנים בעולם הזה, כי הי' מאד מופשט מגשמיות, ואברהם פעל שהוליד יצחק, על ידי שנכלל בעקידה בבחינת אברהם. וז"ש 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', ומה שהתפלל יצחק זה היה רק לנוכח אשתו, שלצאת ידי חובה נגדה שבקשה ממנו להתפלל על בנים, אבל הוא היה מקושר כל כך בעולמות עליונים, שכמעט לא היה מתפלל גם על בנים בשביל עצמו.

לנוכח אשתו - היא כנסת ישראל, שהתפילות היו עבור כלל ישראל ובזכות זה נושע

עוד יש לומר 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו', כי לכאורה נראה שהצדיק הוא בוש להתפלל בדבר שנוגע לעצמו, ובפרט שראה יצחק שאביו לא התפלל על זרע, רק שהדרך של הצדיק להתפלל על ה' כביכול, כמאמר הכתוב (ישעיה סג, ט) 'בכל צרתם לו צר', ועוד שכל מגמותיו של צדיק שיתרבה כבוד שמים, ובדרך זה הוא מתפלל. ועוד שגלוי וידוע לצדיק שרצון הבורא ב"ה להטיב לברואיו, ומחמת שצדיק רוצה שיושלם רצון הבורא ב"ה, הוא מעורר בתפלתו בדרך אתערותא דלתתא, להמשיך מהרצון העליון כל מיני חסדים לעולם, וזה הוא מאמר איזה חסיד המתחסד עם קונו, שיגרום להקב"ה כביכול שיעשה חסד עם ברואיו, וזה היה עיקר מדתו של אברהם אבינו שעשה חסד עם הכל לעורר חסדי המקום ב"ה, וזכה לבנים מכח החסד, אבל יצחק שעיקר מדתו היה פחד יצחק, הוכרח להתפלל לעורר מדת החסד, אבל כל כונתו שיושלם רצון הבורא ב"ה.

וזהו 'ויעתר יצחק לה", ר"ל שתפלתו [היה] בשבילו כביכול לעשות נחת רוח ליוצרו, 'לנוכח אשתו', כי כוונתו של צדיק להמשיך

חסדים לכנסת ישראל, וזהו נקראת **נשמת כל חי**, אשר דרך שם יושפע כל החסדים, וזהו לנוכח, **[נכח]** ר"ת **נשמת כל חי**, **[אשתו]** כי [כנסת ישראל] נקראת אשתו כידוע, 'כי עקרה היא', כי עקרת הבית היא. 'ויעתר לו ה'. ע"ד 'מה ה' דורש [ממך] כי אם [עשות] משפט ואהבת חסד' (מיכה ו, ח), שרוצה [השי"ת שאל המשפט שהוא דין יכלול עמו החסד, וכן כאן הפירוש שרצה השי"ת] שיכלול מדת אברהם חסד במדתו, הגם שעיקר מדתו היתה מדת הגבורה והפחד, וזה [שאז"ל] שמהפך כעתר ממדת הדין למדת הרחמים, והקב"ה כביכול ביקש ממנו שיתנהג במדת החסד ויתעורר כנ"ל.

התרי"ג מצוות הם תרי"ג צינורות השפע, וכח האב בבן שכח של האב מתלבש בבן והבן הוא כלי ולבוש לכח האב, וענין מצוות פריה ורביה

או יאמר 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא, ויעתר לו ה' ותהר רבקה' וכו' (בראשית כה, כא). הנה אמרו חז"ל (מכות פ"ג מט"ז) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו'. ויש לדקדק שזה שייך לומר כשיודעין שיעור הדבר כמה צריך להיות, אז שייך לומר כשהוא יותר משיעורו הצריך, שהוא הרבה. וכן על דבר שהוא בלא שיעור כלל שייך ג"כ לומר שהוא הרבה, כיון שהוא בלא שיעור כלל, אבל התרי"ג מצות שהם משוערים במנין תרי"ג מצות, ואנחנו לא נדע אם צריך להיות שיעור הזה, או פחות או יותר, אז [בשיעורן] איך נוכל לידע לומר [עליהם] שהם הרבה.

אך י"ל דהפירוש [שהרבה להם תורה ומצות], שהרבה להם לישראל על ידי התורה והמצות, כי הנה בספרים קראו שם כל הברכות בלשון שפע, והטעם כי כל הברכות [היורדות] מלמעלה למטה הם מושרשים בשורשם למעלה, ויורדין [על ידי] צינורות, והצינורות הם דוגמת ענפי האילן שמושכין הכח משורש האילן לפירות, והענפים הם צינורות לזה להמשיך הכח מהשורש האילן

לפירות, וכן הברכות [היורדות] מלמעלה משורשם יש להם ענפים וצינורות לזה, עד שהברכה שהיה בשורש נתגלה, וזאת הברכה נקראת פרי כי הוא דוגמת הפירות שהיה גנוז כוחם בשורש האילן ונתגלה על ידי הענפים שהם הצינורות לזה. ולכן קראו כל הברכות והטובות בשם **שפע** ר"ת **ש**ורש **פ**ירות **ע**נפים, כנ"ל, שזהו השפעת השפע שהענפים ימשיכו הכח מהשורש להתגלות.

והנה אחז"ל (במ"ר ד, כ) 'המרבה כבוד שמים' כו', לשון כבוד הפירוש לבוש, ע"ד ר' יוחנן קרא למאני מכבדותא (שבת קיג, א), נמצא שהלבוש נקרא בשם כבוד. וזהו פירוש המרבה כו', שמרבה כביכול לבושים לו ית"ש על ידי שממשיך אלקותו יתברך בכל המדריגות ובכל הבחינות ובכל המדות, על ידי שעובד אותו יתברך בכולם, ועושה את הכל לבוש לכבודו יתברך ולהתפשטות אלקותו ית"ש בכל הנבראים, וממשיך הקדושה משורש מקור הקדושה שתבא להתגלות, ויהיה נגלה כבוד ה'. והצדיק הזה הוא הצינור הענף הממשיך מהשורש להפרי, שהפרי הוא כעין לבוש לכח השורש שהיה גנוז בהשורש, ועתה נמשך זה הכח הגנוז על ידי הענף להפרי, ונתגלה הכח ההיא ונתלבש בהפרי, נמצא הפרי הוא הלבוש להכח ההוא.

והנה אחז"ל (איכ"ר א, לג) שישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה בזמן שעושין רצונו של מקום, והנה זה הכח שישראל מוסיפין נמשך גם כן ללבושין וכלים, ומתלבש הכח ההוא בעמו ובניו בני ישראל, כמו שמצינו כח האב בבן שכח של האב מתלבש בבן והבן הוא כלי ולבוש לכח האב, כן אנו נקראים בנים לו יתברך, כמ"ש (דברים יד, א) 'בנים אתם לה'', ולכל אדם מישראל יש בו חלק אלקי ממעל, ונמצא כשיגדל נא כח ה', שיתגדל כוחו כביכול ע"י מעשים [טובים] שעושה האדם, זה הכח מתלבש אחר כך בעמו ובניו בני ישראל, ומרבה יתברך אותם, שנותן כביכול בהם זה הכח והחלק

שהוסיפו למעלה, ומלביש זה הכל בלבוש וכלי גוף האדם. נמצא היוצא לנו מזה כשרוצה האדם שיולידו עם בני ישראל בנים הרבה, העצה לזה שירבה מצות ומעשים טובים, וירבה כח למעלה, וממילא יתרבו עם קדוש, כי זה הכח מתלבש בהם.

וזהו היה הבטחתו יתברך שהבטיח לאברהם (בראשית כב, יז) 'הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים', שלכאורה אין כל כך נפקא מינה בין חמשים רבוא יוצאי יריכו או ששים רבוא או יותר, רק הענין כי אברהם היה כל מגמותיו ורצונו שהקדושה תתפשט בעולם על ידי ענפים וצינורות, עד שתשתלשל בעולם דוגמת פרי שמתגלה כח השורש על ידי ענפים וצינורות שמושכין הכח שורש האילן להפרי. וזהו שהבטיח לו יתברך שירבה זרעו שבהם תתלבש הקדושה וחלק אלקי, והם יהיו הפירות והתגלות הקדושה כנ"ל, כמו שמתגלה כח האב בבן כן מתגלה קדושתו יתברך ע"י עמו ישראל שנקראו בנים לו ית"ש על ידי עמו ישראל שנקראו בנים לו ית"ש, ובהם החלק אלקי מלובש בגופם.

וזהו ענין המצוה של פריה ורביה שמרבה על ידי [זה] הפירות הקדושה בעולם, על ידי שיוליד בנים שיתלבש [בהם] הקדושה, חלק אלקי ממעל, ויהיה הוא כמו צנור להמשיך ממעל לבנו הנשמה, ובנו יהיה כמו הפרי שיהיה הוא התגלות הקדושה בעולם בלבוש הגוף הגשמי. וז"ש (בראשית א, כח) 'פרו' פירוש שתעשו פירות, 'ורבו' שתעשו הרבה פירות, שתתרבה הקדושה בעולם.

וזהו היה טענת חנה שאמרה מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה ליתן לי בן אחד, ולכן קראתו צבאות כמ"ש חז"ל (ברכות לא, ב), כי צבאות לשון ריבוי צבא, שכשמתרבין פירות ע"י ענפי הקדושה בעולם נקרא יתברך צבאות. וזה שאמרה חנה שכיון שמתגלה קדושתך על ידי צבאות שבראת, תן לי גם כן בן אחד

שיתגלה קדושתך על ידו, ויהיה דוגמת פרי משורש הקדושה. ולכן **צבאות** עם הכולל גמטריא **פרו ורבו** כנ"ל, שזהו המצוה של פרו ורבו להמשיך שתתפשט הקדושה בעולם והתפשטות הקדושה נקרא צבאות. וז"ש הרבה להם – לישראל, על ידי תורה ומצות, שהם צינורות להמשיך הקדושה, ועל ידי זה מתרבין בני ישראל כשעושה התורה ומוסיף כח למעלה, וכח זה מתלבש בגופות בני אדם מישראל.

וז"ש 'ויעתר יצחק לה" כפירוש רש"י שעתר לשון ריבוי, שהרבה כבודו וקדושתו ית"ש כנ"ל שהאדם מוסיף כח וכו', והרבה התפשטות קדושתו ית"ש בכל העולמות על ידי מעשים טובים, ולכן 'ויעתר לו ה" הרבה יתברך גם כן אותו, 'ותהר רבקה אשתו' כי נתלבש זה הכח שהוסיף יצחק ע"י שהוסיף כח והרבה לה' לשם הוי' כביכול, נתלבש זה הכח בזרעו כנ"ל.

מי שלא ילד הוא בגלל שלמעלה גם יש מניעת שפע ההולדה, ועל זה צריך לכוון בתפילתו

או יאמר 'ויעתר יצחק' כו'. כי הנה מכל דבר יש להבין רמיזא דחכמתא, כי כל דבר שבעולם יש לו שורש למעלה ונתפשט מעילה לעלול עד שנשתלשל לדברים הגשמיים, לכן 'מבשרי אחזה אלקי' (איוב יט, כו) וכן מכל הדברים שבעולם יכולין להבין איך הדבר הזה בשרשו למעלה בעת ההוא. ויצחק בראותו שאשתו לא ילדה ובקשה שיתפלל עליה, בזה הבין יצחק שיש למעלה מניעת השפע והולדה בשכינה הקדושה, שהאשה התחתונה רומזת לנוקבא דלמעלה, והבין שיש שם ח"ו צער למעלה, ומזה בא שאין הולכין נשמות במקום מעבר הנשמות תמיד כנהר שאינו פוסק אשר לא יכזבו מימיו, וכן טוב כשהנשמות אין נפסקים מעבור תמיד. וכשיצחק ראה שרבקה עקרה לא היה כוונתו בתפלתו על עצמו שלא הוליד, רק עיקר

כוונת תפלתו היה על צער של מעלה. וז"ש 'ויעתר יצחק לה" פירוש על צערו כביכול על זה התפלל. וז"ש 'לנוכח אשתו', שהתפלל על בחינת כנסת ישראל שלמעלה שלנוכח אשתו שלמטה, שהאשה שלמטה רומזת עליה. 'כי עקרה היא' כביכול השכינה הקדושה שלמעלה ח"ו בחינת עקרה, ועל דרך זה התפלל ותיקן למעלה, ועל ידי זה כשתיקן הצער למעלה בנוקבא שלמעלה שלא יהיה לה צער, כן נתפשטה למטה שלא יהיה צער לרבקה נוקבא למטה 'ותהר רבקה אשתו'.

השכינה התפללה עם יצחק כל תיבה

או יאמר 'ויעתר' כו'. כי כתוב בספרים שכשהאדם מתפלל השכינה עומדת כנגדו ואומרת אחריו כל תיבה ותיבה ממש, ובודאי זהו רק כשמתפלל כראוי בלי מחשבות ופניות, וז"ש 'ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו', השכינה נקראת אשה, וכשהתפלל יצחק התפלל לנוכח השכינה, שהיתה מתפללת כל תיבה עמו.

❖

או יאמר על דרך הנ"ל, שיצחק התפלל שלא לצורך עצמו רק לצורך תיקון השכינה שלא יהיה לה צער כנ"ל. 'ויעתר יצחק לה", שלא יהיה לו יתברך צער, והנה אמרו (ברכות ז, א) מנין שהקב"ה מתפלל כו', והתפלל בשביל יצחק לצורך יצחק להוליד בנים, וז"ש 'ויעתר לו ה" שהשם יתברך התפלל בשבילו, 'ותהר' כו'.

❖

גם ע"ד שאחז"ל (בבא קמא צב, א) המתפלל על חבירו הוא נענה תחלה, מכל שכן מי שמתפלל בשבילו יתברך כנ"ל שהתפלל יצחק לצורכו יתברך, ולכן נענה בצורכו 'ותהר' כו'.

(זרע קודש פ' תולדות)

תורת אבות

מזערכת

פיאטרא ניאמץ

מתורת מרן הגאוה"צ

רבי שמואל טוביאס

אבד"ק פיאטרא ניאמץ זי"ע

◆

תפילה לזוכה למול את בנו

סדר היחס להגה"צ

רבי שמואל טוביאס זי"ע

הגה"צ רבי שמואל טוביאס זצ"ל

חתן

רבי יצחק זאב סלמון

בן

רבי אברהם יעקב סלמון

בן

הרך הנימול

פיאטרא ניאמץ

מתורת מרן הגאוה"צ רבי שמואל טוביאס
אבד"ק פיאטרא ניאמץ זצוק"ל

אודות לחבר תפילות בעצמו על כל ענין ומצב

הרב **שמואל טוביאס**
לשעבר רב דפיאטרא נ. רומניה
בלוק 82/15
שביב הרצליה
טל. 983008

לכבוד ידידי הנכבד מוכתר בתורה ובחסידות

כש"ת מוה"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א

ר"פ בתפילה שביקש מעכ"ת, אבקש להעתיקה או לצלם את הכת"י ולשלח טופס אחד בחזרה כי אין לי העתק, רציתי עוד להמשיך אמנם לא איסתעי' מילתא עדיין, אם יוטב בעיני כ"ת יכתוב לי, ואחרי שישלח הטופס אמשיך אי"ה להלן, התפילה מיוסדה על מאמר טהור מסה"ק שלחן הטהור פרק ד', ארחות צדיקים היא לעשות מתורות שלומדים תפילות, לבטא לפני הש"י הגיוני לבבם לראות ולהראות איך הם רחוקים מתורה זו ממאמר טהור זה שלמדו.

דרך זה מרומז בגמרא הקדושה במס' ע"ז (ה, א) בשעה שאמר משה רבינו ע"ה 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי' (דברים ה, כו) אמר להם כפויי טובה בשעה שאמרתי לכם מי יתן היה לכם לומר תן אתה, עי"ש בתוס' (ד"ה כפויי) **יב** בכל זאת אין לפרסם

יב. בתוס' שם: כפויי טובה - לכך קראם כפויי טובה שלא רצו לומר אתה תן לפי שלא היו רוצים להחזיק לו טובה בכך.

תפילות כאלו דהיא מילתא דלא נהיגי בה אינשי, ובאים עי"ז ח"ו לידי ויכוחים ושיחות, ועל זה נאמר (מיכה ו, ח) 'והצנע לכת עם אלקיך', ובפרט שלא לפרסם את שם המחבר וד"ל.

הנני דו"ש ברגשי ידידות ואה"ר
הרב שמואל טוביאס

❖

מכתב ברכה להולדת ילד ותפילה נוראה שחיבר לזוכה לקיים מצוות ברית מילה

ב"ה, אור לעש"ק שקלים חצות לילה

לידידי הרה"ח מוה"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א

הנני מברך אתכם בברכת מז"ט יה"ר וכ"מ בצוותא עם זו' הצו"ח ת' תזכו ותרוו נחת מכיו"ח וימלא השי"ת כל משאלות לבכם לטובה ולברכה – רצוף פה הנני שולח למע"כ תפילה, לא היה לי זמן לדייק ולהכין כיאות, אמנם לאות ידידות והוקרה ולחובת הקודש הטרחתי עצמי, לכן גם אם ימצא איזו דבר שאינו מתוקן כראוי ידון אותי לכף זכות כי לטובה כוונתי – ישלח נא לי חזרה איזו העתק – ואולי אתקן עוד, ויה"ר שאתקן את עצמי.

וכבר אמרתי שעיקר גדול בזה הוא הצניעות וח"ו לגלות דבר מה ובפרט מי הוא הכותב – ואין אני כותב זה מחמת עניוות רק מחמת אינטרס בפשטות, ולו עמי שומע לי להצפין כמה דברים שההצנע יפה להם היו פוטרים עצמם מכמה מיני מחלוקות וצרות ח"ו.

הנני דו"ש באה"ר
ידידו המוקירו ומחבבו
הרב שמואל טוביאס

תפילה נוראה שחיבר לזוכה לקיים מצוות ברית מילה

נודה לך ד׳ אלקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ טובה ורחבה ועל שהוצאנו מארץ מצרים ועל בריתך שחתמת בבשרינו, מודה אני לפניך ד׳ על החסד אשר עשית עמדי ועם אשתי ת׳ ונתת לנו בן כדי שנוכל לקיים המצוה הנוראה ׳וביום השמיני ימול בשר ערלתו׳ – [מילה היא בחינת שלימות לשון הקודש ע"י שמכניעין הרע של ע׳ לשונות שהוא בחינת ערלה שחותכין אותה על ידי זה נכנע הרע, וזה בחינת חיתוך ופריעה, כי ערלה היא נגד קליפות הטמאות שהם בחינת ע׳ לשונות ופריעה היא בחינת נוגה שעולה אל הקדושה כמבואר בסה"ק-] רבון כל העולמים אתה זיכית אותנו במצות מילה ופריעה אוי לנו כי באמת רחוקים אנו מזה, והרע של ע׳ לשונות רוצה ח"ו להתגבר עלינו והמים הזדונים גברו מאוד מאוד ויכוסו כל ההרים הגבוהים, אוי לנו ואהא על נפשינו אוי מי יחמול עליך ירושלים המלכות נתהפכה למינות לאפיקורסות, וממש נתקיים בנו מאמר חז"ל בסוכה נ"ב של אדם מתגבר בכל יום, יצרו של אדם מתחדש בכל יום ומבקש להמיתו, רבבות יהודים ווערין נעביך גישאכטין אין פארברענט ברוחניות וגם בגשמיות. אתה זיכת אותנו במצות חיתוך הערלה כדי לחתוך ולגרש מאתנו את הרע והתאוות של ע׳ אומות, רבוש"ע ע"י מצות חיתוך שקיימתי תזכה אותי שאקיים בפנימיות מצוה רבה קדושה ונוראה זו, וע"י מצות פריעת מילה היא בחינת התגלות המלכות, כי הערלה חופה על הברית קודש ועיקר הערלה היא נמשכת מבחינת ערלת הלב שהוא טפשות הלב וכמבואר בחסד לאברהם אזולאי.

רבוש"ע מיר האבין אריינגיבערענגט טפשות אין אונזערע הערצער דורך דיא פיהלע תאות להרע דברים בטלים, אוי נא לנו ואהא על נפשינו, מיר פארלאפין דיא יארן, אוי לנו מי איכא דניים ע׳ שנין, דיא האסט אונז ברחמיך הרבים מקרב גיוועז צי צדיקי הדור אבער

אין לנו שכל ותבונה מיר זאלין דאס אוס ניצען כראוי, רבוש"ע עס זאל זיין אנגינומען בייא דיר דאס צערן דיא יסורים פין דעם קינד דער [רך] הנמול אין זאלסט איהם ממשיך זיין א נשמה טהורה איהם אין מיר אין דיא חברים, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי, די אור המצוה פערטרייבין דעם חושך פין אונזערע הערצער מיר זאלין זיך מתגבר זיין מיט גרוס התעוררות לעבדות הש"י.

והאור הקדוש של רבינו אהרן ז"ל קדוש ד' אריינקימען אין אונזערע הערצער, מיר זאלין זוכה זיין ציא התגלות המלכות כן נזכה לראות מהרה בתפארת עוזך להעביר גילולים מן הארץ והאלילים יכרתון לתקן עולם במלכות שדי, ונזכה להתעורר באתערותא דלתתא לתורה לתפילה ולתשובה שלימה, ונזכה לשמוח בשמחה רבה ועצומה ולקיים מצוה קדושה (זו), ותחדש ששוני ותביא את אליהו הנביא, אמץ וחזק רפיון ידי, וברך מלאכתי וכל מעבדי, אשרי תמימי דרך, אחלי יכונו דרכי לשמור חוקיך.

במצות מילה שאנו מקיימין הננו רוצים לקבל עול מלכות שמים.

מכתב תשובה להנ"ל מהגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א ראש ישיבת המקובלים שער השמים

בס"ד

אור ליום חמישי פרשת פקודי

אל כבוד הרב הגאון הצדיק אשר עיני עליו הרב שמואל טוביאס ני"ו

אחדשה"ט באהבה רבה וחיבה אודיע שקבלתי מכתבו בדיוק ביום הברית כשחזרתי מהברית, ונהנתי מאוד מזה התפילה, אמרתי את זה כמה פעמים בהתלהבות גדול אפילו כמה ימים אחר כך, רק חבל שקבלתי את זה בדיוק כשחזרתי מהברית ולא קודם לכן, מפני שזה מאיר עינין של אדם בענין מצות מילה שלא לגשת למצוה רבה כזו כעיור באפילה רק בהתלהבות של קדושה למצוה רבה כזו. ותודה רבה על זה ובטח שכבודו ימשיך בפעולתו הקדושה להחזיק הקשר.

ואני מודה לו ומבקש לו מחילה וסליחה על טרחתו וממני הרוצה לשתות בצמא דבריו הקדושים

גמליאל רבינוביץ
קרית שומרי אמונים
בלוק ה' כניסה א'

סיפור הסגולה למקשה לילד מהרה"ק מרוז'ין

שנמסר מפה אל פה במשפחתנו ונכתב על ידי
זקנתנו הרבנית מרת פרידא טוביאס ע"ה

דאס איז דער סיפור פונים רוזינער זי"ע וואס ביי אונז און דער משפחה ווייסט עס כמעט יעדער. השי"ת זאל העלפען עס זאל זיין אַ סגולה ציא גרינג האבען אַ פריש געזונד לעבעדיג קינג גרינג אין גוט.

דאס איז דער סיפור: ר' מוטולי טשערנאבעלער זי"ע מיט דעם ריזינער זי"ע האבען זיך גיטראפען אויף אַ פלאץ און האבען גיפראוועט אין איינום. נאך דעם וואס מען האט גיענדיגט האט דער ריזינער זי"ע איינגעטיילט דאס געלד. איין נאפוליון (אַ מטבע) פיר ר' מוטולי זי"ע אין איינום פיר זיך, איז גיבליבען איינס האט ער גיגיבען עס פיר ר' מוטולי, אין האט גיזוגט: דא האט איהר דעם פדיון מיט דעם נפש.

האט גיענפערט ר' מוטולי זי"ע ניין! ניין! איך בין שאן אַ עלטערער מענטש. דיא צדיקים האבען מרגיש גיוועהן דיא בקשה פונים פדיון.

דער ריזינער זי"ע האט גינומען דעם פדיון און פרעגט פאר ר' מוטולי זי"ע וואס טוט איהר ח"ו ביי אַ מקשה לילד, זוגט ער מיר פרעגען דעם נאמען, מיר געהן אין מקוה, יעדעס אות האט דאך אַ מקור אין דער תורה אין לויט דעם זוכט מען ציא טרעפען דעם פגם און מען איז דאס מתקן און זיא ווערט גיהאלפען.

רופט זיך אָן דער ריזינער זי"ע אבער דערווייל קרעצט דאך אַ יודישע טאכטער. וואס טוט איהר? פרעגט ר' מוטולי זי"ע.

מיר דערציילען אַ סיפור:

עס איז גיוועהן אַ פרוי וואס האט זיך אָן געטיען מיט מלבושים וויא אַ מאן אין האט גילערנט, שטודירט ביז זיא איז גיווארען פויפס (אַ הויפט גלח). ביי דיא קאטאליקען איז באוואָסט אז זיי טארען נישט חתונה האבען. זיא האט אויף גינימען אַ גרויס פאסטען.

אין זייער פסח איז זיא ארויף גיגאן אויף דער בימה אין אָן גיהויבען ציא זאָגען אַ גרויסען פארטראג (דרושה להבדיל) אין מוטען דער דרושה האט זיא זיך ארופ גיווארפען אויף דער ערד מיט ווייען און האט גיהאט אַ פויפסיל פאן דעמולס האט מען קובע גיוועהן אז צווישען אלע בחינות וואס אַ אויפס דארף גודען, דארף מען פעסט שטעלען ציא ס' איז אַ זכר[יג].

דער זיידע הגה"צ רבי שמואל ע"ה אב"ד פיאטרא ניאמץ פלעג דיא מעשה דעם סיפור אזוי מסביר זיין.

1. דאס ערשטע דארפען מיר זיין מאמינים אין גלייבען אז דער סיפור איז סגולה אָן קשיות מיט ערנסטע אמונה.

יג. ראה סיפור זה בסדר הדורות (חלק ימות עולם האלף החמישי ד' אלפים תרי"ג): בימי קיסר לוטריא י"ג למלכותו, היא שנת ד' אלפים תרי"ג, תתנ"ג לנוצרים, היתה נערה חכמה שמה אגניזה, התלבשה במלבושי איש ויצאה עם נער אחד מעיר מענץ לאנגלטירה, ושם מת הנער. והיא עלתה לרומי ומשם נשתלחה לעיר החכמה אטיני שבארץ יון, ושם נתוסף לה חכמה על חכמתה בספרי דיניהם ושאר חכמות באופן שעלתה ממדריגה למדריגה עד שנבחרה לאפיפיור, והיתה נקראת יואניס השמיני, ויהי היום כאשר הלכו ברחוב העיר רומי בדגלים כמנהגם, הנה באחד מן השוקים אחזוה חבלי לידה וכו', ומפני זה עוד היום ברומי לבדוק כל אפיפיור אם הוא זכר או לא, ומעשה הנ"ל היה אחר שהיתה אפיפיור שתי שנים ושבעה חדשים (צמח דוד ח"ב). ובשלשלת הקבלה דף ק"י א' כתב מעשה הנ"ל היה בימי רב יוסף וחבריו, כמו ד' אלפים תק"צ וכמו שנת תר"ע לחורבן (אי אפשר לכוון, כי תק"צ לא יהיה תר"ע לחורבן וק"ל). ותמלוך שתי שנים וחמשה חדשים, ולהיותה הרה מאחד מיועציה, בהליכתה פעם אחת חוץ מביתה ועבדיה אחריה אחזוה חבלי לידה חוץ מזמנה באמצע הדרך, ותלד בן ותמת תיכף ויקברוה שם.

2. דאס צווייטע, ביי דער ענדע פונים סיפור גיט מען אַ שמעכעל, אַ לאך, אַ צחוק, ציא אויס פועלען דיא ישועה דארף מען האבען המתקות הדינים דארפען מיר האבען שמחה וואס דער שמעכעל דער צחוק איז דאס גורם.

3. אז דער רבונו של עולם האט גיהאלפען פיר אזא פרוי וואס האט חוזק גימאכט פאן איהר גלויבען אין זוך געפורט אזוי אווסגולאסען. זאל ער דער בורא עולם פאר אַ יודישע טאכטער וואס פירט זוך בצניעות און אלעס לויט דיע דינים זאל השי"ת זיכער העלפען עס זאל גיבוירען ווערען גרינג און גיט אין דער רעכטער צייט אַ פריש געזונד לעבעדיג קינד.

מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב!